

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Muzeul Digital al Românilor Romanesc
revista.muzeuldigital.ro

Biblioteca istorica-poporala romana.
103289

MARIA PUTOIANCA

ROMAN ISTORIC.

ESTRAS DIN CEA MAI GLORIÓSĂ EPOCĂ A VIEȚII LUI

MIHAĬ VITEAZUL.

DE

N. D. POPESCU.

EDITURA
Librăriei CIURCU Brașov.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I.

România în anul 1593.

Într'una din serile de tómnă ale anuluĭ 1593, doĭ tineriĭ 'nalțĭ ca braziĭ și mândri ca nisce fete mariĭ, tocmaĭ cum sunt buniĭ de iubit, pe nisce caĭ sirepĭ de munte, mărunțĭ la stat, dar vînjoșĭ și bine legațĭ, eșiaŭ din Tîrgoviște pe pórta despre Mănăstirea Dealuluĭ, cam pe lângă Ialomița și mergeaŭ încetinel pe drumul cel mare ce duce spre Bucurescĭ.

Unul dintr'înșiĭ era plăviț, cu ochiĭ verdĭ, cu mustăcióra sciĭ colea ca vrabia, cu fruntea lată, fața rumenă și chica săltând în unde aurieĭ pe latele sale spete; acesta părea maĭ în vîrstă; celălalt era ócheș, avea ochĭ negri, sprîncene dese, dar neînbinate, fața cam deschisă, mustăcióra abia mijindă și cóma capuluĭ négră ca pana corbuluĭ; acesta nu părea maĭ mare de 27 anĭ.

Îmbrăcămintea lor simplă, dar curată, era a unora neguțătorĭ tîrgovețĭ care umblă prin țară după zacherale saŭ alte lucruriĭ vrednice de speculă, căcĭ până atuncĭ nu sĕ rĕspândise încă în țară acea mulțime de uniforme ce sĕ vedéŭ în timpul luĭ Mihaĭ până și prin sate, căcĭ ostirea cea mare care bagă în timp de șépte anĭ gróza în Turcĭ și Leșĭ, încă nu sĕ formase.

Tineriĭ mergeaŭ în trapul cel mic al cailor și vorbĭaŭ între dênșiĭ cam cele următóre:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro

— Să dăm cailor pintenĭ maĭ ţepenĭ, frate Radule, ḑicea cel ócheş celuĭ plăviţ, şi să mergem maĭ iute ca să putem ajunge până în séră.

— Ba să nu ne grăbim, rĕspunse cel ce fu numit Radu de camaradul sĕŭ, căcĭ până în chindiĭ tot nu putem ajunge, şi de la sfinţitul sóreluĭ încolo nu e bine să ne găsim pe drumul cel mare, căcĭ haĭtele turceştĭ ce furnică prin ţară, ne pune bine, cu tótă teşcheréoa de slobodă umblare dată de Caraiman-Paşa.

— Turciĭ! lifte spurcate! păgânĭ nelegiuiţĭ, când va scăpa ţara de eĭ?.... strigă junele cel ócheş, lovind cu pumnul în căpăţîna şeleĭ.

— Când va da Românuluĭ cuţitul la os ţépăn, rĕspunse Radu fără turburare.

— Încă nu ĭ-a dat? esclamă cămăradul sĕŭ surprins; póte că nu sciĭ ce foc şi pârjol este pe biată ţară? Póte că nu sciĭ câte neajunsurĭ fac Românuluĭ spurcatul de păgân? Póte că nu sciĭ că vin în bătătura creştinuluĭ, îĭ ĭa vita de la jug, saŭ juninca din grajd, până şi găina din coteţ şi pânza din rĕsboĭ, fără ca el sĕ ḑică nimic alt de cât c'a scăpat cu viaţă? Póte că nu sciĭ că nicĭ fetele, nicĭ copiiĭ, nicĭ nevestele sĕrmanuluĭ Român nu sunt cruţate de cânĭ ceĭ spurcaţĭ carĭ pe uniĭ îĭ necinstesc, pe alţiĭ îĭ batjocoresc şi pe ceĭ maĭ mulţĭ îĭ vênd robĭ peste Dunăre?

— Ba le sciŭ pe tóte până într'una.

— Nicĭ casa omuluĭ, nicĭ avutul luĭ, nicĭ fiinţa luĭ, nicĭ chiar sfintele altare, înaintea cărora ne închinăm nu sunt respectate de eĭ! strigă junele brunet aprinḑêndu-sĕ din ce în ce maĭ mult; bietul creştin nu este volnic nicĭ măcar să năpustéscă tot şi să fugă unde o vedea cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ochiĭ, căcĭ păgâniĭ îĭ rĕpune viaţa îndată ce'l prinde, luând calea băjenăriturluĭ, şi maĭ ḑicĭ că cuţitul n'a dat la os?

— N'a dat, rĕspunse Radu flegmatic.

— Pe ce te întemeĭezĭ? când rostescĭ astă vorbă, şi ce te face să ḑicĭ că încă n'a dat? rĕspunse celălalt june cu ciudă.

— Dacă cuţitul ar fi dat de osul Românilor, s'ar fi sculat cu mic cu mare şi ar fi aruncat în Dunăre pe asupritorĭ.

— Ce folos dacă Badea o ḑice da şi Hâncu ba? Ce folos dacă bieţiĭ Românĭ sunt gata a'şĭ dobândi resplătirea, iar Vodă stă greoĭ şi nu dă nicĭ un semn de viaţă?

— Să-şĭ facă dreptate prin eĭ înşuşi fără scirea luĭ Vodă, iar nu să aştepte mură'n gură.

— Să încépă o asemenea luptă primejdiósă fără înţelegere cu Vodă? nu sĕ póte?

— Şi de ce nu?

— N'aŭ arme, n'aŭ iérbă, n'aŭ nicĭ de unele

— Când o veni vremea chiar pariĭ sĕ schimbă în arme şi Vodă are să vrea ceea ce ţara va vrea; noródele cele bune fac pe Domniĭ ceĭ bunĭ.

— Nu ascepta una ca asta de la Mihaĭ, el nu sĕ va strica nicĭ o dată cu Turciĭ, căcĭ Turciĭ 'l-aŭ pus pe tron.

— Pĕcat, frate Mîrzeo, că escĭ prietinul luĭ Vodă şi nu-l cunoscĭ bine; el prietinul Turcilor? nicĭ nu te gândescĭ ce clocéşte în sufletul luĭ.

— De ce nu ciocneşte o dată aceea ce cloceşte? căcĭ de multă vreme îmĭ trece prin urechĭ cuvinte ca acestea?

— N'a venit vremea îţĭ ḑic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o parte
e pustia
ușinósele
suflați de
âna fră-
uĭ, puin-
guluĭ ță-
și încă-
ta, cun
uncĭ veĭ
ĕ dă îna-
vreaĭ sĕ

gata a

în peptul
sunt toți
ĭ de cât

domnie,
or. — De

vecie.
este un
ulți, ceĭ
tul stră-
fórte rar
în stare

âni ca să
nche sĕ-ĭ
ĭ curând.

— Poporul!
de ce nu alérgă
fruntea luĭ?
— Leul treb
asemenea și popo
țitul la os. Când
muget de oțărîre
Mihaĭ va fi în fr
biruință în biruin
— Dea domn
binecuvêntată.
— Va veni,
— Voĭ fi.
— La picióre
Radu surîdênd cu
— Nu, rĕspu
cu soția mea, lu
pe câmpul de rĕ
nevoĭ.
— Să sciĭ că
luĭ Dragomir din

Place

Pe când călĕ
ce reproduserăm
sfințit, lumina înc
réscă pe cer câte
că sĕ înoptézĕ, R
— Sĕ dăm
maĭ curând la ad
răm Găesciĭ și pă
de loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

atunci ce mai aștéptă Mihai?
la el? de ce nu sĕ pune în

ue îndârjit ca sĕ fie nebiruit.
rul; luĭ nu 'ĭ a dat încă cu-
'i va da, toți vor scóte un
și vor striga: Destul! Atunci
untea luĭ gata d'al duce din
ță.
ul să vie mai curând acea zi

atunci să fiĭ gata.

e logodniciĭ tale aĭ? rĕspunse
rĕutate.
nse Mîrza înfocat, ci alăturĭ
ptându-ne unul lângă altul
sboĭŭ ca sĕ scăpăm țara de

aștept una ca asta dela fiica
Putoienĭ.

II.

rile Turcescĭ.

ĕtoriĭ noștriĭ convorbiaŭ cele
mai sus, sórele sĕ lăsă spre
epù să descréscă și să sĕ zã-
o stea licăritóre. Cum vĕdù
adu zise:
ălcâe cailor, ca sĕ ajunge
ăpost sigur, căcĭ abia trecu-
nă la Afumați nu e o palmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mai este încă vreme până să murgéscă, rĕspunse Mîrza păstrând mersul cel liniştit al caluluĭ sĕŭ.

— Da, dar avem în cale, nu departe de aci, o limbă de pădure désă şi întunecósă.

— O sciŭ, dar nu mĕ tem de ea. Turcii nicĭ o dată n'aŭ iubit desimea pădurilor; eĭ totd'auna pe lângă sate şi oraşe s'aŭ adăpostit ca să aibă de unde jefui ceva. Pădurea din potrivă a slujit drept adăpost bieţilor creştinĭ cariĭ 'şiaŭ luat lumea în cap de gróza lor.

— Aşa e; să póte însă să fie prin pădure Românĭ răsniţĭ, şi aceştia, prin întunerec, să ne ia drept Turcĭ.

— Nu-mĭ este fricĭ de Român, rĕspunse Mîrza cu voce tare; el nu asupresce nicĭ o dată pe fratele sĕŭ.

— Bine, aşa să fie; dar pe Maria aĭ uitat'o? ea ne aşteptă să sosim cu un ceas maĭ curênd; uitat-aĭ că adinéoriĭ singur îmĭ dedeaĭ zor?

— N'am uĭtat, dar mĭ-am ḑis în mine: că dacă nu pot s'o vĕd astă-sóră, cel puţin să mĕ gândesc la ea, lăsând caluluĭ voia d'a merge cum va voi.

— Gingaşe inimĭ de îndrăgostiţĭ! strigă Radu privind cu milă pe tovarăşul sĕŭ, ĭată unde sunt ţîntuite gândurile vóstre, dorul vostru, inimele vóstre! şi maĭ cârtiţĭ că ţara e bântuită de leota păgânităţiĭ şi maĭ murmuraţĭ împotriva nepăsăriĭ luĭ Vodă! Ţara geme sub jugul cotropitor şi voĭ vĕ gândiţĭ numaĭ la drăguţele vóstre. Nu veţĭ fi voĭ oşteniĭ cariĭ veţĭ mântui ţara din robie.

— Pe viul Dumneḑeŭ! te înşelĭ, Radule, strigă Mîrza tremurând de nĕcaz; nu cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nosc bine pe Mîrza; iubesc pe Maria ca pe lumina ochilor mei, dar îmi iubesc ţara mai mult ca viaţa mea. Sune buciumul de resboiu si veĭ vedea tu cine este fratele tĕŭ de cruce. D'ar suna chiar în ḑiua când popa mĕ va cununa cu draga mea logodnică, să sciĭ, că un minut n'aş sta în cumpĕnă, ci m'aş grăbi să fiŭ cel d'ântâiŭ, care ar alerga la chemarea ţăriĭ în primejdie.

— Aşa te voiŭ, frate, rĕspunse Radu înduioşat; aşa, dar aide să dăm călcâe fugacilor noştri ca să ajungem maĭ curând acolo unde ne duce dorul.

După aceste cuvinte ambi călăreţi, instrunară zăbalele cailor, le dete călcâe pe sub burtă, îi puse în trap mare şi în curând întrară în pădure.

Prin cuvêntul pădure în veacul în care trăiaŭ eroiĭ noştriĭ, nu sĕ înţelegea acea leasă de arborĭ rarĭ, subţireĭ şi piperniciţĭ, în care nu sĕ póte ascunde nicĭ măcar un epure şi căreea noĭ iĭ dăm acum acel pompos nume, ci o întindere nemărginită de pământ acoperită de nisce copacĭ 'nalţĭ ca cerul şi groşĭ ca butia, crescuţi unul lângă altul ca peria şi înţesaţĭ de rugurĭ şi mărăcinĭ astfel încât să nu pótă omul să sĕ strecóre printr'ênşiĭ, fără cu mare anevoinţă. Potecele eraŭ rare, strîmte şi aşa de întunecóse, în cât radele sóreluĭ nu pĕtrundeaŭ nicĭ o dată în acea piclă de frunziş, şi dacă sĕ zărea pe la unele locurĭ câte un petec de cer, sĕ vedea în mediul ḑileĭ licărind pe el stelele ca nóptea. In jurul Bucurescilor eraŭ cele maĭ marĭ şi maĭ dese pădurĭ, între care cea maĭ mare şi cea maĭ deasă era pădurea Vlăsia, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încingea laturile acestuĭ oraș, ca un neměsurat briŭ, începênd din luncele Vlasciĭ, suindu-sĕ spre nord și apoĭ coborîndu-sĕ până spre Bârâganele Ialomițeĭ după ce umbrea câmpiile laturașe ale Ploescilor și Buzĕuluĭ.

Cum întrară eroiĭ noștri în pădure, lumina dispăru cu totul și eĭ începură să umble prin întunerec bâjbâind; caiĭ însă nu 'șĭ schimbara mersul, fiind-că natura a dat animalelor o simțire ce nouĕ ne lipsesce, mișcarea, care le descopere primejdiile ce'ĭ amenință și le povățuesce pașiĭ în lipsă de lumină.

După ce merseră astfel ca un sfert de óră, ambiĭ caiĭ săriră de o dată în sus cu piciórele dinainte și începură să sforăe și să sĕ tragă înapoĭ cu tóte pintenele și bicele ce primiaŭ de la călăreți.

— Trebue să fie ceva p'aci, dise Radu nitându-sĕ cu băgare de sémă în tóte părțile; caiĭ nu sforăe d'asurda așa, chĭar din senin.

— Póte o fi ascuns prin tufișurĭ vre-un lup.

— Saŭ niscaĭ-va ómenĭ rĕŭ-voitorĭ, căcĭ calul presimte primejdia.

— Ce o fi fie, cu Dumneḑeŭ înainte! dise Mîrza făcêndu-șĭ semnul crucĭĭ.

— Amin, rĕspunse Radu; să mergem însă maĭ oblu și maĭ domol ca să fim cu maĭ multă băgare de sémă.

Caiĭ de astă dată sĕ supuse a merge încetinel, dar nu făceaŭ un pas fără să tremure, fără să sufle greŭ pe nas, fără să sforăe și din când în când să rîncheze; astă aținare a cailor puse pe gândurĭ pe călărețĭ și 'ĭ făcură să sĕ uite prin stufișurile mărginașe cu mare atențiune. Nu vĕḑură nimic până ce nu cotiră spre drépta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să apuce pe altă potecă; când fu să cotéscă, îndată ce ajunse în poenița din care sĕ începeaŭ mai multe potecĭ spre diferite direcțiĭ, caĭĭ iar începură să sforăe și să sĕ dea înapoĭ ca mai nainte și călărețiĭ îĭ opriră în loc și începură să sĕ uite țiindu-și respirarea și pipăind cu mâna paturile pistólelor din coburĭ.

O rază de lună ce sĕ strecurase furișându prin stratul cel gros de frunzet, le aduse în acel minut óre-care lumină și 'ĭ făcură să vadă în órecare depărtare mai multe matahale negri stând drept în mijlocul drumuluĭ.

Vederea astor umbre nemișcătóre, aședate în mijlocul drumuluĭ într'un numĕr mai mult ca îndoit de cât eraŭ cavalerii noștriĭ, ar fi băgat fiorĭ recĭ în óre-care om, orĭ cât ar fi fost de brav; să nu vĕ miraț dar dacă vĕ voĭ spune că înfioră și pe ceĭ doĭ junĭ călĕtori; cu tóte acestea nu-ĭ descurajà, nicĭ nu-ĭ făcù să'și piardă cumpĕtul.

— Să ne întórcem înapoĭ, dise Mîrza.

— Ar fi de surda, rĕspunse Radu, căcĭ eĭ ne-aŭ vĕdut, ne vor urmări și ne vor împușca pe la spate ca pe nisce fugarĭ fricoșĭ.

— Bine dicĭ, așa e! cu Dumnedeŭ dar înainte.

— Ba să stăm loculuĭ și să întrebăm cine sūnt, căcĭ póte să fie nisce crescinĭ, carĭ nu ne vrea rĕul și ne iaŭ drept Turcĭ. Cine e acolo? adăogă Radu, strigând din rĕsputerĭ?

Ecoul cel rĕsunător al pădurii repeți de ne numĕrate orĭ astă strigare puternică, dar nicĭ un rĕspuns nu veni de la matahalele ce staŭ nemișcate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sunt ómenĭ rĕĭ acestia, dise Radu, după ce 'şĭ repetă întrebarea încă de douĕ orĭ, pune mâna pe pistóle, Mirzo.

— A! păgânĭ spurcaţĭ! strigă acesta luând câte un pistol în fie care mână, ia asceptaţi-mĕ să vĕ întreb eŭ alt-fel, printr'un rĕspuns maĭ vrednic de voĭ, ca să vedem deşclesta-vi-sĕ-va óre fălcile şi rĕspunde-mĭ-veţĭ?

— Rostind aste cuvinte aţinti ochiĭ spre acele matahale şi-şĭ desgoli ambele ţeve de la unul din pistóle. Matahalele rĕmase tot aşa de mute şi tot aşa de nemişcate. Radu îşĭ descărcă şi el una din arme, dar nu primì nicĭ el vr'un rĕspuns. Pe când sĕ pregătea Mîrza să-şĭ maĭ descarce şi cea laltă armă, Radu îl opri şi-ĭ dise:

— Staĭ pe loc, căcĭ nu este lucru curat, ceea ce avem înaintea ochilor; mi sĕ pare că n'avem a face cu fiinţe viĭ, căcĭ aminterĭ n'ar maĭ fi stat nemişcate în picióre în urma descărcărilor armelor nóstre ce fură aşa de bine ochite. Mi sĕ pare că avem a face cu niscaĭ-va strigoĭ.

Să nu vĕ prindă mirare, iubiţĭ cetitorĭ, că audiţĭ asemenea cuvinte ciudate eşind din gura unor ómenĭ ce sĕ lăudaŭ cu prĭetinia luĭ Mihaĭ Vitézul, ci aduceţi-vĕ aminte că nu numaĭ în acel secol înapoiat, ci chiar în secolul nostru, maĭ acum câţĭ-va anĭ, părinţiĭ şi moşiĭ noştriĭ credeaŭ cu convingere în esistenţa acestor visiunĭ fantastice, rĕmăşiţe rătăcite ale vechilor credinţe păgânescĭ.

Mîrza audind pe Radu vorbind ast-fel, sĕ înfioră, dar rĕspunse:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Póte să aĭ dreptate, frate, însă ce ne facem noĭ? în drum n'o să rĕmânem.

— Să ne întórcem înapoĭ ca să apucăm pe altă potecă.

— Asta n'o voiŭ face d'aș sci că peiŭ: Să rătăcesc prin cărărĭ necunoscute până la ḑiuă și să întârḑieḑ d'a vedea mâne la mânecare pe draga mea Maria ce ne aștéptă numĕrând minutele? asta nu va fi, măcar d'aș sci că mĕ prăpădesc aci în bungetul ăsta. Ce s'o întêmpla întêmple-să, cruce ajută și înainte cu D-ḑeŭ.

Pronunțând aste cuvinte, sĕ înarmă de treĭ orĭ cu semnul sfinteĭ crucĭ, dete pintenĭ calului și ajunse în dreptul matahalelor maĭ 'nainte d'a face Radu un pas după el, fără ca aste umbre sĕ facă o singură mișcare. Cum ajunse acolo, Mîrza strigă:

— Radule! Radule! vino de veḑĭ grozăvie, și după ce pronunță aste cuvinte, descălecă, legă calul de un copaciŭ și sĕ apropiă de matahale.

Radu audind chemarea, alergă și el, și cum ajunse scóse și el un țipet de spaimă, descălecă, legă calul și alergă și el spre locul unde era Mîrza.

Orĭ ce închipuire veți avea, iubiți cetitorĭ, tot nu vĕ veți putea face prin ghîcire, o idee adevĕrată de priveliștea ce Radu și Mîrza aveaŭ înaintea ochilor. Închipuiți-vĕ că de șépte crăcĭ de copacĭ eraŭ spânḑurați patru bărbați, treĭ în flórea vêrstiĭ și unul cu barba mare și albă, și treĭ femeĭ, tóte tinere; câteșĭ șépte în haine țerănescĭ, câte-șĭ șépte învinețiți și înțepeniți bănănăiaŭ la suflarea vêntuluĭ cu patru palme maĭ sus de pământ; închipuiți-vĕ că de craca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unuĭ alt arbore puțin maĭ depărtat era spânzurată o femee în vîrstă, asemenĭ îmbrăcată, cu pieptul gol și de fie-care mână a eĭ era spânzurat câte un copilaș, un băiat de șépte anĭ și o fată de cincĭ anĭ, și de nodul strîngulueĭ dimprejurul gâtuluĭ era animat un alt copilaș de țiță ale căruĭ buzișóre recĭ și învinețite atingeaŭ sênul mameĭ; și atuncĭ vĕ veți face o idee adevĕrată de gróznica priveliște ce aveaŭ ceĭ doĭ junĭ înainte-le.

— Astea sunt isprăvile Turcilor! strigă Radu înfiorându-sĕ.

— Și Mihaĭ maĭ stă să sĕ gândiască! obiectă Mîrzea cu indignație.

— Deŭ ar trebui adus aci ca să vadă cu ochiĭ.

— Sĕrmanĭ ómenĭ! sĕrmane femeĭ! și maĭ ales sĕrmaniĭ copiĭ nevinovațiĭ! ce le-o fi greșit de i-a chinuit așa fără de milă?!...

— Ce să le greșéscă? le-a greșit că sunt Românĭ și creștinĭ și n'aŭ fost în stare să le sature lăcomia lor cea turcéscă.

— Dómne D-deule! când sfântul sóre va lumina acea di bine-cuvêntată, în care vor fi rĕsplătite prin o pilduire îngrozitóre atâtea neomenóse strêmbătățĭ?

— Nu e vremea departe, Mîrzo, bun este Dumneḑeŭ; cu cât păgânĭĭ vor face maĭ multe de acestea, cu atâta sĕ va apropia maĭ mult acea sfântă și mult dorită di. Românĭĭ sunt vitejĭ, dar trebuesc îmboldițĭ sdravĕn ca să sĕ misce și sĕ încépă. Odată ce aŭ început. numaĭ biruința îĭ maĭ póte opri.

— Până să încépă, Turcĭĭ îĭ vor stinge cu desĕvîrșire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— N'aĭ grije; mulțĭ sunt Turcĭĭ ce jefuesc, dar maĭ mulțĭ sunt Românĭĭ, carĭ le vor resplăti tâlhăriile lor.

— Ah! Mihaĭ, Mihaĭ Vodă, începĭ o dată, căcĭ este grozavă priveliștea ce avem înainte!

— Să curmăm vorba, Mîrzo, respunse Radu, întrerupându-l și să ne grăbim a deslega pe ăștĭ nenorociți, spre a-ĭ ascunde în stufiș și apoĭ să fugim iute ca să nu dea Turcĭĭ peste noĭ.

— In stufiș îĭ vor mânca fiarele sălbatice.

— Maĭ bine în pântecele fiarelor, de cât aci supușĭ la batjocurile păgânilor.

Mîrza ascultă pe Radu, să sui pe cal, ajunse până la fie-care din cracă, de care era spânzurat câte un cadravu, tăiă funia de cânepă cu un cuțit, Radu primi în brațe câte unul, unul unul pe nenorociți și după ce'ĭ coborîră pe toți jos și deslegă și pe pruncii ce atârnaŭ de mama lor, îĭ tîrîră în stufiș, îĭ acoperiră cu frunze și cu cetină, încălicară și merseră înainte.

În depărtare de câți-va pași, deteră de un noŭ spânzurat care atingea pământul cu vîrful piciórelor. Mîrza să apropie de craca de care era spânzurat, care era subțire și să încovoiase sub greutatea corpuluĭ, tăiă funia cu cuțitul și trupul căzù jos grămadă. Când căzù eși din peptul luĭ un gemăt dureros.

— Este viŭ! stirgă Mîrza descălicând plin de bucurie; și după ce descălică să apropiă de trupul ce zăcea grămadă pe pământ, îl întinse, îl pipăi la pept și găsindu-l încă cald, începù să 'l frece și audì încă un gemăt.

Cum audì al doilea gemăt, Mîrza să ridică în picióre, să apropie de cal, luă de la oblincul șeleĭ o ploschiță mică plină cu rachiŭ și o apro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

De craca unuĭ alt pom era spânḍurată o femee cu peptul gol şi de fie care mână a eĭ era spânḍurat câte un copil şi de nodul ştrénguluĭ din jurul gâtuluĭ ei, anińat un copil de ţâţă. (Veḍĭ pag. 13.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pită de buzele leșinatului. Băutura spirtósă ajutase: junele spânzurat, căcĭ nu era maĭ mare de 17 anĭ bietul băiat, deschise ochiĭ, îĭ roti în jurul său și vĕdênd pe Mîrza îĭ închise iarăși.

— Nu te teme, tinere, îĭ dise Mîrza cu o voce dulce, căcĭ eŭ nu 'ți voiŭ rĕul, nu sunt Turc.

— Tată... mamă... unde... sunteți? murmură junele cu o voce stinsă.

— Aci sunt, scólă, rĕspunse Mîrza, sprijinindu-l ca să sĕ ridice.

— Unde sunt?... întrebă băiatul ridicându-sĕ și rotind ochiĭ în tóte părțile.

— S'aŭ ascuns, îĭ vom căuta noĭ îndată.

— Nu 'ĭ aŭ spânzurat?

— Nu.

— Slavă ție Dómne c'am scăpat și eŭ și eĭ! strigă bietul băiat făcêndu'și cruce; pe-alde nea Neagu și pe-alde lea Ilinca 'ĭ-a spânzurat căcĭ 'ĭ-am vĕdut în streang.

— Da, și noĭ 'ĭ-am vĕdut.

— Dar pe nea Mușat?

— Și pe el.

— Și pe-alde nea Dobre?

— Și pe dênsul.

— Și pe lea Călina și pe lea Tudora?

— Pe toți.

— Numaĭ pe tata, pe mama și pe copilași nu?

— Nu, rĕspunse Mîrza abia putêndu-sĕ stăpâni de milă.

Intr'acest timp veni și Radu lângă eĭ.

— Mulțămescu-ți maĭcă Precestă, că ne-aĭ mântuit! oftă sĕrmanul băiat rîdicând ochiĭ la cer și închinându-sĕ cu credință.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cine v'a spânḑurat? întrebă Radu.

— Ce fel cine? maĭ încape întrebare? Creştiniĭ nu aŭ obiceiŭ să spânḑure pe ómenĭ fără de vină, numaĭ Turciĭ sunt aşa de câĭnoşĭ.

— Dar bine ce le-aţĭ făcut?

— Ce să le facem? iacă nimic, a căḑut năpaste peste noĭ chiar din senin, rĕspunse băiatul cam necăjit.

— Nu te supĕra, tinere, ḑise Mîrza cu blândeţe şi istorisesce-ne cum a mers şiretenia astoĭ întêmplărĭ.

— Iată cum; rĕspunse băiatul aşeḑându-sĕ pe iarbă. Eram alaltăerĭ sara strânşĭ pe prispa caseĭ, aĭ noştri tata, care e judeţ în sat, mama, nea Négu, nea Muşat şi nea Drăghicĭ, cariĭ eraŭ pârgarĭ şi împreună cu nevestele lor stam de sfat povestind fel de fel de lucrurĭ, când iată că sĕ apropie de casa nóstră, sciĭ colea în murgul sărel, un proclet de cochinţ, ca vaĭ de el, care ne rugă să 'l găsduim pănă diminéţă, căcĭ este străin şi n'are de cheltuială. Tata nu prea vru, pârgariĭ nu 'l îndemnară de loc, de teamă să nu fie vreun spion turcesc, care să ochiască pe unde sĕ găsesce ce-va de jefuit, dar mama, care e bună de inimă, făcêndu-i-sĕ milă de el, rugă pe tata să 'l primĭască a durmi în tinda caseĭ. Tata nu sĕ împotrivi şi aduse pe grecoteĭ în casă, îl puse la masă şi 'l găsdui potrivit obiceiuluĭ românesc. A doua ḑi îĭ umplu desaga cu merinde, îl petrecu pănă în capul satuluĭ şi 'ĭ ḑise să mérgă cu D-ḑeŭ. Îndată ce plecă grecu şi află Româniĭ de găsduirea ce 'ĭ dete tata, strigară toţĭ într'un glas, că grecul este iscódă turcéscă şi hotărîră să năpustească satul şi să fugă cu tot ce puteaŭ lua. Îndemnară şi pe tata să facă ca eĭ, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tata le rĕspunse că datoria uneĭ judeţ este d'a nu 'şĭ părăsi satul fiind în viaţă, dar pe noĭ ne lasă să plecăm; noĭ nu voirăm şi rĕmăserăm; asemenea rĕmase şi pârgariĭ, care ḑiseră că eĭ trebue să fie acolo unde este şi judeţul lor. Pănă la înserat sĕ goli satu de urla cânii în el ca într'un loc pustiŭ şi bungetul pădurilor vecine sĕ împlu de pribegiţi. Aḑi dimineaţă cum sĕ făcu ḑiuă ne pomenirăm cu grecu de alaltăeri că întră în curtea nóstră însoţit de vr'o ḑece Turcĭ ce tîraŭ după sine pe pârgarĭ şi pe nevestele lor. — Ĭată şi judeţul, strigă nelegiuitul care ne mâncase pânea şi sarea, el trebue să scie unde aŭ fugit ţăraniĭ. Cum auḑiră aste cuvinte, Turciĭ sĕ năpustiră spre tata, începură să'l bată, să'l tragă de barbă şi de pĕr şi să'l întrebe unde sunt ascunşĭ ţăraniĭ? — Să nu spunem nimic feţiĭ meĭ, ḑise tata întorcêndu-sĕ spre pârgarĭ, căcĭ chiar de neam face vênḑătorĭ, de mórte tot nu scăpăm cum nu scăpară pârgariĭ tuturor satelor băntuite de ăştĭ nelegiuiţĭ. Dacă D-ḑeŭ a voit ca să perim astfel, facă-sĕ voia luĭ; dar Iuḑĭ să nu ne facem, să nu ne îngreunăm sufletul cu noĭ pĕcate. — Nu, nu, nu vom spune nimic, rĕspunserăm noĭ toţĭ. Nu pot să vĕ maĭ spuiŭ ceea ce s'a întêmplat după astă hotărîre, căcĭ furăm cu toţiĭ răpiţĭ, bătuţĭ mĕr, legaţi cobză, tăvăliţĭ prin tină şi batjocoriţĭ cum nu puteţĭ să vĕ închipuiţĭ. După ce s'aŭ săturat de nelegiuirĭ, ne legară de stâlpiĭ căseĭ şi dete foc stoguluĭ de trestie după casă. — Nu'ĭ ardeţĭ, strigă Grecul, ci să'ĭ ducem în pădure unde cată să fie ascunşĭ ţăraniĭ şi acolo îĭ voiŭ face eŭ să vorbească. După aste cuvinte ne tîrîră pănă aci şi iar ne întrebară şi iar ne îngroziră; noĭ însă rĕmaserăm neclintiţĭ în ho-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tărîrea d'a nu spune nimic. — Spânzuraţi-ĭ, strigă turcul cel mare şi grăbiţi-vĕ ca să ajungem de vreme la Afumaţĭ, unde ne aşcéptă Caraiman Paşa.

Cum audîră aste ultime cuvinte, atât Mîrza cât şi Radu trĕsărîră şi tot într'o voce întrebară pe junele ţăran!

— La Afumaţĭ aŭ ḑis că merg?

— Da, rĕspunse junele fiŭ de judeţ.

— Pe caĭ, căcĭ nu e vreme de perdut, strigă Mîrza; numaĭ de n'am sosi prea târziŭ!...

— Tinere, caută în acel stufiş, strigă Radu adresându-sĕ cătră băiat şi acolo veĭ găsi pe tată-tĕŭ, pe mamă-ta, şi pe fraţiĭ teĭ, împreună cu pârgariĭ şi pârgăresele. Rĕmas bun şi rógă-te luĭ Dumneḑeŭ să nu fim şi noĭ tot aşa de nenorociţi ca tine.

III.

Ţicalidi.

Pănă când fugoşiĭ caĭ aĭ luĭ Radu şi Mîrza, vor străbate codriĭ şi câmpiile ce le-aŭ maĭ rĕmas de străbătut că să ajungă la satul Afumaţĭ, pănă când dênşiĭ vor sbura ca gândul, înfruntând tóte pĭedecile şi greutăţile ce le punea înainte devastările Turcilor şi întunerecul nopţiĭ, ca să pótă ajunge la locul unde 'ĭ măna dorul lor să ne permiteţĭ, iubiţĭ lectorĭ, ca noĭ să ajungem cu cât-va timp maĭ nainte.

Satul Afumaţĭ era, cum este şi aḑĭ, în mare apropiere de Bucurescĭ spre Nord-Vest în direcţiunea căiĭ spre Urḑicenĭ; nu pot jura că era tot cel de acum şi tot pe locul unde sĕ află în fiinţă cel de astăḑĭ, căcĭ aŭ trecut mulţĭ anĭ d'atuncĭ şi multe invasiunĭ şi bóle lipicióse, ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tastrofe, și schimbărĭ a suferit biata țară de atuncĭ încóce; ceea ce pot asigura este că sĕ afla tot aprópe de Bucurescĭ, tot cam în acea parte și sĕ numia tot Afumațĭ. Sĕ ḑice că a primit astă numire fiind-că era locuit de o mulțime de cărbunarĭ carĭ făceaŭ cărbunĭ vara în pădurile cele marĭ din vecinătate și iarna locuiaŭ în sat îndeletnicindu-sĕ cu transportul cărbunilor în locurĭ anumite. Moșia pe care era așezat acest sat, făcuse pănă la anul 1584 parte din domeniul averiĭ domnescĭ; ba chiar servise pe la 1521 drept reședință luĭ Radu Vodă al VII supranumit Radu de la Afumațĭ, care și zidise acolo un palat încunjurat de o cetățue, pe marginea eleșteuluĭ vecin, ale cărorĭ ruine sĕ vĕd și pănă în ḑiua de aḑĭ, însă după tragica mórte a aceluĭ Domn Mihnea Vodă ce maĭ apoĭ sĕ turci, o dăruise unuĭ sfetnic al sĕŭ, Cruceru Dragomir, ce sĕ supra-numia nu sĕ scie din ce causă, Putoianul.

Îndată ce sĕ iscăli hrisovul de danie, Cruceru Dragomir aduse din Bucurescĭ meșterĭ iscusițĭ și puse de 'ĭ dură o păreche de case boerescĭ falnice și încăpĕtóre, căcĭ palatul fusese ars și dărîmat la 1528 de către conspirătoriĭ Neagu Voinicul și Drăgan Postelnicul, după ce ucisese pe Radu Vodă în episcopia Râmniculuĭ. Cum căḑù pentru a doua óră stăpânul și bine făcătorul sĕŭ, care numaĭ pentru el fusese bun, pentru unul mumă și pentru ceialalțĭ ciumă, trecu și el Dunărea, porni spre Constantinopole și muri pe drum, lăsând la Afumațĭ o vĕduvă și duoĭ copiĭ: un băiat și o fată; băiatul sĕ numia Radu, fata Maria.

Băiatul, care fusese de mic copil dus la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

curtea luĭ Alexandru Vodă al II-lea și înrolat ca copil de casă încă de la vîrsta de 9 anĭ, fu numit serdar de Mihnea Vodă la vîrsta de 19, în întâiul rênd al domnieĭ sale și Crucer al 24 de anĭ când domni a doua óră Mihaĭ Vodă, îl găsi numit căpitan de Ștefan Vodă Surdul și 'l ținu încă la sine, căcĭ era un bun militar, un bun Român și un om bun de sfat și de înțelegere. După ce sĕ încredință că însușirile sale sunt cu mult maĭ presus de cât i sĕ spusese, uită că e fiul sfetniculuĭ luĭ Mihnea, prin care țara suferise atât de multe asupririĭ, și 'l primi în micul cerc al căpetenielor de armată pe care 'ĭ numia buniĭ luĭ prĭetiniĭ.

Acolo Radu întâlni pe căpitan Mîrza, care era strănepotul unuĭ Tătar convertit după timpul luĭ Vlad Țepeș, care moscenise numaĭ numele de tătar, dar firea și inima sa eraŭ curat românescĭ, și cum îl vĕdu, legă cu el o prĭetinie ferbinte și sĕ făcu cu el frate de cruce.

Maria rĕmâind în sat împreună cu mamăsa, crescuse și sĕ făcuse mare fără să iasă din satul sĕŭ. Copilăria și-o făcu în casele părintescĭ, petrecênd vara și iarna în camera maicĭĭ sale, ascultând povețele eĭ cele bune și lucrând lângă ea acele minunățiĭ mândre de cusăturĭ si broderiĭ, care făcea altă-dată fală femeilor Române, fală ce din nenorocire am perdut'o ca multe altele, căcĭ Româncelor de adĭ a început să le fie rușine de a maĭ lucra! Când nu lucra sĕ sbeguia în curte orĭ grădină jucându-sĕ numaĭ cu doĭ băețĭ aĭ unuĭ scutelnic bĕtrân, care crescuse, trăise și îmbĕtrânise în casa lor. Ast scutelnic fusese în tinerețele sale soldat și luase parte la rĕsboiul de înstalare pe tron a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luĭ Iliaș Vodă; el nu scia alt-ceva de cât cunoscințele militare ce apucase a învĕța, și nesciind maĭ mult, sĕ ocupa tótă ḑiua puindu-șĭ copiiĭ în rênd cu Maria și învĕțându-ĭ pe câte treĭ cum să sĕ misce militărésce, cum să sĕ întórcă, cum să mânuĭască armele, în fine șcóla soldatuluĭ din acele timpurĭ.

Copiiĭ creḑênd că sĕ jócă, sĕ supuneaŭ fără porunca șefuluĭ lor și crescură sub un adevĕrat regim militar. Făcêndu-sĕ mare, Maria deveni un soldat desăvîrșit; scia să mânuiască sabia și lancea cu o înlesnire și putere superióră etățiĭ și sexuluĭ sĕŭ, nemeria cu arcul de săgétă rîndunica din sbor, umbla cu armele de foc ca cum ar fi umblat cu fusele și suvelnița, călărea bărbătesce întocmaĭ ca un bărbat, devenise în fine aprópe un bărbat.

Mumă sa, buna jupânésă Mărgărita, rîdea cu bunătate de jocurile copilărescĭ, dar nu întrelăsa d'a învĕța pe fiĭca sa aceea ce scia din îndeletnicirile femeescĭ, și cu chipul acesta mica copilă învĕță cu înlesnire și cu tragere de inimă să cósă, să împletéscă și să țeasă cum învĕțase să umble cu armele, să tragă cu arcul, și să călărească; era o femee desăvîrșită precum era un bărbat desăvîrșit; cu tóte acestea nu era unul din acele monstruri care sĕ cam înmulțesc acum în vremile nóstre prin centrurile lumiĭ civilisate, o femee bărbat care să aibă numaĭ chipul și hainele femeescĭ, ci afară de putere, abilitate și curaj, tóte celelalte însușiriĭ ale eĭ le avea femeescĭ: era dulce, sfiicĭósă, rușinósă, iubitóre și credincióșă.

Când împlini 15 anĭ, scumpa sa mamă, jupânésa Mărgărita, muri și fratele sĕŭ o luă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și o duse la Tîrgoviște. Ea era cu 7 ani mai mică ca fratele său. Tótă curtea lui Ștefan Vodă surdul se răni când vĕdu frumsețea ei cea neasemĕnată, căci era frumósă peste mĕsură fiica repausatului Crucer Dragomir; dar când o vĕdu mânuind armele și vĕnând pasĕrea din sbor, rĕmase împietrită de admirațiune. Nimeni nu mai vorbea în Tîrgoviște de cât de sora lui Căpitan Radu, nimeni n'avea alte laude în gură de cât acelea prin care sĕ proslăvea neasemĕnatele însușiri a le Mariî Putoenciî.

În curs de doi ani nu fu alergare de cai, nu fu întrecere la luptă, nu fu întrecere de dătătură la țintă, fără ca Maria să lase înapoi bărbați maturi, ispitiți din pruncie în asemenea îndeletniciri și ajunși cu timpul dascălî iscusiți. Radu era mândru de sora lui, iar bĕtrânul Mușat, dascalul și învĕțătorul ei, era și mai mândru de eleva ce produsese.

Toți tinerii de frunte, toți căpitanii ceî mari, sĕ rănirĕ de dragostea ei și o cerură fratelui sĕu de soție, căci pe atunci când sĕ însura cine-va nu căuta nicî avere, nicî frumseție, ci numai hărnicia feteî, care este adevĕrata comóră. Nu căutaŭ la averi, fiind-că trebuințele eraŭ mai micî pe atunci ca pe acum și junele nu sĕ însura pănă nu 'și asigura o posițiune cu care să'și nutrească nevasta și copiî; nu căutaŭ la frumsețe, fiind-că mai tóte Românele eraŭ frumóse, ci căuta fórte mult la calitățile morale, adecă să fie fata bună, blajină, sănĕtósă, tinerică și ispitită în căsnicia caseî. De aceea tinerii ceî de bun neam nu sĕ uitară nicî la frumsețea ei cea neasemĕnată, nicî la averea părintéscă, care era a fratelui sĕu, ci la iste-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţimea duhuluĭ eĭ. la priceperea minţiĭ eĭ şi la destoinicia eĭ d'a fi femee bună de casă şi la vreme de primejdie oştean vrednic d'aşĭ apĕra cu mâna armată leagănul copiilor eĭ. Multe femeĭ eraŭ crescute într'acest mod pe la acele timpurĭ.

Radu lăsă la buna plăcere a surorii sale alegerea bărbatuluĭ ce 'ĭ va conveni şi Marĭĭ îĭ căḑu drag Mîrza, care era unul de ceĭ maĭ fruntaşĭ din tinerĭĭ căpitanĭ, Mîrza, care avusese maĭ mult ca orĭ-care ocasiunea d'a o vedea la fratele eĭ şi care o iubia maĭ dinainte. Când Mîrza auḑi din gura idoluluĭ cugetelor sale alegerea ce făcuse îĭ căḑu la genunche şi 'ĭ jură a o face fericită. Cum vedeţĭ şi pe atuncĭ cădeaŭ bărbaţiĭ la picĭórele femeilor, dar nu ca să le jure c'are să le fie sclavĭ în tótă viaţa, ci ca să le céră voe d'a le fi nisce domnĭ şi stăpênĭ dulcĭ şi iubitorĭ.

Cum află Radu că Mîrza şi Maria sĕ iubesc îĭ logodi în ciuda altor căpitanĭ maĭ bogaţĭ ce duceaŭ nădejdea, spre pildă Stroe Buzescu, Radu Calonfirescu, Velicu comisu şi alţiĭ, după aceia primĭ de la Turcĭ prin Mihaĭ Vodă o teşcherea de liberă mergere şi liberă locuinţă în casele părintescĭ şi apoĭ îşĭ duse sorióra la Afumaţĭ ca să locuiască acolo cu bĕtrânul Muşat şi nevasta luĭ până ce va sosi ḑiua cununiĭ carea avea să sĕ serbeze peste treĭ sĕptĕmânĭ la Tîrgovişte unde avea să le fie naşĭ însuşĭ Mihaĭ Vodă şi Domniţa Florica.

Cincĭ-spre-ḑece ḑile trăi juna fată gândindusĕ la fericirele ce 'ĭ prepara viitorul şi la îndatoririle ce 'ĭ împunea noua posiţiune ce avea să ia în societate, fără ca să fie supĕrată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nimenĭ şi fără ca să vaḑă trecênd prin sat vreun spahiŭ al zabietuluĭ turcesc. A şḑsea-spreḑecea ḑi, cam pe la apusul sóreluĭ, ea sta la feréstră lângă bĕtrâna Stana, nevasta luĭ Muşat, şi vorbea încetinel cu dênsa despre fericirea ce o ascepta vorbind cu nesaţiŭ rĕcorosul aer al serii.

Pe când staŭ şi vorbiaŭ ast-fel, întră în satul Afumaţĭ un om urît la chip şi îmbrăcăminte, cu faţa şi pĕrul roşcat şi cu înfăţişarea batjocoritóre şi rĕutăciósă, care reproducea cu fidelitate fantasticul tip al luĭ Mefistofeles, imortalisat de nemuritorul Göthe. Neîntêmpinând pe nimenĭ în cale ăst bizar personagiŭ cutreeră satul de colo pănă colo şi după ce sĕ încredinţă că satul era pustiŭ şi că ómenii lipseaŭ la culesul bucatelor şi alte treburĭ întră prin curţĭ, sĕ uită cu lăcomie spre órele şi dobitócele domestice ce sĕ sbeguiaŭ prin bătătură, şi încredinţându-sĕ că tóte curţile sunt bine dichisite şi căpătuite cu tot ce trebuie unuĭ bun gospodar, începu a 'şĭ freca mânile şi a murmura cu mulţămire:

— Ce maĭ sat bun de pleaşcă! cum dracu a scăpat din vederea neferilor luĭ Caraiman Paşa, căcĭ nu e departe de Bucurescĭ? trebue să 'ĭ însciinţez.

După ce rosti aste cuvinte care 'l daŭ de gol ce pómă rea era, ajunse în dreptul caselor boerescĭ şi vĕḑênd pe Maria şi pe baba Stana la feréstră, ḑice în sine:

— Iată în sfîrşit douĕ fiinţe viĭ într'acest sat! Ah! ce maĭ bălaur de mueruĭcă maĭ e aea maĭ tînĕră!.. ce ochĭ marĭ! parc'ar fi douĕ gurĭ de pahare! ce maĭ buze!. .. foĭ de bujor, ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai față! .... trandafir închegat în caș, s'o sorbi într'o lingură de apă! .... Ti! .... ce mai bucățică bună de făcut puiŭ de giol! .... O sută de pungi 'mi ar da Caraiman Pașa când i aș duce-o plocon.

Intr'acel minut îl ḑări Maria și trimise pe Stana că să'l întrebe ce vrea? Când ḑări el pe baba eșind din casă voi să fugă, dar vĕḑênd că nu sĕ mai póte fără a da bănuelĭ, sĕ opri în loc și sĕ lăsă în grija întêmplări și a isteţimeĭ sale. Intêmplarea și isteţimea luĭ îl ajutară de minune, căcĭ baba cum eși în prag îl întrebă:

— De la Tîrgoviște viĭ, D-ta?

— Da, măicuță, rĕspunse el numaĭ decât, viŭ de la curtea Mării sale Mihaĭ Vodă.

— Ce face jupânu nostru, e bine?

— Da, e tare-mare, sdravĕn și sănĕtos.

— Dar jupân Mîrza?

— Cum îl sciĭ.

— Aducĭ vr'uă carte de la eĭ?

— Nu, căcĭ eraŭ grăbiţĭ să purceadă la o vênătóre de urșĭ, când mĕ urniĭ eŭ spre partea loculuĭ, dar m'a mânat să viŭ a spune jupăniţeĭ multă sănătate.

— Ce spuĭ? întrebă baba cu nerăbdare, eĭ plec la vĕnătóre în vremea când trebue să stropolésca de nuntă, căcĭ ḑiua cununieĭ sĕ apropie?

— Ce era să facă dăcă așa a fost gustul Mării Sale?

— Aide la jupăniţa Maria, căcĭ ea póte are să te întrebe maĭ multe.

Streinul aflase prin gura cea flecară a babeĭ maĭ mult de cât îĭ trebuia ca să iasă din în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

curcătură, prin urmare sui puținele trepte ce conducea la apartamentul Mariĭ fără de sfială.

Maria cum îl vĕdu sĕ uită la el de sus până jos cu lăcomie și óre-care îndoială, și surprinsă de ideea ce a avut fratele sĕŭ de a-ĭ trimite un vestitor așa de ciudat la înfățișare, îl întrebă:

— Din partea fratelui meŭ Radu viĭ?

— Da, Măria ta, rĕspunse streinul, făcênd înaintea Mariĭ o mătanie până la pământ.

— Din partea luĭ Căpitan Radu Putoianu saŭ a ginereluĭ Căpitan Mîrză? întrebă Stanca.

— Din partea luĭ Căpitan Radu Putoianu.

— Nu te înșelĭ? întrebă iarășĭ Maria.

— Vaĭ de mine! stăpênă, cum să mĕ înșel când singur cu gura Mării sale 'mĭ-a dis: Afilochie, dacă te ducĭ la Bucurescĭ....

— Ce fel, d-ta escĭ eălugăr? îl întrerupse fata.

— Nu, stăpênă, ci sunt Grec, mĕ numesc Amfilochi Țicalidis, venit de cincĭ anĭ din ostrovul Hio, spre slujba Mărĭ Tale.

— Eștĭ postelnicul fratelui meŭ?

— Nu, Măria Ta, eŭ sunt negustor, adun zacherele pentru Domnie, dar mĕ îmbrac așa de prost ca să nu cad jertfă neomeniților de Turcĭ carĭ aŭ năvălit într'acéstă țară întocmaĭ ca în sĕrmana patria mea.

— Urmézĕ.

— „Amfilochie, 'mĭ a dis Măria sa, tot „plecĭ la Bucurescĭ, trecĭ și pe la Afumațĭ, aba„tă-te pe la casa mea de țară în care locuesce„soru-mea și spune-ĭ din parte-mĭ multă sănă„tate și să mĕ erte că nu pot să-ĭ scriŭ o carte „după cum cere cuviința, fiind-că sunt nevoit „să plec cu Vodă la vênătóre. Spune-ĭ din gură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„însă că sunt sănĕtos, că Mîrza logodnicul eĭ, „o iubesce maĭ mult ca orĭ când, că zorim pe cât putem ca să sosiască ca un ceas maĭ curênd ḑiua cununiĭ și că să maĭ aibă răbdare încă o „sĕptĕmână“. După ce 'mĭ a ḑis aste cuvinte a plecat, căcĭ începusc să sune trâmbița de chemare și eŭ ne maĭ avênd ce aștepta, am pornit'o încóce.

Cea maĭ mică umbră de bănuială ce ar fi putut rĕmânea în inima Mariĭ, dispăru îndată ce audi plăsmuirea ce compuse Grecul din cuvintele tainice scăpate din gura Staniĭ; cum audi aste cuvinte, Maria trămise pe bĕtrâna cu Grecul în o cameră vecină ca să-l ospeteze după cuviință și ea plină de bucurie, începu să sĕ plimbe prin casă și să ḑică:

— El mĕ iubesce și 'mĭ-o dovedesce din din ḑi în ḑi maĭ mult! Oh! Mîrzo, oh! domnul și stăpênul meŭ cel scump, nu poți să-ți închipuescĭ cu câtă dragoste și iubire va rĕsplăti inima mea bucuria și fericirea ce aĭ sădit în sufletul meŭ.

Abia terminĕ aceste cuvinte eșite din băerile inimeĭ sale și îndată sĕ deschise ușa și reapărŭ Stana urmată de Grec care de astă dată avea burta doldora, povestea sîrbuluĭ. Vĕḑêndu-l Maria îl întrĕbă:

— Te ducĭ la Bucurescĭ?

— Da, Măria Ta.

— Ce trĕbă aĭ în acel cuib de păgânĭ?

— De, Măria ta!... Măriĭ Tale să'ți spuĭ căcĭ nu am teamă că va eși vorbă; cu tóte că sunt oprit sub strajnica pedeapsă a crăcni, Măria Sa sĕ pregătesce a întra cât maĭ curênd în ĕsboiŭ cu Turciĭ și va începe maĭ ântâiŭ cu rceĭ din Bucurescĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Maică Sfântă Precestă! strigă Stana spăimântată, o să între și ai noștri în luptă?

— Mai este îndoială? răspunse Grecul, dacă o dată sunt căpitani!

— Să între în primejdie de mórte fără de vină! adaogă bătrâna îngrozită, să nu'i lași fata mea; să treceți mai bine granița înainte d'a începe rĕsboiul.

— Din potrivă, mamă Stano, răspunse Maria cu un surîs d'o frumsețe rară, voiŭ merge și eŭ împreună cu Mîrza al meŭ ca să mĕ rĕsboesc spre a scăpa țara din robie. Cea mai frumósă datorie a unuĭ Român este aceia d'a sĕ rĕsboi pentru moșia sa, și cea mai frumósă mórte este aceea d'a muri apĕrând'o.

— Mĕ iartă, stăpênă, răspunse baba umilită, uitasem că în inima d-tale de femeĭ bate un suflet rĕsboinic de bărbat, care sĕ jócă cu armele ca cu fusele: eŭ ca o biată bătrână fricósă judec după inima mea.

— Să judecĭ în tot d'auna ca o Româncă, care doresce binele țărĭ sale și peirea dușmanilor eĭ.

— Piară, bată-ĭ concina, căcĭ multe rele fac în țară, eŭ nu le duc dorul; tot ce aș voi este că împreună cu eĭ să nu piară și aceia pe care 'ĭ iubesc eŭ.

— Cum va fi voința luĭ D-deŭ, așa să fie; să lăsăm însă aste vorbe și să facĭ bine să petrecĭ pe D-luĭ pănă mai încolo, căcĭ trebue să fie grăbit.

— Bine dicĭ, stăpênă, sunt grăbit fórte, rĕspunse Țicalidi.

— Mai aĭ să-mĭ spuĭ ce-va?

— Nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Atunci du-te cu D-deŭ.

— Vĕ las sănĕtóse.

— Umblă sănĕtos.

După aste cuvinte Grecul plecă murmurând:

— Este mai frumósă și mai inimósă de cât credeam; sbor la Caraiman Pașa.

Peste un sfert de óră Stana sĕ întórse singură și în acelaș minut întră în casă și Mușat care sĕ întorcea de la câmp.

— A plecat? întrebă Maria vĕdênd pe Stana întrând.

— Da, stăpênă, rĕspunse Stana.

— Cine? întrebă Mușat care tocmai întra în cameră pe altă ușe.

— Un strein, rĕspunse Maria.

— Ce strein? întrebă bĕtrânul încruntându-sĕ.

Maria îĭ spuse în câte-va cuvinte tot ce sĕ petrecuse cu câte-va minute mai 'nainte.

— Rĕŭ a-ți făcut d'ați primit un strein în casă fără scirea mea, căci póte fi un făcător de rele saŭ un spion turcesc ce furnică în țară prin tóte părțile, dise bĕtrânul clătind din cap cu nemulțămire.

IV.

Conacul luĭ Caraiman Pașa.

Bucurescii pe la secolul al XVI nu era aceea ce este acum, adecă un labirint imens de strade pavate și nepavate, care de care mai întortochiate și mai colțurate, laudă părintescei îngrijiri a diferiților părinți ai orașuluĭ pușĭ după vreme în capul onorabileĭ Municipalități, nicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acel nemărginit roiŭ de albine care sĕ întinde de la Colentina pănă la Văcărescĭ și de la Vitan pănă la Grozăvescĭ; acel centru sgomotos în care sunt adunate tóte puterile civile și militare ale țărĭĭ și tótă civilisațiunea nóstră europeană; pe atuncĭ era un biet târguleț, care avea o barieră în capul stradeĭ Șelarĭ, alta sub Radu Vodă, alta pe la numitul adĭ otel de Londra și alta cam pe unde este actualul palat domnesc și care avea drept mănăstirĭ mărginașe pe Mihaĭ Vodă, biserica cu Sfinții, Sfântul Stefan etc.

Stradele eraŭ tot așa de neregulate ca acum și nepavate cum încă sunt multe, dar avea să ĭerte secolul înapoiat în care sĕ află și esemplul celorlalte orașe streine de cea maĭ mare importanță, care nu eraŭ în maĭ bună stare ca dênsul. Pe atuncĭ adevĕrata capitală a țăreĭ era Tîrgoviștea; acolo residaŭ autoritățile centrale, acolo era concentrată cea maĭ mare parte din armată. Bucurescĭĭ nu era alt de cât o reședință de iarnă adesea întêmplătóre a Domnilor. Populațiunea sa era prea puțin numĕrósă și compusă în mare parte de gealîpĭ streinĭ, carĭ vineaŭ de peste Dunăre pe la vremurĭ ca să strîngă bucate, lână, unt și oĭ și din economĭ de vite care-și păsceaŭ oile prin nemĕsuratele câmpiĭ ce sĕ întindeaŭ spre miază-zĭ și apus.

Intre gealîpiĭ saŭ negustoriĭ streinĭ, ceĭ maĭ mulțĭ eraŭ Turcĭ, și aceștia, folosindu-sĕ de slăbiciunea și bunătatea unor Domnĭ ca Mihnea Turcitu, Alesandru II-lea, Stefan Surdu și Alexandru III-lea, veniră într'un numĕr și maĭ mare și sĕ așeḑară în Bucurescĭ, contrariŭ dispositiunilor tractatuluĭ încheiat între Mircea cel Bĕtrân și Sultanul Baiazet Ilderim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vĕdêndu-sĕ într'un numĕr destul de respectabil, ceata luĭ Mohamed cerură dela caĭmacanul cel mare al Silistri, o garnisónă armată, care sĕ le păḑéscă avutul contra orĭ-căreĭ încălcărĭ şi caĭmacanul le trimise din cetatea Giurgiuluĭ un numĕr respectabil de armată, care ocupă Bucurescii militărésce şi sĕ internară în cetăţuele oraşuluĭ, între care cea maĭ de frunte era Radu Vodă.*) Domnul din timpul acela, Stefan Vodă, protestă la Pórtă contra asteĭ călcărĭ de tractate prin Capuchehaiaoa ţăreĭ, dar în loc de mulţămire dobêndi ferman de mazîlire; Alexandru Vodă Moldoveanu, care'l urmă nu maĭ protestă, ci numaĭ părăsi reşedinţa sa de iarnă şi tótă partea despre câmp a ţăreĭ pe mâna Turcilor, oprindu-şĭ pe seamă partea despre munte; cu tóte astea nu ocârmui şi el maĭ mult de un an. Venind pe tron prin influinţa turcéscă, Mihaĭ fiiul luĭ Pĕtraşcu Vodă, care primi maĭ apoĭ titlul de vitéz, găsi partea câmpuluĭ de la Calafat până la Brăila plină de hórde turcescĭ, care prădaŭ fără ruşinare şi temere de pedépsă tot avutul bĭeţilor Românĭ ce scăpase încă neprădat. Cea maĭ mare parte a locuitorilor fugise în munţĭ cu ce putuse lua, iar câţĭ nu putuse fugi, staŭ pe loc numaĭ de frica cotropitorilor, carĭ pedepseaŭ cu mórtea pe orĭ-cine prindea, părăsindu-şĭ vatra părintéscă. Ast ordin barbar a împĭedecat pe Românĭ d'a părăsi cu totul şi d'a lăsa pustie partea ţăreĭ bântuită de păgânĭ.

Celor ce rĕmânea, li se asigura ocrotire şi nesupĕrare, dar aste asigurărĭ eraŭ numaĭ din

*) Pe atunci astă mănăstire sĕ numea *Alexandru Vodă*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gură, căcĭ în fapt eraŭ jefuiţĭ de cotropitorĭ; fetele şi nevestele desonorate şi eĭ batjocoriţĭ şi chiar omorîţĭ în modul cel maĭ înjosit.

Mihaĭ maĭ întâiŭ lăsà pe Turcĭ să facă orĭ-ce poftea inima lor, căcĭ avea teamă de boerĭ, care nu sĕ prea uitaŭ la el cu ochĭ buniĭ; dar vĕdênd că primesce jelburĭ peste jelburĭ, plângerĭ peste plângerĭ dela ceĭ asupriţĭ, dênsul chemà boerĭĭ ceĭ maĭ bĕtrânĭ şi maĭ ispitiţĭ ca să sĕ sfătuéscă cu eĭ, iar boerĭĭ îĭ rĕspunse că ar fi o nebunie a sĕ mĕsura cu puterea turcéscă. Mihaĭ îĭ auḑi, recunoscù că până la órecare punct aveaŭ dreptate şi ascepta ca timpul să-ĭ procure alte ocasiunĭ maĭ favorabile şi să prinḑă maĭ trainice rădĕcinĭ în ţară.

Intr'acest timp Turcĭĭ trăiaŭ în Bucurescĭ ca acasă la eĭ; întărise cetăţuele, îşĭ clădiseră redute şi împărţeaŭ dreptatea între locuitorĭ — în numele Sultanuluĭ; numaĭ geamie nu făcuse încă ca să pară a fi încă în conformitate cu tractatele. Cetăţuia luĭ Radu-Vodă era ocupată de statul major al armateĭ, care avea în frunte într'acel timp pe vitézul Caraiman-Paşa.

Intr'o ḑi de tómnă a anuluĭ 1594 sta Paşaoa într'un balcon înalt ce rĕspundea afară din cetăţue şi-şĭ fuma nerghĭeleaoa mistuind o bună doză de haciş, ca să-ĭ trécă de urît, acel inimic de mórte al Otomanilor. Ceĭ maĭ marĭ căpitanĭ staŭ în picióre cu mânile la pept departe de el şi cu o faţă sfiiciósă, fiind-că Măria Sa de cu vreme era cam zaif şi nu-ĭ eraŭ toţĭ boiĭ acasă.

Pe după sfinţitul sóreluĭ un om călare întrà repede în cetăţue şi cum descălecà sĕ sui sus în conacul Paşaleĭ. Santinelele sĕ împotriviră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de-ocamdată, dar îndată ce-l recunoscură, să uitară la el cu desgust, dar îĭ dete drumul sĕ între. Vĕdêndu-sĕ liber să pătrundă acolo unde mulțĭ din căpitanĭ nu cuteza să între, maĭ cu sémă în asemenea critice momente, ridică cu țăndoșie fruntea în sus și trecù țépĕn și cu mândrie printre ceĭ ce eraŭ înlăuntru și carĭ nu îndrăsneaŭ să-l oprésc̆ă.

Numaĭ un slujitor bĕtrân și credincios al Paşeĭ, cuteză a eși după perdeaoa balconuluĭ și aĭ dice:

— Măria Sa este zaif.

— Bine, Negiup, rĕspunse streinul, eŭ am cu mine un leac care să-l facă numaĭ decât zaif.

Sclavul audindu-l sĕ dete la o parte și-l lăsà sĕ trécă dincolo de perdea. Caraiman sta pe o sofă acoperită cu chilimurĭ de Persia și perne de puf ornate cu multe scumpeturĭ într'o somnolență vecină cu somnul. Imomeaŭa nerghelelĭĭ căduse din mâna-ĭ cea dréptă și bóbele de chihlibar ale mătăniilor rĕmăsese nemișcate între degetele mâneĭ sale celeĭ stânge.

Streinul cum întră, îngenunche de la ușă și merse ușurel tărîndu-sĕ întocmaĭ ca pantera pe brâncĭ până ajunse lângă sofaua Paşiĭ. Ajuns acolo, îĭ luà mâna dréptă în mânile sale și începù sĕ o acopere cu miĭ de sărutărĭ.

— Ce câne e lângă mine? întrebà Caraiman cu o voce ursuză întredeschidêndu puțin pleópele ochilor sĕĭ pe jumĕtate amorțite.

— Cel maĭ supus și maĭ umilit din slugile Mărĭĭ Tale, Amfilochie Țicalidi, rĕspunse Grecul cu o voce plăcută.

— Tu, întrebà Turcul desmetecindu-sĕ puțin, ce maĭ cauțĭ p'aci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Slujba Măriĭ Tale mĕ aduce?

— Saŭ maĭ bine o nouă vêndare a traţilor tĕĭ, rĕspunse Turcul căscând; spune iute ce óie aĭ maĭ aruncat în ghiarele lupilor meĭ?

— Óia ce am găsit, stăpâne, rĕspunse Fanariotul rînjind, nu e pentru lupiĭ Măriĭ Tale, ci pentru însăşĭ Măria Ta.

— Ce spuĭ tu? strigà Caraiman trezindu-sĕ maĭ bine.

— O! stăpâne, bucuria cea maĭ mare ce vĕ făgăduesce Proorocul c'o să aveţĭ în raiŭ, este nimic pe lângă Romăncuţa ce am de gând sĕ v'o daŭ pe mână.

— Nu minţĭ tu, ghiaur spurcat?

— S'o vedĭ numaĭ şi îndată îmĭ veĭ da dreptate, ba chiar îmĭ veĭ dice că n'am spus îndestul.

— Unde e? în ce parte de loc aĭ găsit'o? întrebà păgânul aruncând spre Grec o privire scânteietóre.

— Aprópe de Bucurescĭ, într'un sătuc neînsemnat.

— Poruncesce să'mĭ înşele calul şi du-mĕ numaĭ decât la ea.

— Are teşcherea la mână de slobodă petrecere.

— Ce-mĭ pasă mie de teşcherele? cine le-a dat le póte călca; grăbesce-te maĭ iute de-mĭ îndeplinesce porunca.

— Maĭ îngădue puţin până va plesni hacişul, căcĭ după ochĭ te cunosc că escĭ încă tiriachiŭ.

— Bine dicĭ, uitasem; mĕ miram eŭ de ce ochiĭ vor sĕ mi sĕ închidă pe când inima'mĭ sburdă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Peste o oră hacișul plesni și Pașa sĕ deșteptà din toropélă.

— Ah! ce frumos vis am visat! strigà el îndată ce sĕ desceptà; îmĭ părea că eram în brațele uneĭ cadîne d'o frumsețe cerésckă care mĕ desmirda și îmĭ cânta un cântec dulce și armonios.

În curênd visul va fi aicea, stăpâne rĕspunse vênd̦ătorul.

— O! d'ar fi astfel, să sci că'ț̦ĭ daŭ 100 de pungĭ cu banĭ și calul meŭ de călărie pe d'asupra, iar de nu, te leg de códa unuĭ cal neînvĕțat și-ĭ daŭ drumul să te tirască prin Bucurescĭ, ca să scape lumea d'o ismă spurcată ca tine.

— T'e încredințez de acum stăpâne, că banii și calul sunt aĭ meĭ.

— Să dea Alah să aĭ parte de eĭ, iar nu de códa caluluĭ. Armăsarul 'mĭ este înșelat, adause pașa adresându-sĕ cătră Negiup, care sĕ ivise în dreptul perdeleĭ.

— Da, stăpâne rĕspunse sclavul.

— Să mergem.

— Să mergem, rĕspunse grecul, dar să luăm și ceva neferĭ cu noĭ, căcĭ să póte să avem nevoe de luptă.

— Maĭ bine 'mĭ pare s'o câștig prin arme decât fără luptă. Să mergem.

Peste un sfert de oră eĭ eraŭ pe drumul ce duce spre satul Afumați. Sêrmană Mariă! ce viespe spurcată aĭ nutrit!....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Răpirea.

Mușat îndată ce află de călcarea streinului dincolo de pragul caseĭ stăpânilor sĕĭ și vĕḑù că sĕ înserézĕ, să duse la ómeniĭ din curte caro locuiaŭ casele cele micĭ, le porunci a nu sĕ maĭ depărta dela curte sub nicĭ un cuvênt nicĭ ḑiua nicĭ nóptea, și pe urmă merse în sat și strînse maĭ multĭ tinerĭ voinicĭ ca să păḑéscă curtea câtva timp. După ce făcù aste pregătirĭ, porunci să încue porțile, sĕ duse singur în odaia rĕposatului boer Dragomir, și luând d'acolo orĭcâte arme găsi, le duse în camera Marii, le curățì bine, dichisi flintele și pistólele, și după ce le umplù și zăvorî sdravĕn ușile, îșĭ așternù o saltea la pragul ușiĭ și sĕ culcà să dórmă.

Maria rise mult de frica ce inspirase bĕtrânuluĭ servitor aparițiunea luĭ Țicalidi, dar nu'l împedecà d'a lua orĭ și câte mĕsurĭ ar fi voit, căcĭ ea nu era dintr'acele ce sĕ sparie de arme și de rĕsboiŭ.

Doŭĕ ḑile d'arêndul nu sĕ întêmplà nimic și nimenĭ strein nu sĕ ivi prin sat; a treia ḑi țăraniĭ sĕ duse fie-care la lucrul sĕŭ, și chiar o parte din argațĭ plecară uniĭ la munca câmpuluĭ și alțiĭ la făcutul cărbunilor, fără să zăréscă prinprejur pe cineva inspirător de temere. Trecù diminóța, trecù nămiaḑul și nimic nu să schimbase din ordinara stare de lucrurĭ, tocmaĭ când sórele era departe cu o suliță de sfințit, Maria, pe când îșĭ petrecea luând în rîs temerile bunuluĭ eĭ Mușat, auḑi în depărtare un sgomot ce sĕmăna cu tropoitul unor caĭ numĕroșĭ, vĕḑù în depărtare un nor de praf

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

înălțându-sĕ spre sud-vest și în aceeașĭ clipă audì, prin sat lătrăturĭ cumplite de cânĭ numĕroșĭ și vocĭ speriate de bărbațĭ, femeĭ și copiĭ, carĭ alergaŭ de colo pănă colo strigând:

— Turciĭ! vin turciĭ!

Cum audì Mușat ăst strigăt pe care'l repetà și Maria retrăgôndu-sĕ dela feréstră, să coborî repede jos, chemà pe tóte ființele umane câte maĭ rĕmăsese în curte, care audind și dênșiĭ ăst strigăt alergaŭ de colo pănă colo zăpăciți și înspăimêntați, îĭ băgà cu zorul în casele cele marĭ, pe bărbațiĭ îĭ armà cu tot ce găsì bun de apĕrare și îĭ puse să apere ferestrele, și pe femeĭ le îndatorà să umple armele; după aceia baricadà ușile cu tot ce găsi maĭ greŭ și maĭ anevoie de sdrobit și pe urmă asceptà să soséscă pericolul.

Maria sĕ înarmà și ea într'o clipă cu o flintă și doŭĕ pistóle și sĕ puse să privéscă de la feréstră cele ce sĕ vor întêmpla.

Numĕrul acelor ce fugeaŭ mânând înainte-le deosebite vite de casă sĕ înmulțea pe fie-ce minut. Țăraniĭ care sĕ întorceaŭ dela câmp, femeile, bĕtrâniĭ și copiĭ carĭ rĕmăsese acasă, toți fugeaŭ spre partea pădurĭĭ strigând cât le lua guia:

— Turciĭ, Turciĭ! fugiți că vin Turciĭ!

Turciĭ deocamdată nu sĕ ivirĕ, dar să ivi în capul satuluĭ un nor gros de fum; ăst trist semnal venireĭ lor cea înfiorătóre; acesta era stindardul sub care combăteaŭ eĭ în contra bietuluĭ popor Român care nu să apăra altfel decât cu fuga spre pădure și munți.

Cu cât trecea timpul, cu atâta sĕ lățea maĭ mult focul, apropiindu-sĕ de la o casă la alta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dela o șură de fên la alta, dela un arbore la altul. Austrul care bătea într'acel moment destul de violent îl repedi cu o furie grósnică. După ce focul sĕ lăți în tóte părțile, apărură și Turcii; eĭ nu eraŭ în numĕr îndestul de mare dar eraŭ îmbătațĭ și înfuriațĭ de vin și de setea de prădĭ și carnagiŭ. Înaintea lor fugea o turmă de ómenĭ îngroziți pe care eĭ îĭ urmăreaŭ în góna cailor fără de milă și în urma lor sburaŭ cu iuțéla trăsnetuluĭ colóne negre de fum și limbĭ roșietice de foc care săriaŭ svăpăind din casă în casă, din bordeiŭ în bordeiŭ, din pom în pom trosnind și nimicind. Era o priveliște înfricoșată și sfășietóre. Sĕrmană Românie! câte aĭ maĭ pățit în cursul esistenței tale de națiune, câte aĭ înfruntat și din câte aĭ maĭ scăpat!....

Pe când o ceată îșĭ urma cursul prigoniriĭ și măcelăririĭ nenorociților țăranĭ, pe când altă ceată rĕmasă în urmă jăfuia casele, pe care focul încă nu le mistuise, cea d'a treia sub conducerea luĭ Țicalidi și a luĭ Caraiman-Pașa însușĭ, să îndreptă spre curtea boerésc㎃, care era ceva maĭ depărtată de sat pe care o găsi încuiată. Cum sĕ puseră în dreptulŭ porților fură întêmpinațĭ cu o salvă de detunăturĭ eșite după ferestrele camerilor de sus ale caselor boerescĭ. Șése turcĭ cădură morțĭ la piciórele Pașiĭ.

Caraiman audind acéstă detunătură tresări, dar îndată ce vĕdù sânge, nările i sĕ umflară, fața îĭ sĕ roși, ochiĭ îĭ sĕ făcură scânteetorĭ, buzele îĭ sĕ învinețiră și mușchiĭ începură să-ĭ tremure de furie.

— A! strigă el cu turbare, Ghiauriĭ îndrăsnesc să sĕ lupte cu stăpâniĭ lor; atuncĭ luptă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

le voiŭ da și eŭ. Doborîți pórta și zidurile ce înconjóră ăst lăcaș necurat, strigà el ómenilor sĕĭ, puneți foc la câte-șĭ patru colțurile caseĭ și ucideți fără milă orĭ-ce ființă viŭă veți întêlni.

— Ce facĭ, stăpâne? strigà grecul, trăgêndu-l de mâneca caftanuluĭ, aĭ uitat pentru ce am venit noĭ aicĭ? nu-țĭ maĭ aducĭ aminte că suntem veniți să răpim o puiculiță, ér nu să luăm o cetate? Ómeniĭ Mărieĭ Tale o vor omorî-o dacă vor pune în lucrare astă poruncă, saŭ să va lăsa ea a arde de vie decât a sĕ da prinsă.

— Bine ḑicĭ rĕspunse turcul maĭ potolindu-sĕ puțin, să dărîme numaĭ pórta.

Deși glónțele armelor împresuraților nu înceta d'a curge spre Turcĭ și d'ale rări numĕrul, totuși pórta fù spartă și doborîtă jos într'un sfert de oră. Turciĭ năvăliră în curte și începură a face și eĭ us de armele lor. După o luptă de maĭ bine de doŭĕ óre, numĕrul turcilor, care sporea prin ajutorul celorlalte cete isbutiră a sparge ușile, a desființa baricadele, a pĕtrunde înlăuntru pe ferestre și pe scară, a sĕ lupta cu ceĭ ce sĕ apăraŭ pept la pept și a'șĭ sĕmăna calea cu victime de ambele sexurĭ. Bravul Mușat și fiul sĕŭ, deși unul bĕtrân și altul încă copil, sĕ luptară cu multă bravură apărând pe stăpâna lor. care nu sta de loc cu mânile în sîn, dar trădătorul Țicalidi îĭ sur prinse pe la spate și unuia îĭ sdrobi capul cu o lovitură de flintă și altuia îĭ înfipse maĭ într'acelașĭ moment în spate un junghiŭ mare și ascuțit.

Buniĭ servitorĭ căḑură scăldațĭ în sângele lor apărând pe Dómna lor, dar înterprida amazónă nu înceta d'așĭ face cu sabia în mână o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

trecere prin ăst loc de carnagiŭ; ar fi isbutit chiar să scape de inimicii sĕĭ, carĭ aveaŭ poruncă să n'o atace, dacă miserabilul Amfilochie n'ar fi alergat la o apucătură ca s'o surprindă.

Pe când ea alerga spre el ca să rĕsbune mórtea bunilor servitorĭ, el căḑù jos prefăcêndu-sĕ c'a fost lovit şi o lăsà sĕ trécă peste dênsul; cum o vĕḑù că trece, sĕ sculă repede în sus, o apucà în braţe pe la spate cu putere şi o lipi de zidul vecin, astfel ca să-ĭ fie peste putinţă de a iĭ sĕ maĭ opune.

În deşert sĕ sbătù ea în braţele cochinţuluĭ, care părea a fi de fier căcĭ nu fù cu putinţă să scape din strânsura lor: în desperarea sa biata copilă scotea ţipete sfâşietóre şi nimenĭ n'alerga ca s'o mântuiască, căcĭ toţĭ ceĭ ce o iubiaŭ gemeaŭ înghеţaţĭ în sângele lor chiar într'aceea cameră!....

Caraiman după ce curăţi cu desăvîrşire camera de hainĭ, sĕ întórse cu Ţicalidi şi privind cu atenţiune spre victima ce să sbătea în braţele luĭ, strigà plin de admiraţiune:

— Pe Alah! tu n'aĭ minţit, Amfilochie când mĭ-aĭ spus că astă fetiţă întrece în frumseţe huriile raiuluĭ. Calul şi banĭĭ ce ţĭ-am făgăduit, sunt aĭ tĕĭ. Du-mĭ astă copilă fără a-ĭ face vre-o supĕrare în saraiurile mele, căcĭ am să fac dintr'însa o cadînă care să bage ciudă de mórte chiar în sultana Valide.

Maria vĕḑêndu-sĕ lipsită de puterĭ, de libertate şi de ajutor, perdù cunoscinţa şi căḑù jos leşinată. Grecul o luà de jos şi o duse binişor până la căruţa caseĭ ce pregătise în curte unul din Turcĭ.

Peste o oră, Caraiman sĕ întorcea împreună

Muzeul Digital al Romanului Românesc

În deșert să sbată ea în brațele cochințului, căci nu fu cu putință nimănui ca s'o mântuiască, căci acel ce o iubea zăcea în sângele lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu Ţicalidi, victima sa şi Turcii ce-i mai rămăsese neucişi spre conacul său din Bucureşci, lăsând focul nestins şi cadavrele celor căduţi neîngropate.

Când se crepă de ziuă întrau în satul pustiit şi încă fumegând doi călăreţi, care se îndreptară glonţ spre casele boereşci şi vădând mulţimea cadavrelor ce întêmpinau în cale şi ruinile fumegânde, scóseră un ţipăt plin de jale şi dete cu bărbăţie pinteni cailor.

Intr'o clipă fură în curte şi în casa boerésca. Cum întrară înlăuntru să luară cu mânile de pĕr de gróza priveliştei ce aveau înainte-le. Amêndoi plângeau ca femeile, amêndoi alergau dela cadavru la cadavru, îl ridicau de jos, se uitau la el şi l relăsau murmurând cu durere:

— Nu este ea.

După ce visitară tóte cadavrele, după ce recunoscură pe nefericitul Muşat mort de lovitura de cuţit a grecului şi pe fiul sĕu a cărei ţeastă era sburată, după ce alergară nebuni de desperare prin tóte camerile de sus şi de jos, prin curte şi prin grădină, ziseră puţin mai liniştiţi:

— Maria lipseşte.

Scotocind prin o cameră laterală, deteră de baba Stana pe care o găsiră leşinată într'un dulap, şi numai decât îşi dădură tóte silinţele ca s'o desmeticéscă.

După ce o aduseră în fire aflară dela ea că, casa a fost călcată de Turci sub conducerea unui Grec venetic, că Caraiman-Paşa a comandat în persónă haita de păgâni şi că Maria a fost răpită de ei. Astă descoperire făcu pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unul din ei să tresară, să scóță un răgnet cumplit și să strige:

— Ah! păgânilor blestemaților, ah! spurcăciunilor ale pământului, ah! ucigași de ființe nevinovate și neîndumnedeiților răpitori de femei! mă jur pe unul D-deu de sus și pe sórele care mă luminédă că nu voiu da gurii mele pâne și genelor mele somn, până ce nu voiu isbuti a ridica pe Românii ca pe un singur om spre a scăpa de nedreptățile vóstre.

Camaradul ăstuia june pe când el pronunța cu foc ăst sfânt jurământ, să aședase pe o laviță, își acoperise fața cu mânile și plângea murmurând:

— Sêrmana mea sorióră, draga mea Marie! cum te perdu așa de curênd frățiorul tĕu!.. Ah! scrisă afurisită, cum ne făcuși să ajungem așa de târdiu!

Aceia ce sĕ jeleaŭ și sĕ blăstĕmaŭ că aŭ ajuns așa de târziŭ era Radu fratele Mariĭ și Mîrza logodnicul ei; bieții juni! cât eraŭ de desperați! însăși pietrele ar fi plâns de mila lor, dacă ar fi avut ființă și ar fi putut să simță chinul cumplit ce le pricinuia vederea acestor locuri triste, mai cu sémă când să întêmplă să găséscă prin casă vre-un obiect purtat de cu ziua de draga lor Marie.

— Sbor în Bucuresci la Caraiman-Pașa, strigà Mîrza sărind în sus după lavița pe care căduse sdrobit de durere, mĕ duc să-i sorb viéța, saŭ să o sórbă el pe a mea.

— Nu face una ca asta că te jertfești fără de folos, rĕspunse Radu, ci să ne întórcem spre Tîrgoviște, căci d'acolo putem nădăjdui mân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tuire și îndeplinirea jurămîntului ce aĭ făcut, pe care D-ḑeŭ l'aŭ auḑit.

— Bine ḑicĭ, rĕspunse Mîrza zăpăcit, la Tîrgoviște pe caĭ spre Tîrgoviște! Oh! Mario, oh! draga mea Mario! inima mi sĕ sfâșie când mĕ gândesc în ce primeḑiĭ escĭ tu într'acest minut și cŭ nu pot a te mântui!....

VI.

Mihaĭ.

Nicĭ caiĭ lor, nicĭ drumul lor, astfel merse Radu și Mîrza întorcêndu-sĕ spre Tîrgoviște. De astădată numaĭ vorbeaŭ între dênșiĭ; Radu nu maĭ rostea acele cuvinte pline de rațiune, de patriotism și de încredere în calitățile Domnuluĭ sĕŭ și Mîrza nu maĭ pronunța acele cuvinte de amor dulcĭ și înflăcărate, care ard buzele ce le pronunță și rîurézĕ inima din care isbucnesc; nu, deastădată tăceaŭ ca și negrul mormênt și daŭ mereŭ pintenĭ cailor ce sĕ făcuse numaĭ spume alergând.

O ḑi și o nópte nicĭ nu mâncară nicĭ nu aṭîpiră și nicĭ nu descălecară, decât numaĭ ca sĕ scobóre de sub copacĭ cadavrele nenorociților țăranĭ spânḑurați de Turcĭ și sĕ fie de față câte-va minute la Afumațĭ la sfâșietórea tragedie, ce le sdrobise inima; cu tóte acestea nu simțiră nicĭ ce e ostenéla, nicĭ ce e fómea, ci ca cum ar fi fost nisce ființe într'aripate, alergară într'una încurajêndu-sĕ unĭĭ pe alțiĭ până ce pe sub séra ḑileĭ a doua dela plecare reîntrară în Tîrgoviște în curtea palatuluĭ Domnesc.

În curtea palatuluĭ sĕ afla o mulțime de caĭ ținuțĭ de frîŭ de cătră scutelniciĭ boerescĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și nenumĕrate rĕdvane, încunjurate de slugĭ și călărași, printre carĭ erau amestecați un număr mare de țărani și de ómenĭ din popor. Radu și Mirza cum ajunse, descălecară, dete frânele în mânile unuĭ tălpaș ce alergà înainte-le îndată ce-ĭ vĕdù și întrară în vestibulul palatuluĭ. Interiorul ca și esteriorul era înțesat de lume de diverse condițiunĭ, care aștepta cu nerăbdare o întêmplare óre-care; ambiĭ căpitanĭ trecură printre lumea dinlăuntru cu iuțéla și nebăgarea de samă cu care trecuse printre lumea de afară, suiră diverse scărĭ, traversară diverse coridóre și sălĭ și nu să opriră decât în pragul sălii Spătărieĭ.

Sala tronuluĭ ca și vestibulele, coridórele, și curtea, era plină de o lume compactă. Mihaĭ Vodă sta pe treptele tronuluĭ avênd pe Metropolitul Eftimie la drépta și pe fiul sĕŭ Petru la stânga; împrejurul luĭ staŭ după ranguri toțĭ boerii luĭ ceĭ maĭ de frunte. După boerĭ veneaŭ tóte căpeteniile armateĭ sale din Tîrgoviște și maĭ spre ușă o mulțime de țărani și de tîrgoveți; toțĭ eraŭ cu capetele descoperite până și Vodă, numaĭ Metropolitul își păstra camilafca pe cap.

Înaintea luĭ Vodă sta înghenunchiat un țăran bĕtrân cu înfățișarea cuviósă, care vorbea ceva luĭ Vodă și pe care Măria Sa îl asculta cu mare atențiune, iată ce vorbea moșneagul:

— Măria Ta! dicea el cu voce înduioșată dar plină de energie; aibĭ îndurare de nĕcazurile și nevoile nóstre, căcĭ nu maĭ putem răbda. Turciĭ ne prigonesc fără de milă. Nu sĕ mulțămesc cu avutul nostru, nu sĕ mulțămesc cu sărăcia nóstră, nu sĕ mulțămesc cu părjolirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

holdelor, bisericilor și lăcașurilor nóstre, nu sĕ mulțămesc nicĭ cu necinstea nevestelor și copiilor noștri, ci a început să le răpéscă și viéța. Nu vorbesc de partea vecină cu Dunărea, căcĭ ea de mult a rĕmas pustie din pricina năvălirilor lor, ci vĕ spui că tótă partea despre câmp a țăreĭ Mării Tale este sub un vecĭnic pârjol și sub o vecĭnică măcelărie. Maĭ că n'a rĕmas sat nepârjolit și Român nevĕduvit de cătră spurcații de păgânĭ. Plângo pruncul în pântecele mamă-si, Măria Ta. Aibĭ milă de supușiĭ Mării Tale, scólă, ia arma isbândirii în mână și fă dreptate, ca fiĭ noștri sĕ te binecuvinteze că le-aĭ dat o țară unde să pótă trăi nebântuiți. Nădejdea oilor este păstorul, cel care apără turma de lupĭ și-și pune sufletul pentru ea, Măria Ta, eștĭ păstorul nostru cel bun, și noĭ oile Mării Tale; apără-ne de lupĭ, stăpâne, căcĭ ne-a ajuns cuțitul la os.

— Așa, Măria Ta, ne-a ajuns cuțitul la os, strigară toți țăranii într'o voce.

Intr'acele minute întrară și Mîrza cu Radu în sală, și cum întrară, Mîrza își făcù loc printre lume, înaintà până în fața tronului și acolo căḑù în genunche lângă țăranĭ și prosternându-sĕ cu fața la pământ strigă înecându-sĕ în suspine:

— Dreptate Dómne, dreptate Măria Ta!

Bunul Mihaĭ vĕḑênd înghenunchiat pe unul din căpitaniĭ luĭ ceĭ iubiți, făcù un pas spre el ca să'l ridice și'l întrebà cu bunătate:

— Ce aĭ, Mîrzo! ce obidă zace în sufletul tĕŭ? Ce fel de dreptate cerĭ dela Măria Mea?

— Maria, Dómne, rĕspunse căpitanul înecându-sĕ în suspine, scumpa mea logodnică, frumósa Mării Tale fină, nu maĭ e.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A murit? strigă Mihaĭ cu grăbire.

— Nu sciŭ, póte să fi și murit apĕrându-sĕ contra răpitorilor eĭ.

— Cine a fost așa de sumeț ca să aibă îndrăsnélă? strigă Vodă încruntându-sĕ și puind mâna pe buzduganul domnesc ce sta pus pe o mescióră lângă Tron.

— Turcii, Măria Ta.

— Turcii!... esclamară toți cu spaimă.

— Da, Măria Ta, rĕspunse Radu, care veni de înghemunchiă și el lângă fratele sĕŭ Mîrza; Turcii, uităud tóte legile Dumnedeĕscĕ și omenescĕ, m'a lipsit de dulcea mea sorióră, mĭ-a omorît ceĭ maĭ credincioșĭ slujitorĭ aĭ meĭ, a dat jafulŭĭ și pustiireĭ satul, în care m'am născut și aŭ fugit în cuibul lor cel plin de fără de legĭ tirând după eĭ jumĕtate din viața mea, pe Maria, fiica părinților meĭ....

— Iată, Măria Ta, încă o nedreptate turcească, strigă țăranul cel bĕtrân, stând tot în ghemunche, deschideți urechile la jeluirile celor năpăstuiți și fă-ne dreptate până maĭ este vreme, până ce maĭ putem răbda.

— Audit'ați boerĭ? dise Mihaĭ întorcêndusĕ spre demnitariĭ luĭ ceĭ marĭ și bĕtrânĭ; ce diceți? maĭ este vreme de perdut? maĭ póte țara să întârzieze?

Boeriĭ întrebați lăsară capul în jos și tăcură.

— Maĭ stați în cumpĕnă, maĭ e cu putință sĕ vĕ maĭ gândiți la urmărĭ? nu, urmă Mihaĭ; un minut de întârziere maĭ mult, ar fi un pĕcat de mórte, o nelegiuire; țara ne-a pus în fruntea eĭ ca s'o apărăm, iar nu ca să fim surdĭ la plângerile eĭ; țara m'a pus pe tronul eĭ ca să-ĭ daŭ mână de ajutor la nevoie, iar nu ca s'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

las să sĕ svĕrcolĕscă în ghiarele cotropitorilor. Dacă voĭ boerĭ, maĭ staţĭ încă la îndoială, eŭ nu maĭ staŭ; ţara mĕ chiamă, eŭ alerg, căcĭ nu maĭ e vreme de zăbavă; cum aŭ dis, ăştĭ creştinĭ, cuţitul a ajuns la os. Sculaţi-vĕ, dar Româniĭ meĭ, adăogă adresându-sĕ cătră ceĭ înghenunchiaţĭ, ridicaţĭ din ţărînă frunţile vóstre, căcĭ vi sĕ va face dreptate; păsurile vóstre vor înceta, avutul vostru va remânea al vostru pururea, casele şi holdele vóstre nu vor maĭ fi părjolite, femeile şi fiicele vóstre nu vor maĭ fi necinstite, rudele vóstre nu vor maĭ fi măcelărite saŭ vêndute spre a îndura chinul robieĭ, asemenea voiŭ scăpa Mîrzo şi pe logodnica ta.

— Măria Sa chiar astădĭ va trămite o ştafetă la Stambul, dise Dan vistierul, luând cuvêntul din gura Mărieĭ Sale, şi va înfăţişa mareluĭ Devlet al Inalteĭ Porţĭ plângerile şi tânguirile vóstre contra oştilor împĕrătescĭ.

— Te înşelĭ, Mare Vistiere, rĕspunse Mihaĭ aruncând asupra sfetniculuĭ sĕŭ o căutătură pĭezişe; vremea jelbilor şi a tânguirilor s'a dus, acum trebue a ne pune pe fapte. Destule plângerĭ am făcut Devletuluĭ de la Stambul prin Capuchehaiaoa ţărĭĭ, fără să dobândim vre-o îndestulare, căcĭ urechile Turcilor sunt surde când li sĕ cere dreptate; fiind-că eĭ n'aŭ voit să mĭ-o dea după cum eraŭ datorĭ, mĭ-o voiŭ face eŭ singur, eŭ şi cu aĭ meĭ.

— Da, da, noĭ şi cu aĭ noştri, strigară toţĭ din sală tremurând de emoţiune.

— Vĕ înţeleg darea din cap cea plină de neîncredere, bătrâniĭ meĭ sfetnicĭ, dise Mihaĭ, aruncând spre marĭĭ boerĭ o căutătură ironică;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voĭ nu credeţĭ pe Român vrednic de nimic bun; aşa aţĭ fost şi aşa veţĭ fi în vecĭ; dacă ar fi ascultat toţĭ domniĭ poveţele vóstre, de mult am fi fost un paşalîc turcesc fără viaţă şi fără drepturĭ; prin voĭ nu s'ar fi făcut nicĭ o dată ómeniĭ marĭ; într'astă ţară un Mircea saŭ un Ţepeş, n'ar fi devenit nicĭ o dată atât de îndrăsneţĭ, şi atât de vitejĭ prin îndemnul vostru. Fiţĭ însă pe pace, căcĭ vi se va face şi de astă-dată voia, nimenĭ nu vĕ va supĕra pe voĭ, nimenĭ nu vĕ va da de ruşine cătră strĕinĭ, nimenĭ nu vĕ va strica cu stăpâniĭ şi prietiniĭ voştri; ţara şi de astă-dată sĕ va mântui prin ea însăşĭ, fără ajutorul vostru. Destul am năzuit la strĕinĭ ca să vĕ fac pe plac, acum năzuesc numaĭ la ţara mea, la poporul meŭ şi cu încredere că mĕ va audi, că mĕ va asculta îĭ dic: Românĭ puţinĭ suntem, dar suntem bărbaţĭ inimoşĭ şi clocotesce în pepturile nóstre sfânta iubire de ţară; să ne aducem aminte că suntem urmaşiĭ strămoşilor noştri, maĭ ales că de astă-dată nu suntem singurĭ. Vĕdĕnd că turcĭĭ sunt numeroşĭ şi noĭ puţinĭ, am cerut ajutor de la Românĭĭ din ţările vecine ca de la nisce fraţĭ, am trămis pe Cruceru Radu Bărcănescu la Sigismund Batori, Voivodul Ardealuluĭ şi pe Stolnicul Stroe Buzescu la Aron Vodă, Domnul Moldaviĭ, şi amêndoĭ îmĭ trămit veste înscrisă, că aŭ plecat încóce însoţiţĭ de numeróse oştĭ Ardelenescĭ şi Moldovenescĭ, carĭ împreunându-sĕ cu oştile mele şi cu tótă ţara ce de sigur va alerga la strigătul patrieĭ în primejdie, vom doborî, cu ajutorul luĭ D-dĕŭ, sumeţia păgânilor.

— Să trăiască Măria Sa Mihaĭ Vodă! strigă poporul şi oşteniĭ, într'o voce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

—Vremea mântuirii se apropie feții mei, urmă Vodă plin de însuflețire, cu care poporul primea vestea de rĕsboiŭ, așceptați însă puțin, duceți-vĕ pe la casele vóstre, pregătiți-vĕ, armați-vĕ și fiți gata a alerga când vor sosi ajutórele și vĕ voiŭ chema, căci în curênd nădăjduesc a vĕ da o țară mare, slobodă și puternică.

— Nu, nu, mai târdiŭ, ci acu, acu, strigă mulțimea într'o voce.

— Nu vrem ca strĕinii să sĕ laude că ei ne-aŭ scăpat femeile și copiii de peire, ci noi și prin noi să le mântuim, strigară oștenii.

— Dacă este așa facă-vi-sĕ voia pe deplin: mergeți de vĕ pregătiți de rĕsboiŭ și alergați cât de în grabă spre a vĕ jertfi viața pentru binele obștesc, rĕspunse Voda.

— Sângele și viața nóstră sunt ale Vóstre i ale țării, strigară toți într'o voce.

— Acum sunteți mulțumiți de D-nul Vostru?

— Să trăiască Mihaĭ Vodă! strigă Mirza și după el toți ceĭ de față.

— Iată, boerĭ voința țării, dise încet Mihaĭ, adresându-sĕ către boerii sĕi, nu pot ca să nu'i ascult, nu pot ca să nu urmez povața celor tineri; poveștele vóstre, bĕtrânii mei, sunt prea zăbavnice și zăbava în asemenea prilejurĭ este vătĕmătóre.

— Facă-sĕ voința Mării Tale, rĕspunse banul Manta, și dea D-dĕŭ ca să isbutescĭ cu desăvîrșire în calea cea primejdiósă ce aĭ apucat.

— Voiŭ isbuti, vrênd D-dĕŭ, rĕspunse Vodă întorcênd fața despre eĭ.

— Ce e de făcut? șioptì unul din boerĭ la urechia luĭ Dan, să vestim pe Turcĭ?

— Nu, nu este încă vreme, nu ne vor crede;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lasăl mai bine să începă, să se strice cu Turcii și pe urmă îl vom resturna ori-când vom voi.

— Bine, așa vom face.

Pe când se schimbă astă conversațiune între cei doi boeri, Mihai se coborî în mijlocul sălii, întră în glóta poporului și începù să vorbéscă cu blândețe cu mai mulți din ei. Bătrânul moșneag ce espusese lui Vodă tânguirea țării cu atâta curaj și hotărîre se apropie de el și îl întrébă:

— Cam pe când crediĭ Dómne, că are să fie curățită țara de lifta păgână?

— D-deŭ scie ḑiua și césul, bătrâne, respunse Vodă: spune însă consătenilor tĕi, că nu vom întra în anul noŭ cu Turcii în țară.

— Să-ți ajute cel din cer, respunse bătrânul; până nu a pleca însă, dă voe popii Stoica de la satul Fărcraș din județul Romănați, care este înghenunchiat înaintea Mării Tale, să sărute drépta Mării Tale, și la vremea cea de mult asceptată să pornéscă în fruntea oltenașilor lui acolo unde țara îl va chema.

Vodă îĭ întinse mâna cu bunătate și unchiașul înghenunchiă înaintea lui, îĭ luă drépta cu ambele mâni și depuse pe dênsa mai multe sărutări; Vodă îĭ lăsă mâna în voe și uitându-se la el cu plăcere îĭ ḑise:

— Fi-veĭ destoinic, moș popo, să înfrunți tóte neajunsurile resboiului?

— Voiŭ fi, Măria Ta, respunse popa Stoica cu hotărîre.

— Părăsi-veĭ crucea și altarul ca să iaĭ sabia în mână?

— Da Măria Ta, căci după cum cred eŭ, nicĭ o cruce nu e mai sfântă ca sabia cu două

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tăișurĭ ce sĕ ridică în sus spre a scăpa țara din robie.

— Așa e, strigă toțĭ ceĭ de față până chiar și Metropolitul.

— Bine, pleacă și gătesce-te a te pregăti spre a te întórce sănătos căcĭ în curênd țara te va chema, Agă Fărcaș.

VII.

Oaia în culcușul lupuluĭ.

De la Afumațĭ Maria fù transportată în propria căruță a familieĭ sale în Bucurescĭ și închisă în cea maĭ frumósă cameră din citadela Radu Vodă, unde fù depusă leșinată. Caraiman Pașa care apucase de alt drum o urmă la o mică depărtare și ajunse în citadelă maĭ în aceĭașĭ minut.

Ajungênd Pașaua, nu sĕ duse nu maĭ de cât la sclava sa, ci ca un Oriental rafinat în desfrînărĭ, sĕ retrase maĭ întâĭ în apartamentele sale, luă o bae de apă parfumată, își afumă cu fum de plante aromatice pĕrul și barba, sĕ îmbrăcă cu nisce vestminte strălucitóre în scumpete și frumsețe și după aceea porni cu un pas trăgănit spre improvizatul sĕŭ harem.

Pe când trecea coridorul ce'l despărțea de temnița victimeĭ sale, sĕ întâlni cu bĕtrânul Negiup, sclavul sĕŭ, și acesta cum îl vĕdù îĭ facù o temenea cu capul până la pământ și cu mânile încrucișate pe piept.

— Ce este, Negiup? întrebă stăpânul cu voioșie aruncând o căutătură veselă spre cânele sĕŭ favorit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce fel, jupâniță, veḑĭ atâtea bucate scumpe și gustóse răcindu-sĕ înaintea D-tale și nu poftescĭ a le face cinste cu cercetarea D-tale? ḑise fanariotul rânjind cu rĕutate.

Maria d'ocamdată nu'l recunoscu, dar după ce'l observă un minut, scóse un strigăt de durere și indignare și ḑise:

— Cum aĭ îndrăsnit să te înfățișezĭ înaintemĭ, blĕstemate vênḑĕtor, tu, care 'mĭ-aĭ mâncat pânea ca să mĕ daĭ perḑĕrĭĭ, precum Iuda a sărutat pe Hristos ca săl dea morțiĭ?

— Ce fel! încă escĭ supĕrată pe mine? întrebă cațaonul surîḑênd cu insolență și făcênd un pas spre a sĕ apropria de victima sa.

— Fugĭ, strigă ea retrăgêndu-sĕ dinainte-ĭ, ca dinaintea unuĭ șérpe; depărtéză-te dinainte-mĭ, demon afurisit, căcĭ mĕ îngreţoșéză vederea ta.

— N'aĭ dreptate să aibĭ ură asupra mea; din potrivă, ar trebui să'mĭ fiĭ recunoscătóre: că-cĭ binele ce ţĭ am făcut eŭ, nicĭ maică-ta, care te-a născut nu ţĭ-a făcut.

—Aibĭ parte tu și némul tĕŭ în vecĭ de ăst bine, rĕspunse Maria, întorcênd capul despre dênsul.

— Eraĭ fiică sĕrmană a unuĭ boernaș de țară și sora unuĭ căpitănaș sĕrac și acum escĭ iubita, logodnica și viitórea nevastă a celuĭ maĭ vestit dintre căpeteniele oștilor Otomanicescĭ: eraĭ fără stare și fără nădejde în viitor și acum aĭ în stăpânire comorĭ nenumĕrate cu care să îmbogățescĭ un oraș întreg, și tot te maĭ plângĭ?

— Fie-ți pe sémă tóte bunătățile ce mĭ-aĭ hărăzit fără voia mea; cât pentru mine lipsă de ele; ia tu tóte comorile și bunătățile și mie dă-mĭ neînsemnarea și sĕrăcia în care ḑicĭ că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trăiam, căci îmĭ sunt maĭ scumpe ca tóte, fiind întovărășite de scumpa libertate.

— Dac'aș sci c'o să aĭ totdeauna mintea d'acum, póte m'așĭ învoi la cererea ce'mĭ facĭ, dar sciŭ c'aĭ să te schimbĭ, că aceea ce nu'ți place adĭ, mâne o să-ți placă, căci banul și bunătățile sunt plăcute la tótă lumea, pentru aceea nu mĕ învoesc a te asculta.

La audul ăstor cuvinte, o radă de speranță și bucurie trecù prin mintea Marieĭ și o făcù să sĕ ridice în sus, să arunce o căutătură rugătóre asupra temniceruluĭ eĭ și să'ĭ dică cu un ton dulce și jeluitor:

— Mĭ-aĭ făcut un mare rĕŭ, pe care nu sciŭ cum ți'l-a erta Dumnedeŭ, pentru ce nu te învoescĭ ca prin o faptă bună să dobêndescĭ și mila ceriuluĭ și mulțămirea d'a face bine? Scapă-mĕ dintr'astă prinsóre urîciósă și împreună cu vecînica mea recunoscință, îți daŭ dece pungĭ cu banĭ.

— Să te scap?!... întrébă grecul aruncându-ĭ o privire luătóre în rîs.

— Te rog în ghenunche în numele luĭ D-deŭ, care este în ceruri și al maicĭĭ tale, care te-a născut, mântuește-mĕ din primejdia în care mĕ aflu. — Orĭ-ce om, orĭ cât de împietrit ar fi fost, s'ar fi înduioșat de mila asteĭ copile atât de frumósă, care sĕ têra în ghenunche, cu mânile împreunate și cu fața înundată în lacrime; Țicalidi însă fù maĭ tare ca piatra.

— In adevĕr escĭ o copilă fără minte de îți perdĭ vorbele, lacrimele și rugăciunele în vênt, dise el plimbândusĕ prin casă; să'ți daŭ drumul eŭ pentru nisce biete dece pungĭ cu banĭ, pe câtă vreme am luat o sută ca să te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aduc aicĭ și voiŭ lua o mie dacă te voiŭ da teafără în mâna stăpânuluĭ! Aide, nu'țĭ maĭ perde vremea de surda, începe a te deprinde cu noŭa'țĭ viață, că n'aĭ în cotro, și pregătește-te de drum, căcĭ peste douĕ ceasurĭ pornim spre Stambul.

Astă noutate fu ca o lovitură de trăsnet pentru biată captivă; în patria eĭ, aprópe de fratele și fidanțatul eĭ, în al căror ajutor spera în fie-care minut, tot maĭ avea óre-care ilusiune; dar în mijlocul Turcilor, în centru Stambululuĭ, lipsită de orĭ-ce protecțiune și ajutor, nu maĭ putea să aibă nicĭ o rază de speranță, nicĭ o consolațiune; sórtea o condamna la o eternă nenorocire! În desperarea sa plânse, sĕ smăci și chiar cercă a sĕ împotrivi, dar nu rĕuși nimic, ci fŭ luată pe brațe, aședată într'o căruță de drum și pornită spre Giurgiŭ, și după o călĕtorie de douĕ sĕptĕmânĭ ajunse la Constantinopole. În cursul asteĭ lungĭ călĕtoriĭ, ea maĭ nu mânca de și era tratată ca o suverană, maĭ nu dete ochiĭ în gene și maĭ nu uscă lacrămile după față de și nimenĭ n'o contraria.

Tot ce a produs maĭ frumos, maĭ artistic și maĭ lucsos imaginațiunea gustuluĭ oriental, eraŭ într'unite în apartamentul ce i sĕ dete Marieĭ drept locuință în haremul saraiuluĭ luĭ Caraiman Pașa. Mozaicurile cele maĭ alese și sculpturele cele maĭ delicate, marmura cea maĭ frumósă și iapsul cel maĭ bine nuanțat, aurul cel maĭ curat și argintul cel maĭ delicat filigranat, stofa de mĕtase și de catifea cea maĭ prețiósă și covórele de Persia cele maĭ scumpe, țesute în aur și pietre de valóre, acŏperiaŭ plafondul, zidurile, colónele susținĕtóre, mobilămêntul și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

parchetul ăstuĭ lăcaș de fee. Tot ce conținea era perfecțiunea arteĭ, scumpeteĭ și gustuluĭ oriental. Sĕ cunoscea că stăpânul ăstuĭ lăcaș era un om care avea gust și nu'șĭ cheltuia pe nimicurĭ fără valóre baniĭ sĕĭ; cu tóte acestea Maria întrând în astă temniță d'aurită, abia îșĭ aruncă o căutătură indiferentă asupra interioruluĭ sĕŭ și fără a considera și fără a părea surprinsă de frumsețile ce o înconjuraŭ, sĕ aruncă într'un pat ce găsi înainte și rĕmase maĭ multe óre nemișcată. Mulțimea sclavelor, care alergase să sĕ pue la dispositiunea sa, credură c'a adormit, fiind învinsă de obosélă și sĕ retraseră binișor; ea însă nu dormea, ci plângea ilusiunile eĭ perdute, amorul eĭ sacrificat, pacea sufletuluĭ eĭ ucisă!...

VIII.

Cincĭ Novembre 1594.

Pregătirile pentru începerea ostilităților cu Turciĭ proiectate de Mihaĭ, fură gata în timp de o lună de dile. O parte din oștile luĭ Sigismund Batori și ale luĭ Aron Vodă, trecură frontiera și staŭ ascunse în munțĭ; oștile luĭ Mihaĭ, ce eraŭ împrășciate prin diverse punctuarĭ ale țărĭĭ fură adunate în Tîrgoviște; glótele armate, care eraŭ datóre să alerge orĭ de câte orĭ eraŭ chemate de țară, când sĕ află în pericol, soséŭ în fiecare dĭ din diverse punturĭ ale țărĭĭ și pe fiecare dĭ picaŭ câte patru saŭ cincĭ boerĭ urmațĭ de scutelniciĭ lor, toțĭ armațĭ și echipațĭ după cuviință.

Două-decĭ și maĭ bine de miĭ de ómenĭ bine armațĭ și bine aprovisionațĭ staŭ sub adăpostul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zidurilor cetății Tîrgoviștea gata de atac, asceptând numaĭ un semnal al luĭ Mihaĭ ca să sĕ năpustĭéscă spre Dunăre și să șteargă din țără chiar și urmă de Turcĭ. Mihaĭ însă nu dete așa de lesne semnalul, ci asceptă ca să i sĕ maĭ îngróșe falangele sale prin glótele verdișorilor, călărașilor și roșiorilor ce soseaŭ pe fie-ce ḑi ca să fie cât sĕ póte maĭ bine pregătiț, căcĭ pe atuncĭ Turcia era una din cele maĭ marĭ puterĭ din Europa, care dicta condițianĭ la multe capete încoronate și rĕsbuna într'un mod teribil afronturile ce i sĕ făcea. El nu sĕ pregătea ca să alunge numaĭ Turcii din țară ci să facă față la orĭ-ce atac îĭ va veni după acea din partea fierosilor Osmanliĭ.

După ce i sĕ îngróșă îndestul propria sa armată, împărți oștile în treĭ corpurĭ, și într'o ḑi senină, în fața ceruluĭ și a luĭ Dumneḑeŭ, care aproba ridicarea sa, căcĭ era dréptă, îșĭ porni oștile pe treĭ căĭ deosebite; Ardeleniĭ cu Urban Mihali și Grof Ișstvan în frunte, apucă calea văiĭ Dâmbovița; Moldoveniĭ sub conducerea Hatmanuluĭ Andreĭ Preju, apucá calea Ialomițeĭ și Munteniĭ cu însușĭ Mihaĭ în cap, apucă drumul cel obicĭnuit și porniră în vale, ceĭ d'âmtâiŭ ca să ocoléscă Bucurescii pe la rĕsărit, ceĭ d'aĭ doilea pe la apus și ceĭ din urmă să năvăléscă drept în centru

De și astă țesculare armată sĕ făcù pe față, de și sĕ întârḑiă atâta de mult cu armarea glótelor care de anĭ uitațĭ nu maĭ ridicase armele ca să'șĭ apere drepturile; de și atâța oștenĭ streinĭ eraŭ adăpostițĭ la umbra munților, Turcii, ca cum 'ĭ ar fi orbit bunul D-ḑeŭ, nu simțiră nimic, nu aflară nimic. Intre atâța ómenĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

carĭ aveaŭ cunoscinţă de ăst important secret, nu sĕ găsi nicĭ măcar un trădător; chiar aceĭ carĭ ar fi putut fi, aceĭ nesăţioşĭ, poftitorĭ de domnie, carĭ în vecĭ sĕ aciuesc la umbra tronurilor ca să le sape temelia şi să le rĕstórne pe sub ascuns, chiar aceĭ făţarnicĭ fără témă de D-ḑeŭ, tăcură, fiind-că cerul voi să le înspire gândul d'a spera o realisare maĭ grabnică a planurilor lor prin astă resculare. Chiar dacă s'ar fi găsit un trădător, Turcii cu mare anevoinţă l'ar fi creḑut, aşa de imposibilă le-ar fi părut o cercare de resculare din partea Românilor într'acea epocă.

Bucurescenii nu fusese străinĭ si neîncunosciinţaţĭ de astă lovitură si asceptaŭ din ḑi în ḑi si din óră în óră acel minut binecuvêntat, în care să sĕ scape de jugul ce le apăsa grumaḑi de atâta timp. Însăşĭ eĭ, atâta de aprópe de păgânĭ si atât de adesea în relaţiunĭ ḑilnice cu dônsiĭ, nu avură în sânul lor nicĭ un singur miserabil, care să desvĕlue secretul; atât de mult sciuse Turcii să'sĭ atragă asupră-le ura Românilor.

Intr'o nópte norósă si viforósă, nóptea spre 5 Novembre anul 1594, Turcii ca de obiceiŭ, sĕ închise în citadele si în casarme îndată ce sĕ înoptă, si după ce îşĭ împărţi santinelele ca totdeauna sĕ retrase în interiorul camerilor lor ca să sĕ dea în tihnă repaosuluĭ si desfătărilor, pentru care aveaŭ un cult deosebit, fără să le trécă prin gînd a sĕ teme de ceva, când pe la meḑul nopţiĭ auḑiră un sgomot si un strigăt teribil rĕsunând din tóte părţile. Indată după acel sgomot sĕ auḑiră miĭ de detunăturĭ de puscĭ si de tunurĭ si după aste detunăturĭ vĕḑură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înspăimêntaţi proiectându-sĕ pe orisont o lumină roşie ca sângele ce făcuse de atâta timp să curgă din pepturile Românilor: lumina unuĭ foc nemărginit care ardeaŭ tabiele de nuele construite de Turcĭ în jurul oraşuluĭ, dar neocupate de garnisóne, găsind astă precauţiune de prisos, pe care le lăsase numaĭ sub adăpostul steaguluĭ verde cu semi-luna în mijloc, adăpost fórte de temut în aceea epocă de splendoare a vitejieĭ musulmane.

Cum auḑiră acest sgomot neasceptat, unĭĭ sĕ desceptară din somn zăpăciţĭ şi spăimêntaţĭ, alţĭĭ lăsară bancheturile şi petrecerile turbaţĭ şi ameţiţĭ, alţĭĭ săriră din braţele desmerdăriĭ cu totul uluiţĭ şi toţĭ alergară să pună mâna pe arme; dar aşa de mult le luase Sfântul minţile, în cât maĭ multe óre alergară de colo pănă colo fără de rost, îmbrîncindu-sĕ unĭĭ pe alţĭĭ şi sbătându-sĕ într'o învălmăşală care ţin óre întregĭ.

Într'acest timp oştile aliate care sosise, intrară în Bucurescĭ prin tóte barierile, şi pe lângă tabiele de nuele, fiecare soldat, ca să inspire spaima şi să'şĭ lumineze calea, aprinse câte o faclă şi apucând'o cu mâna stângă, mâna drépţă ş-o armară cu paloşile şi năvăliră spre întăririle ocupate de Turcĭ.

Bucurescenĭĭ, carĭĭ de o lună dormeaŭ numaĭ cu un ochiŭ, sĕ desceptară la cel d'âmtâiŭ semnal, sĕ îmbrăcară şi sĕ înarmară cu ce găsiră, eşiră întru întêmpinarea salvatorilor lor, sĕ constituiră în călăuze şi'ĭ conduseră spre tóte întăririle locuite de Turcĭ, căcĭ păgânĭĭ nu locuiaŭ pe la casele orăşenilor ci'şĭ făcuse casarme din tóte casele marĭ şi mănăstirile din oraş şi din prejur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mai nicăiri nu întêmpinară de cât o slabă resistență amestecată de o învălmășală teribilă; într'o oră Românii fură stăpânii peste tóte întăririle și casarmele ocupate de Turci, fără să piardă mai nici un om. După astă victorie așa de repede și neașteptată începù un carnagiŭ în Turcii care dură fără precurmare tótă nóptea și tótă ḑiua următóre. Intr'o singură ḑi Românii își vĕrsară pe Turcii tot focul și necazul ce le pricĭnuise în decurs de atâți ani. Până și femeile și copiĭ alergaŭ cu frigărĭ și furcĭ de fier în mână, și cum prindeaŭ câte un turc fugind zăpăcit, întocmai ca un șórece urmărit de pisică, puneaŭ mâna pe el, să năpusteaŭ spre el ca un stol de albine, îl trânteaŭ jos și'l înțepaŭ cu frigările, furcile și chiar cu fórfecile, în corp, în ochĭ, în urechĭ, până când își dete sufletul în cea mai crudă agonie.

In deșert fugiaŭ eĭ prin pivnițe și grădinĭ, căcĭ de urgia rĕsbunătorilor nu scăpaŭ; în deșert îngenunchiaŭ înaintea ucigașilor lor și strigaŭ „*aman*“, căcĭ rugăciunea lor nu era ascultată. Grozavă este urgia celuĭ apĕsat când răbdarea luĭ a trecut peste mĕsură!...

Atăța Turcĭ sĕ omorîră în ḑiua de 5 Novembre 1594 și în cele următóre, în cât curgea sângele pe strade întocmai ca apa după plóe, zăcea pe drum stârvurĭ mórte întocmai ca pe o câmpie bântuită de lăcuste, cadavrele ăstor insecte în urma uneĭ ḑile de vĕnătóre, și atătea leșurĭ fură aruncate în albia Dâmboviței în cât apa rîuluĭ numaĭ încăpù în matca sa, ci debordă și începù să sĕ reverse pe stradele părțiĭ de jos al orașuluĭ.

O sĕptĕmână după ăst măcel încă curgea pe acel rîŭ apa roșiă ca sângele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce Mihaĭ sĕ încredinţă că n'a maĭ rĕmas picior de Turc viŭ în Bucurescĭ îşĭ împrăscie o mică parte din oştĭ prin sate în lungul Dunăriĭ ca să le mântuéscă şi pe ele de păgânĭ, lăsă o mică garnisónă în Bucurescĭ ca să păzéscă oraşul şi să îngrópe acea mulţime de morţĭ spre a nu sĕ infecta aerul şi apoĭ trămise o mare parte din oştĭ spre Giurgiŭ ca să'l ocupe, şi el cu restul armateĭ, tăbărî afără din Bucurescĭ.

Radu şi Mîrza fusese ceĭ d'âmtâĭ care întrase în Bucurescĭ şi ceĭ d'âmtâĭ carĭ împlântase steagul ţărĭĭ pe turnurile cetăţeĭ luĭ Radu Vodă: Cum sĕ făcură stăpânĭ pe cetăţue, închiseră porţile, o încunjurară cu oştĭ ca să nu scape nimenĭ, alergară la conacul Paşiĭ, uciseră tot ce le eşi înainte, căutară pe Paşa şi pe Maria pretutindenĭ, prin case, prin turnurĭ, prin pivniţĭ, pretutindenĭ, dar nu'ĭ găsi nicăirĭ! Un sclav bĕtrân, sperând a capeta graţie, le spuse că Caraiman a trecut Dunărea de mult, dar creştina care fusese răpită de el a fost pornită numaĭ din ajun şi nu credea să fie maĭ departe de cât în Giurgiŭ.

Şi de astă dată ajunserăm prea târdiŭ! strigă Mîrza lovindu-sĕ cu pumnul în cap.

— Ea e la Giurgiŭ, dise Radu: să mergem la Giurgiŭ, să'l luăm şi pe el şi măcar d'am sfărâma tóte oraşele turcescĭ şi d'am măcelări pe toţĭ păgânĭ, tot o sĕ punem mâna pe răpitorul eĭ.

— La Giurgiŭ, rĕspunse Mîrza eşind din cetăţue şi lăsând pe oşteniĭ luĭ ca să termine opera începută de el.

O lună şi maĭ bine bătură aliaţiĭ Giurgiŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu tunurile luĭ Batori manevrate de Frânciĭ ce trămisese Papa Voevoduluĭ Transilvănean într'adins ca să sĕ serve cu eĭ şi distinsa lor dibăcie contra Turcilor; o lună şi maĭ bine căpitaniĭ şi osteniĭ luĭ Mihaĭ făcură minunĭ de bravură, sĕ luptară ca nisce leĭ, şi înfruntară pericole grele de învins; o lună şi maĭ bine Radu şi Mîrza înfruntară cu disperare de maĭ multe orĭ mórtea şi cutezară a sĕ sui pe muriĭ puterniceĭ cetăţuĭ, şi cu tóte astea Giurgiŭ nu fu luat, muriĭ sĕĭ ceĭ peste sémă de groşĭ nu fură sfărîmaţĭ şi garnisóna nu fŭ împuţinată, din causă că braţe numeróse dregeaŭ nópteaceea ce sĕ strica ḑiua, garnisóna sĕ împrospĕta neîncetat cu oştĭ noĭ sosite din Rusciuc, şi proviziĭ, muniţiunile sosea pe fie care minut cu caicele pe Dunăre.

XI

Luarea Rusciuculuĭ.

Masacrul Turcilor de la 5 Noembre 1594 şi asediul Giurgiuluĭ atrase asupra capuluĭ luĭ Mihaĭ tótă urgia Devletuluĭ Turcesc şi tótă protecţiunea de care sĕ bucura sĕ schimbă într'o persecuţiune de mórte. Nimenĭ nu maĭ cuteză să'l susţie, să'l apere saŭ să'l ierte, căcĭ, îşĭ dictase singur peirea; numaĭ marele Arhonte Ianachache, logofĕtul intim al Sultanuluĭ, care îndeplinea onorific funcţiunea de Capuchahaia al Românieĭ cutezase ca să'ĭ justifice órecum resculare, numind'o o protestare temerară contra nesuferitelor împilărĭ ce îndurase poporul Român de la gealipiĭ Turcescĭ şi armata din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

țara ce ocupa cetățile și orașele spre a o protege. Astă îndrăsneață apărare supără pe Divanlâĭ în cât îĭ făcură să uite tóte serviciele ce acesta adusese Poțiĭ până și amiciția ce'ĭ conserva Sultanul și să'l trămită să'și ispășéscă greșéla în una din insulile din Arhipelag.

Pe când Mihaĭ și aĭ luĭ perdeaŭ grația de care sĕ bucurase pe lângă Turcĭ, inimiciĭ luĭ și toțĭ poftitoriĭ de domnie dobândeaŭ tĕrâm, alergaŭ din tóte părțile la Stambul, sĕ însinuaŭ pe lângă mariĭ demnitarĭ și'ĭ îndemnaŭ la complecta nimicire a țăriĭ spre a putea să rĕușéscă eĭ ca să sĕ urce pe sfărâmăturele lăsate de cotropitorĭ. Foștiĭ Domnĭ Mihnea al II-lea și Alexandru al III-lea, eraŭ ceĭ d'ântâiŭ în rêndul poftitorilor de domnie și al îndemnătorilor spre ruina țăriĭ.

Sultan-Mahmud, îndrăjit de aceștĭ intriganți, fórte mult s'a înfuriat de hainia luĭ Mihaĭ și a ordonat numaĭ de cât luĭ Ferat Mustafa-Pașa ca sĕ pornéscă spre Rusciuc cu oștĭ nenumĕrate, să pedepséscă pe rĕsvrătitorĭ fără de milă, capul luĭ Mihaĭ să'l trămită la Stambul și țara s'o declare de pașalîc. Mustafa-Pașa ajungênd la Rusciuc în mijlocul ernĭĭ, luă mĕsurĭ ca să trécă Dunărea fără de veste, iară Mihaĭ fiind înformat de cătră emisariĭ sĕĭ, desîncunjură Giurgiul, care nu sĕ putea lua cu puterĭ așa de neîndestulătóre, își adună la o laltă armata ce era împrăștiată prin țară ca să gonéscă pe Turcĭ și porni spre Dunăre ca să întêmpine pe inimicĭ.

Ajungênd la Satul Periș, află prin alțĭ emisarĭ că Nogaĭ Gereĭ, hanul Crîmuluĭ vine spre Galațĭ cu o mare sémă de Tătarĭ ca să'l surprindă pe la spate, și cum află astă tristă veste,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕ întórse spre munţi, sĕ întări în vecinătatea satuluĭ Colibaşĭ din judeţul Dâmboviţa şi trămise întru întêmpinarea Tătarilor pe Preda, Stroe şi Radu fraţiĭ Buzescĭ, împreună cu Radu Calomfirescu în fruntea a câtor-va miĭ de oşteniĭ aleşĭ.

Tătariĭ fură ceĭ d'âmtâĭ, carĭ călcară solul Românieĭ cu cugete d'al nimici şi pustiĭ; eĭ cum debarcară la Galaţĭ, întrară ca o furie în ţară cu sabia într'o mână şi cu focul într'alta şi începură a jefui, a ucide, a robi şi a pârjoli tot ce întêmpinaŭ în cale. Avant-garda română sĕ întêlni cu cea Tătară în marginea satuluĭ Putineĭ şi o isbi cu aşa iuţélă şi furie, în cât o nimici cu totul şi făcù o mulţime de prisonierĭ. Hanul, audind astă veste neaşteptată, sĕ necăji fórte şi sĕ jură în limba luĭ cea păgână, d'a şterge după faţa pământuluĭ numele de Român, şi trămise din conacul sĕŭ stabilit în Galaţĭ un corp de armată mult maĭ numerósă sub comanda nepotuluĭ sĕŭ, ca să pedepséscă pe îndrăsneţĭ, să pătrundă în inima ţărĭĭ şi să nimicéscă orĭ ce va întêlni.

Româniĭ, în loc d'a sĕ ruşina de nepotul Hanuluĭ, îl întêmpinară în preajma satuluĭ Stănescĭ, pe apa Buzĕuluĭ, sĕ năpustiră asupră-ĭ cu o repediciune mult maĭ mare şi după o luptă crâncenă îĭ nimiciră şi pe aceştia; iar Stroe Buzescu avu îndrăsnéla d'a reteza cu o lovitură de sabie nobilul cap al nepotuluĭ Hanuluĭ. Sultan Gereĭ, audind astă veste întristătóre într'acelaşĭ timp cu scirea că Cazaciĭ şi Ruşiĭ aŭ călcat propriul sĕŭ pământ, sĕ amărî fórte, uită promisiunea ce a dat luĭ Ferat Mustafa şi sĕ întórse cu grabă în Crîmul sĕŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când Buzescii se întorceau spre tabĕră plinĭ de glorie și încărcațĭ cu prăd̦ĭ și prisonierĭ, Ferat Mustafa trecu Dunărea în preajma Giurgiuluĭ și sĕ întări în vecinătatea sa pănă să'ĭ soséscă tóte puterile și să vie în ajutoru'ĭ hórdele tătare, Mihaĭ și oșteniĭ lor primiră astă noutate cu curagiŭ și bărbăție și rĕmase în tabĕra lor pănă să le vie în ajutor oștile promise de aliațĭ, gata d'a înfrunta orĭ-ce atac și d'a învinge saŭ d'a muri apărându-și steagul și independența țăreĭ sale, căcĭ nimic nu e maĭ sfânt pentru om de cât a sĕ lupta pănă la ultima picătură de sânge pentru țara sa!

Intr'acest timp Radu și Mîrza urmase pe domnul lor la Colibașĭ, sĕ supusese cu părere de rĕŭ, dar fără murmură poruncilor superióre, și acolo sĕ dedase fiecare în felul sĕŭ durerii ce le causa perderea Marii.

Radu ca frate suportase astă crudă durere cu maĭ multă bărbăție și răbdare, și după ce cercă îndeșert luptându-sĕ ca un eroŭ ca să pătrund̦ă în Giurgiŭ, vĕd̦ênd că nu rĕușește, sĕ devotă cu tot sufletul și cu tótă ardórea spre conducerea la un bun resultat a mareĭ opere începute, care putea să'ĭ redea odorul perdut. Mîrza era maĭ aprins, maĭ nerăbdător și maĭ anevoe de consolat. Gândirea sa, astă gândire teribilă cum că Maria luĭ era în mânĭ streine, îĭ furnica corpul, îĭ înfierbânta capul și'l facea sĕ nu sĕ maĭ pótă stăpâni; el nu putea să aștepte cu răbdare isbênda rĕsboiuluĭ, ci voia să încerce chiar imposibilul, să sĕ espue de miĭ de orĭ la pericole peste fire, numaĭ să pótă reuși a redobêndi pe Maria luĭ. Fără ea, viața îĭ părea un infern nesuferit, și nu dorea alt de cât saŭ s'o câștige saŭ să móră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cum audi că Ferat Mustafa a trecut Dunărea cu o sémă de armată și s'a aședat aprópe de satul Șerbănescĭ, s'a dus în cortul luĭ Mihaĭ Vodă și-ĭ a dis:

— Măria Ta, păgâniĭ aŭ trecut dincoa cu oștĭ multe și vor să ne înconjóre; cred că n'ar fi bine să'ĭ lăsăm ca să le soséscă tóte puterile și să sĕ întăréscă în pace; încredințéză-mĭ mie o sémă de călărași aleși și dă-mĭ voe să sbor spre eĭ și să lovesc taběra lor într'o nópte fără de veste, și mĕ făgăduesc să'ĭ fac a trece dincolo de Dunăre maĭ repede de cum aŭ trecut'o dincóce.

Luĭ Mihaĭ îĭ placù propunerea luĭ Mîrza, dar nu sĕ încredù în dibăcia și aprinderea junețiĭ sale, ci dete sub comanda luĭ o ceată de călărași, sub a luĭ Radu altă ceată, și peste eĭ numi comandant pe Banul Mihalcea.

Astă espediție avu resultatul prevĕdut; Turciĭ neașteptându-sĕ la o faptă așa de îndrăsnéță și fiind isbiți fără de veste din treĭ părți de-o-dată într'o nópte întunecósă și frigurósă, cădură într'o confusiune care'ĭ facù să sĕ omóre unii pe alții și luară fuga spre Dunăre în cea maĭ mare disordine. Mîrza sĕ destinse maĭ mult ca toți Românii în ardórea și îndrăsnéla cu care măcelărea pe păgâni și sĕ espuse la cele maĭ marĭ pericole. După ce ucise cu propria sa mână o mulțime de inimicĭ și însufleți întrecerea între Românĭ, alergă prin taběră ca să găséscă pe Ferat Mustafa, dar nu putù reuși fiind-că turcul părăsise taběra și fugea spre Dunăre îngrozit de puterea și bărbăția Românilor.

Peste o óră și ceva, taběra turcéscă rĕmase fără de apărătorĭ în mâna Românilor, căcĭ aceia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce aveaŭ datoria s'o apere, fugeaŭ spre Dunăre și sĕ grăbĭaŭ a întra care maĭ de care maĭ întâiŭ în caice ca să ajungă dincolo. Românii, cum eraŭ de puținiĭ, nu-ĭ urmăriră, ci sĕ mulțămiră a sĕ încărca cu multe prăduĭ și a sĕ întórce pliniĭ de glorie să primĕscă mulțămirile Domnuluĭ lor.

Intrarea lor în tabĕră sĕ facù de o dată cu a Buzescilor; aste douĕ întrărĭ triumfale înalță fórte mult vaza oștilor Române și le însuflă așa mare poftă de mărire și așa nebiruit amor pentru scumpa lor moșie, în cât ĭĭ facù să céră în gura mare voe d'a întra cu un minut maĭ curênd în orĭ ce pericol fără de temere saŭ sfială.

Mihaĭ ca să'ĭ îmbărbăteze si maĭ mult, peste douĕ dile de la ăstă întêmplare, eșĭ în mijlocul taberiĭ fără a lua în sémă asprimea geruluĭ care crescea pe fie-ce minut, adună pe căpeteniile în jurul sĕŭ, făcù din tótă armata un pătrat mare și le vorbì astfel:

— Căpitanĭ și oșteniĭ! V'aț̦ĭ purtat ca nisce Românĭ vrednicĭ de strămoșiĭ voștriĭ; țara recunoscătóre vĕ mulțămesce prin mine, Domnul vostru. Aț̦ĭ nesocotit numĕrul cel mare al vrăjmașilor, aț̦ĭ nesocotit puținătatea oștilor nóstre și micimea puterilor nóstre și aț̦ĭ pus inimă și bărbăție acolo unde nu sĕ ajungeaŭ brațele și aț̦ĭ isbutit a dobêndi de-o-dată douĕ biruințe și a pune pe goană douĕ armiĭ de vrăjmașĭ întreit numĕróse. Creștinătatea și omenirea ce aț̦ĭ apĕrat'o, apĕrând patria vóstră împotriva vrășmașilor crucĭĭ, vĕ privesce înmărmurită și înminunată și vĕ mulțumesce; totul însă nu este sfêrșit, țara nu este cu totul sigură, creștinătatea nu este cu totul mântuită; de la inimoșia vós-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tră, de care aţi dat aşa de strălucite dovedi, atêrnă ca să fiţi biruitorï până în sfêrşit; înaintaţi cu bărbăţiă şi curaj pe astă cale, pe care a-ţi început să păşiţi aşa de frumos, mergeţi înainte din biruinţă în biruinţă şi siliţi-vĕ, ca cu un minut maï curênd să sdrobiţi capul şarpeluï.

— Vom merge fără de smintélă spre calea mântuireï scumpeï nóstre moşiï, până ne va rĕmânea o singură picătură de sânge în vine şi o singură suflare de viaţă în pept, rĕspunse Radu plin de înfocare.

— Aşa, strigară toţi căpitaniï; până la cea din urmă picătură de sânge ne vom lupta pentru moşia părinţilor noştri.

— Aşa vĕ voiŭ, oşteniï meï, rĕspunse Domnul mişcat ca şi eï; să ne luptăm cât avem viaţă pentru mântuirea dulceï nóstre ţărï, spre a o vedea odată scăpată de grijï şi nevoï.

— Du-ne Dómne, cu un minut maï curênd la luptă, strigă Mîrza eşind din şirul căpitanilor şi făcênd un pas spre Mihaï; nu lăsa să treacă vremea fără de ispravă, căcï orï-ce ceas trece în zădar, este un ceas de desametire şi de întărire pentru Turcï şi un ceas de domolirea sângeluï şi de împuţinare de bărbăţie pentru mica nóstră óste. Bate ferul până este cald, ca să nu sĕ rĕcéscă, căcï chiar în ţara nóstră sĕ adăpostesc multe inimï vitregï, care vĕd cu un ochiŭ rĕŭ isprăvile ce câştig oştile nóstre.

— Aşa este, strigară maï mulţi din căpitanï.

— Nu asculta pe aceï ce vĕ îndeamnă la nelucrare spre aşteptarea unor ajutóre închipuite, adăogă Mîrza din ce în ce maï aprins, aruncând o privire fulgerătóre spre Urban şi Ist-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vanfi, căpeteniile oștilor Ardelene, carĭ sĕ bănuiaŭ de maĭ mulțĭ că sunt legațĭ pe sub ascuns cu partisaniĭ luĭ Alexandru Vodă, pentru că 'ĭ vedeaŭ stând d'o parte cu mânile în sîn și surîdênd pe sub mustață de temeritatea ăstor căpitanĭ românĭ; nu asculta, urmă fugosul căpitan, de cât voința țărĭĭ care ne îndeamnă a înfrâna cu un ceas maĭ curênd cerbicia turcească, ca să avem vreme a înfrâna la neapărate trebuințe si alte cerbicĭĭ, și dă-ne un rĕsboĭŭ mare și puternic care să sdrobéscă cu totul pe păgân în însăși țara luĭ, cât se póte maĭ curênd.

— Așa, așa, strigară căpitaniĭ, într'o voce.

— Ceea ce 'mĭ cereți, căpitaniĭ meĭ, sĕ potriveste fórte mult cu dorul inimeĭ mele; si eŭ doresc lupta până sufletele sunt aprinse, si eŭ urăsc întârdierea care dă vreme vrăjmasilor din afară să sĕ într'armeze si celor din întru să țeasă uneltirile lor cele mârșave, dar ce facem cu oșteniĭ de rênd, cu glótele care nu sunt așa de mult deprinse cu nevoia si ostenéla.

— Le-a învêrtoșat inima, Dómne, asupririle cele nenumĕrate ale păgânilor și 'ĭ-a facut să devie, cât aŭ pribegit prin ăle codrurĭ si sghiaburĭ de munțĭ, oșteniĭ ceĭ maĭ ispitiți cu trudele si nevoile. Te temĭ de îndărătnicia lor spre nuoĭ ostenelĭ și eĭ sĕ tem de nevoința Mărĭĭ Tale d'a-'ĭ maĭ duce la nŭoĭ biruințe, care să le astâmpere apriga sete d'a isbândi atâtea suferințe în sângele asupritorilor lor.

— Nu vĕ temeți de gerul cel cumplit, de viscolul cel orbitor de aceea nemărginită pajisce de zăpadă care sémănă întocmaĭ ca un giulgiŭ de mórte?

— Nu ne temem de cât de starea la un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

loc care înghiată sângele si ucide într'un chip rușinos si nefolositor pe oștean.

— Dar bine Dunărea a înghețat ca tunul; cum vreți să ne rĕsboim? pe unde să trecem la Turcĭ, dacă Turcii nu vor să vie iarna la noĭ?

— Pe ghiață? ghiața este podul viteților.

— Pe ghiață? esclamà Mihaĭ surprins de astă propunere maĭ mult ca fricósă, pe ghiață? o óste întrégă împreună cu tunurĭ, caĭ si carĕ?

— Cu tot ce ne însoțesce, căcĭ crivĕțul este cu noĭ.

— Ăst sfat îmĭ pare puțin gândit.

— Nu, Măria Ta, Dunărea desi n'a înghețat de cât de câte-va ḑile, tot este grósă de câte-va palme si destul de tare ca să pótă ține miĭ de ómenĭ; am de pildă anul trecut când nu era așa ger cumplit si cu tóte astĕa după treĭ ḑile de înghet, Turcii îșĭ făceaŭ tóte treburile între Giurgiŭ si Rusciuc, trecênd peste ghiață pe jos, călărĭ si în sănii. De ce ghiața să nu fie și în ăst an tot așa de tare ca acum un an?

— Are dreptate, observà banul Mihalcea.

— Să punem tunurile si căruțele pe sănii, adăogà Mîrza animat de astă afirmațiune, să ne folosim de întunerecul uneĭ nopți noróse si fără lună, să ne împrăsciăm pe malurile rîuluĭ astfel ca să nu fim vĕḑuțĭ de strejele din Giurgiŭ si Rusciuc, să trecem Dunărea în micĭ cete, să ne împreunăm pe malul ce descindea la óre-care depărtare de Rusciuc, să ne împărțim în treĭ cete, cum am făcut la Bucurescĭ, si după ce vom încungiura cetatea de tóte părțile, s'o lovim fără de veste, atuncĭ când sĕ vor aștepta maĭ puțin.

— Dar de sĕ va rupe ghiața?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu sĕ va rupe tótă dacă vom fi împrăsciaţi, şi de sĕ va rupe tótă, vom peri ca cum am peri aşteptând şi fiind biruiţi.

— Bun sfat, dise érăşĭ Mihalcea.

— Bun sfat, repetară toţĭ căpitaniĭ.

Îl primesc şi îl puĭ în lucrare, dise şi Mihaĭ după puţină gândire; orĭ-ce ar fi să fie, facă-să voia Domnuluĭ!

— Amin, rĕspunse toţĭ căpitaniĭ.

— Fiţĭ gata, căcĭ în curênd sfatul ce mĭ-aţĭ dat va fi pus în lucrare.

— Vom fi orĭ-când ni sĕ va porunci a ne pune viaţa în primejdie pentru mântuirea ţărĭĭ nóstre, strigară toţĭ aceia ce audise astă hotărîre.

A treia dĭ Mihaĭ chiemă érăşĭ lângă sine pe căpitaniĭ sĕĭ şi le dise:

— Tot este gata; plecaţĭ fie-care pe la cetele vóstre, căcĭ la nópte, treĭ ceasurĭ după apusul sóreluĭ, pornim.

Astă noutate umplu de mare bucurie inimele Românilor, carĭ speraŭ că vor dobândi încă o ocasiune d'a sĕ sacrifica pentru patrie şi d'a repurta o nouă victorie contra păgânătăţiĭ.

Sórtea nu voì ca să sĕ facă pe pofta invidioşilor Ungurĭ, ci după ce făcù ca nóptea cea alésă să fie négră şi întunecósă, trimise o zăpadă măruntă care să năbuşéscă orĭ-ce sunet şi le înlesnì trecerea peste neměsurata oglindă de ghiaţă fără de nicĭ un pericol.

Era straniă la vedere acea ghiaţă întinsă şi sclipitóre, care maĭ ântâiŭ începù a sĕ învĕlì cu un strat alburiŭ ce mereŭ sĕ îngroşa şi apoĭ a-şĭ presăra de-odată monótona sa întindere de punturĭ negre şi mişcătóre, împrăştiate în cete nenumĕrate, carĭ furnicaŭ de colo până colo

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

alunecând și înaintând cu iuțélă spre înaltele déluri ce mărginéŭ orisontele spre miaḑă-ḑi. In mai puțin de trei ore aceste punte negre compuse de ómeni, cai și trăsuri, îndreptându-sĕ spre anumite locuri, trecură alunecând luciul gheței fără ca dênsa să trosnéscă măcar, și începură să sue dealul pe anumite poteci.

După ce ajunseră la uscat, o parte din acele grupe înarmate cu tunuri, ocupă partea despre rĕsărit a Rusciuculuĭ în paralel cu Dunărea, altă ocolì cetatea încingênd'o cu o trîmbă grósă de oșteni și tunuri și cea d'a treia întră în oraș cu repeḑiciune prin partea despre riŭ strigând și chiuind. Turcii care nu simțise nimic până atunci, căci și santinele dormeaŭ fără grije la acea oră, sĕ deșteptară zăpăciți în sgomotul strigătelor și bubuiturilor tunurilor ce trosniaŭ din tóte părțile, alergară confusiați la meterezuri, cercară să sĕ apere, dar sĕ vĕḑură deodată încunjurați de valuri de foc care isbucniră fără veste din câte patru turnurile cetățiĭ, lĕpădară armele jos, părăsiră posturile de apĕrare în voia necunoscuților împresurătorĭ și începură să fugă care în cotro vedeaŭ cu ochiĭ ca să-și mântuiască viața.

Într'o singură oră zidurile de încunjurare fură ocupate de împresurătorĭ, porțile fură sfărămate, doŭĕ din turnurĭ aruncate în aer și interiorul cetățiĭ împănat de oștile învingĕtorilor, carĭ alergaŭ pretutindenĭ, prin case și beciurĭ după fugarĭ ca să-ĭ prinḑă, să trécă pe sub sabiă pe ceĭ ce s'ar opunea și să declare de prisonierĭ pe ceĭ ce sĕ daŭ de bună voe conform regulelor resbeluluĭ.

Mîrza fù cel d'âncêiŭ care sĕ suì înaintea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tuturor pe crésta murilor și implântà Vulturul Român, acolo unde maĭ nainte fâlfâia orgoliósa Semi-lună a Musulmanilor; îndată ce curățì locul de împotrivitorĭ, sărì dincolo de zid în pâcla de dușmanĭ, nesocotì orĭ-ce pericol, nimicì orĭce piedecă si începù să alerge pe strade urmat numaĭ de Radu, care îl urmărea pas cu pas si de vre-o ḑece ostenĭ. Orașul nu era încă luat, cetatea încă nu căḑuse în mânile biruitorilor, si cu tóte acestea fugosul căpitan, mânat de aprigul dor d'a descoperì maĭ curênd locul unde sta închisă prea iubita luĭ fidanțată, trecù ca o vijelie prin trâmbele de dușmanĭ care sĕ spulberaŭ la vederea sa ca trâmbele de praf în fața vêntuluĭ, trecù piețe de arme pline cu felurite instrumente de resbel contimporane si de fugarĭ zăpăciți, întrà în saraiŭ, întêlnì o mulțime de sclavĭ si slugĭ, carĭ tremuraŭ înainte-ĭ si cerea grație târându-sĕ maĭ mult în ghenunchĭ, trecù prin maĭ multe camere încărcate cu multe bogățiĭ, dar pustiĭ de lume, pătrunse în harem unde, tremuraŭ ca si sclavii o mulțime de femeĭ si copiĭ, sĕ uità cu atențiune la tóte, le asigurà pe cât putù că nu li sĕ va întêmpla nimic numaĭ să-ĭ spuie unde a ascuns Caraiman pe Maria luĭ, le făgăduì chiar banĭ, banĭ mulțĭ, dar nimenĭ nu putù să-ĭ dea nicĭ un rĕspuns decât că nu sciŭ unde e, n'a vĕḑut'o nicĭ-odată si nicĭ n'a auḑit de numele eĭ. Intrebà si pe sclavĭ, le promise scăparea vieții, rĕsplătirĭ bogate, banĭ destuĭ, dar nimenĭ nu putea să îndeplinéscă dorința luĭ cea vie.

— Ticălóse ființe! strigà el spumând de mânie, îmĭ ascundețĭ cu împismare viața si bucuria mea, pe când viața vóstră este în mânile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mele! eĭ bine, dacă nu vĕ înduplecaţĭ de rugăciunile şi făgăduelele mele, temeţi-vĕ de urgia mea. Am să daŭ foc acestuĭ lăcas al pĕcatuluĭ, am să-l las să arză împreună cu voĭ până în temelie, si după aceea am să vĕ arunc cenusa în vênt ca si vĕzdulnul să afle cum o fiinţă ce iubesce scie a pedepsi pe aceia ce-ĭ ascund scumpul luĭ odor.

— Aman! strigară ómeniĭ si femeile căzênd în ghenunchĭ îndată ce audiră astă amenințare, suntem nevinovaţĭ; nu cunóscem astă fiinţă, n'am vĕzut'o nicĭ-odată. Caraiman-Paşa de patru lunĭ nu s'a vĕzut prin Rusciuc; pe numele luĭ Alah vĕ jurăm că nu minţim.

— Lasă-ĭ, Mîrzo, căcĭ póte nu sciŭ si nicĭ nu sunt vinovaţĭ, dise Radu trăgênd de mână pe amărîtul sĕŭ frate, care îşĭ acoperise faţa cu mânile si plângea de faţă cu tótă lumea de ciudă si oţĕrîre.

— Nu, strigă el, nu voiŭ pleca până ce nu voiŭ căuta pretutindenĭ, dela învĕliş până la temelie.

— Să maĭ căutăm dar, rĕspunse Radu.

Căutară cum dise dela învĕlitóre până în pivniţele cele maĭ adêncĭ, descoperiră multe ascunzĕtorĭ în fundul pămêntuluĭ, dete libertate la multe victime ale cruzimeĭ turcescĭ din acele ascunzĕtorĭ umede, găsiră si multe tesaure de care nu sĕ atinse, căcĭ nu le ardea inima după bogăţiĭ; dar de bogăţia lor, de comóra cea scumpă, de nestimata lor cea fără de preţ nu puturà să dea cu nicĭ un chip; în deşert fură tóte cercetările.

După ce eşirà din saraiŭ, ăst palat al corupţiuneĭ musulmane căzŭ pe mâna soldaţilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care rĕușind a întra în curte, în aprinderea seteĭ lor de rĕsbunare îl dete prada foculuĭ după ce-ĭ răpiră tóte podóbele, tóte comorile, tóte frumseţile, şi îl desglotă de tóte fiinţele nevinovate.

Treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ ţinu incendiul cetăţiĭ şi al arsenaluluĭ, măcelul soldaţilor, prada cetăţiĭ, tóte desordinile ce sĕ comit de cătră orĭcare soldat într'un loc întărit luat cu asalt; a patra ḑi Mihaĭ publică un ordin, care decreta încetarea foculuĭ, a prăḑilor şi a uciderilor sub pedeapsă de mórte şi ordinul sĕŭ fù îndată ascultat cu supunere, deşi óstea sa era compusă maĭ mult din adunăturĭ, glóte armate, scutelnicĭ boerescĭ şi lefegiĭ; atâta de bine sciuse el a înspira disciplina într'aste cete anevoe de guvernat, în cât fără să întrebuinţeze mĕsurĭ severe, dobîndea ascultarea îndată ce da o poruncă.

De îndată ce sĕ publică astă poruncă locuitoriĭ din Rusciuc de orĭ ce religiune fură siguri de viaţa şi averea lor şi începură a-şĭ vedea de afacerĭ întocmaĭ ca cum oraşul lor n'ar fi fost părăsit într'un mod mişelesc de apă rătoriĭ sĕĭ şi de cătră Mustafa Paşa care fugise fără de veste pe timpul nopţiĭ împreună cu Mihnea, Alexandru Vodă şi alţĭ pretendenţĭ care apucase calea spre Stambul.

Indată ce dobândi victoria şi arse cetatea, saraiul şi arsenalul Rusciuculuĭ, Mihaĭ despărţi douĕ corpurĭ din armata sa şi le trimise pe uscat, una spre Silistra, sub comanda Banuluĭ Mihalcea şi alta spre Hîrşova sub conducerea spătaruluĭ Preda Buzescu. Aceste douĕ cetăţĭ, rĕŭ apĕrate ca şi Rusciucul, nu resistară mult, ci căḑură şi ele, lăsând în mânile Românilor tótă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cósta dréptă a Dunăriĭ dela Rusciuc până la Brăila. Maĭ rĕmânea în mâna Păgânilor numaĭ Brăila, dér nicĭ ea nu stătu mult în picióre, căcĭ trimise şi asupra eĭ o parte din armata ce luase Silistra sub conducerea Banuluĭ Mihalcea şi a generaluluĭ Keller Banda, pe care Batori îl trimisese în locul celor douĕ căpeteniĭ de Ungurĭ, Urban şi Istvanfi, cariĭ prin conduita lor atrăsese nemulţumirea luĭ Mihaĭ, şi după ce o bătu maĭ mult timp, o luă cu asalt, o dărîmă până în temeliĭ şi pe garnisóna o trecù sub sabie.

De aci începe acea epopeă mărĕţă, care glorifică numele nemuritoruluĭ Mihaĭ, spăimêntă pe Turcĭ şi puse în mirare întréga Creştinătate. De aci începe acea luptă inegală între David şi Goliat, între furnică şi tigru, între Românĭ şi Turcĭ, care slăbi şi umili mult fala şi orgoliul adoratorilor luĭ Mahomed; de aci începe descrescerea splendórei semi-luneĭ şi pornirea eĭ spre apus; de aci iarăşĭ începe a sĕ nasce acele stupide gelosiĭ ce'şĭ atrage asupră'şĭ toţĭ ómeniĭ marĭ din partea celor ce aŭ suflete micĭ şi nu sunt vrednicĭ decât numaĭ de fapte micĭ!..

Pe când însă Mihaĭ repurta victoriĭ peste victoriĭ în capul uneĭ armate neînsemnate, pe când Europa întrégă admira eroismul aceluia ce cu ḑece miĭ de Românĭ şi opt miĭ de Ardeleni şi Moldoveni a înfrânt în şase lupte succesive armate de ḑecĭ de miĭ şi a pus un frîŭ teribil pofteĭ de cucerire a Turcilor, pe când el cu mica luĭ armată, înfrâna orgoliul acelor ce aŭ umilit crucea de atâtea orĭ, a bătut neîntrerupt pe Ungurĭ, Nemţĭ şi Veneţieni şi le-a dictat din Buda şi din preajma Vieneĭ păcĭ umilitóre şi ruşinóse, atuncĭ demonul invidieĭ sĕ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încuibă în peptul luĭ Sigismund Batori, îl făcù să fie gelos de biruinţele aliatuluĭ sĕŭ şi de binefacerile ce aducea el causeĭ creştine, şi'l îndemnă să pue pĭedece acestuĭ avênt nobil, eroic şi bine-făcĕtor umanităţiĭ. Tot atuncĭ lăcomia, unul din domniĭ ceĭ maĭ teribilĭ ce îndémnă omenirea spre multe crime, părăsi infectatŭl sĕŭ lăcaş, eşi din negurile iaduluĭ şi din inima pămêntuluĭ şi începù a aprinde în inimile celor maĭ de frunte boerĭ fel de fel de pofte, care de care maĭ nefericite ţăriĭ, care de care maĭ împiedicătóre planuluĭ mareluĭ Mihaĭ; partizaniĭ poftitorilor de domniĭ, carĭ conspiraŭ contra ţăriĭ în taberele inimice, eraŭ îndemnătoriĭ şi aţiţătoriĭ ăstor pretenţiunĭ nedrepte.

Mihaĭ simţindu-sĕ între aste douĕ pericole şi temându-sĕ d'a maĭ vedea érăşĭ pe Turcĭ măcelărind pe fraţiĭ sĕĭ în propriul lor pămênt, preferi a potoli pe cele dintâiŭ, ca maĭ puţin periculóse şi maĭ reparabile în viitor, ca să pótă da piept şi să conducă la bună reuşită gigantica espediţiune contra celor din urmă; aşa dar acordă boerilor acele privelegiĭ care păli órecum strălucirea numeluĭ sĕŭ, puse în aplicare nenorocósa lege agrarie, care făcea pe ţăran sclav lipit pămêntuluĭ, şi care dosădi grumazul bĭetuluĭ ţăran maĭ bine de un secol, şi ca să împace şi pe Batori trămise pe Metropolitul Eftimie, pe Vornicul Mitrea, pe logofătul Isar pe Radu Buzescu şi alţĭ boerĭ fruntaşĭ la Belgradul Ardealuluĭ cu propunerĭ d'a închina ţara Domnuluĭ Ardealuluĭ cu condiţiune ca Mihaĭ să fie locotenentul sĕŭ.

Inainte d'a sosi ambasadoriĭ românĭ la Batori, ăst principe gelos şi egoist ca toţĭ Un-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gurii, voi mai întâiŭ să sĕ scape de prietinii fidelĭ ai luĭ Mihaĭ, ca mai lesne de învins, spre a'l atrage apoĭ şi pe el în cursa peireĭ, şi îşĭ puse ochiĭ pe Aron Vodă domnul Moldoveĭ. Aşa dar pe când acesta sĕ lupta cu bărbăţie contra hórdelor luĭ Kazan Gherey, Hanul Tătarilor Nogaiţĭ, carĭ deşi reîntrase în ţara lor, însă nu încetaŭ d'a hărţui din când în când cóstele Moldoveĭ, Batori trimise fără veste oştĭ în Moldova, surprinse pe Aron în palatul sĕŭ, îl răpi împreună cu Dómna şi tótă casa şi avutul sĕŭ, îl puse la închisóre, ucise maĭ mulţĭ din boerĭ, carĭ cutezase a i sĕ împotrivi şi puse în locu-ĭ Domn pe Aga Ivan care nu fu primit de boerĭ, ci gonit peste graniţă. Mihaĭ auḑind astă noutate, sĕ mâhni fórte în sufletul sĕŭ, dar îşĭ înghiţi amarul spre a'l vĕrsa la timp potrivit.

Ambasada sa ce sosi tocmaĭ într'acel timp, fŭ fórte bine primită de cătră orgoliosul Sigismund Batori şi condiţiunile propuse acceptate fără de modificare. Douĭ-spre-ḑece din boeriĭ ceĭ maĭ fruntaşĭ fură numiţĭ de cătră dênsul ca auxiliarĭ aĭ luĭ Mihaĭ şi epitropĭ aĭ patronului. Banul Manta, Dan Vistierul şi Vornicul Udrea fu din numĕrul lor.

X.

Cursa.

Cât stătură Românii în Rusciuc, Mîrza nu înceta d'a căuta şi d'a cerceta prin oraş şi împrejurimĭ despre sórtea Marieĭ, d'a întreba despre ea pe tótă fiinţa ce întâlnea şi d'a promite darurĭ bogate celor ceĭ ar reda-o, dar nu do-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bândi alt resultat de cât că nimenĭ nu scia nimic.

Intr'o ḑi, pe când străbătea o stradă laterală a oraşuluĭ ca să sĕ ducă la locuinţa unuĭ bĕtrân eunuc al Saraiuluĭ, care după o recomandaţiune ce primise, scia tóte tainele aceluĭ lăcaş, auḑi la spatele sĕŭ eşind dintr'o curte o voce bărbătéscă care'l chema pe nume. Cum o auḑi, îşĭ întórse capul înapoĭ şi vĕḑù în pragul uneĭ porţĭ un grecoteiŭ scurt, urît şi fórte prost îmbrăcat care 'ĭ făcea semn să sĕ apropie de el, Mîrza nu sĕ opuse şi apropiindu-sĕ îĭ ḑise?

— Ce vréĭ cu mine?

— Binele Măriĭ Tale, rĕspunse streinul făcêndu-ĭ o reverinţă respectuósă.

— Ce bine poţĭ să 'mĭ facĭ, sĕrmane om? întrebă căpitanul uitându-sĕ la el cu milă.

— Dacă aĭ voi să ieĭ ostenéală ca să te urcĭ pentru un minut pănă la smerita mea locuinţă, aĭ putea afla ce bine sunt în stare să'ţĭ fac şi la ce pot să-ţĭ fiŭ folositor.

— N'am vreme de perdut; spune-mĭ ce aĭ de spus aci în puţine cuvinte, căcĭ sunt tare grăbit.

— Nu pot să'ţĭ spuĭ nimic în drum, căcĭ 'mĭ e frică să nu mĕ auḑă cine-va; fiĭ bun dar de descalecă şi trecĭ dincolo de pragul caseĭ mele şi cinstesce-mĭ locuinţa, dacă nu vreĭ a te căi.

— Lasă-mĕ în pace, creştine, căcĭ nu pot zăbovi, rĕspunse Mîrza voind să plece.

— Voiŭ să'ţĭ daŭ scire, căpitane, despre jupâniţa Maria Putoianca, rĕspunse grecul clipind din ochĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cum auḑi aste simple cuvinte, Mîrza tresări, îngălbeni, descalică într'o clipă şi sĕ repeḑi spre Grec strigând:

— Unde e? ce scii? du-mĕ la dênsa.

— Bine-voesce a mĕ urma, rĕspunse Grecul surîḑênd cu viclenie.

— Este aicĭ? în casa asta? strigă Mîrza tremurând de emoţiune.

— Nu stăpâne, nu e aicĭ; pot însă a 'ţĭ spune unde este ascunsă de cătră neomenitul răpitor.

— Du-mĕ, du-mĕ orĭ unde vreĭ şi spune-mĭ maĭ curênd unde este draga mea Maria şi te încredinţez că dacă voiŭ găsi-o teaşără şi nevĕtămată, am să te îmbogăţesc cum n'aĭ fost de când aĭ eşit din pântecile maicĭĭ tale.

— Şciŭ bine că mila Mărĭĭ Tale este nemărginită, rĕspunse grecul plecându-sĕ pănă la pământ; pentru aceea 'mĭ-am pus viaţa în primejdie ca să te pot sluji după vrednicie.

— Spune-mĭ atuncĭ maĭ iute unde este Maria? unde o pot găsi? strigă Mîrza după ce întră într'o cămăruţă dosnică şi părăsită din fundul uneĭ curţĭ îngrădite cu ulucĭ înalte.

— Iată ce sciŭ, rĕspunse Grecul după ce sĕ aşeḑă Mîrza pe un scăunel. Într'o ḑi din sĕptĕmâna trecută, cu douĕ ḑile înainte de luarea Rusciuculuĭ de vitezele D-v. oştĭ, treceam într'o cărucióră cu porumb şi fasole, căcĭ sunt precupeţ, pe lângă o grădină mare, încunjurată de nisce ulucĭ cu zĕbrele fórte dese, care încunjură nisce palaturĭ marĭ ale unuĭ Paşa, care sunt departe de Rusciuc cale de un ceas. Trecênd pe lângă dênsele, auḑ dincolo de zĕbrele un glas femeesc, care mĕ chiamă pe nume. Eŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îmĭ întorc capul şi vĕd lipită de desele zĕbrele o femee a cărei figură era învălită cu o ferigea grósă. — Cine eştĭ stăpână? ce vreĭ cu mine şi cu ce te pot sluji? o întrebaiŭ eŭ. — Nu eştĭ tu Iona, fiul luĭ Mihale Pirgos din Cardichia? mĕ întrĕbă necunoscuta tînĕră. — Ba eŭ sunt, rĕspunseiŭ eŭ: — N'aĭ fost în slujba rĕposatuluĭ Căminar Dragomir, ca arnăut treĭ anĭ de ḑile? — Da, am fost, rĕspunseiŭ eŭ mirat. — Nu maĭ 'ţĭ aducĭ aminte de fiica luĭ, de Maria? — O! cum nu? când am făcut neroḑia de am părăsit acea casă binecuvêntată, ăst heruvim de fetişóră era de treĭ-spre-ḑece anĭ; chipul eĭ şi acum 'mĭ este întipărit în minte. — Dar pe căpitan Mîrza îl cunoscĭ? — Da, îl cunosc, căcĭ l'am vĕḑut adesea umblând cu jupân Radu cu care eraŭ pretinĭ ca fraţiĭ. — Eŭ sunt Maria Putoianca, rĕspunse fata înecându-sĕ în lacrimĭ şi ridicându-şĭ ferigeaua după obraz. Cum o vĕḑuiŭ, o recunoscuiŭ şi rĕmăseiŭ împietrit de mirare. — Cum aĭ ajuns aicĭ în ţara turcéscă, stăpână? o întrebaiŭ eŭ. — Nelegiuitul Caraiman Paşa m'a răpit din casa părintéscă de maĭ multe lunĭ de ḑile, m'a adus în Rusciuc şi m'a închis în astă casă de petrecere, spre a'ĭ sluji drept cadînă. — Cu ce te pot sluji? strigaiŭ eŭ înduioşat. — Ceea-ce 'ţĭ cer este prea mult, dar nădăjduesc că te veĭ îndura de nenorocirile mele, îţĭ veĭ aduce aminte de bunătăţile ce aĭ gustat în ţara nóstră şi te veĭ duce să vestescĭ pe Mîrza logodnicul meŭ, să sbóre într'ajutorul meŭ, să mĕ smulgă din astă închisóre şi să mĕ readucă în casa părinţilor meĭ, căcĭ 'mĭ este teamă d'a nu obosi luptându-mĕ şi d'a nu mĕ vedea odată căḑută în ghiarele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nelegiuitului răpitor. Eŭ îĭ făgăduiŭ jurându-mĕ pe sfânta cruce şi plecaiŭ d'acolo hotărit d'a trece Dunărea şi d'a mĕ înfurişa până la Tîrgovişte ca să'mĭ împlinesc făgăduiala; însă n'am putut, căcĭ a dat gerul cel mare şi aţĭ venit D-v. la noĭ, înainte d'a pleca să viŭ eŭ la D-v. Cum am aflat astă veste îmbucurătóre am cercat să Vĕ întêlnesc, dar n'am îndrăsnit d'a mĕ arĕta în uliţă de frica oştenilor D-v.; îndată însă ce s'a liniştit oraşul m'am hotărît să plec să Vĕ caut, dar iată vĕduiŭ din întêmplare prin crepătura porţiĭ şi cum Vĕ vĕduĭ, luaĭ îndrăsnéla d'a Vĕ chiema.

— Unde este acel palat? unde este acea grădină? unde sunt acele ulucĭ? strigă Mîrza sculându-sĕ repede, du-mĕ, du-mĕ maĭ curênd, căcĭ nu maĭ pot ascepta; póte să fie ameninţată de vre-o primejdie, arată mĭ unde este ascunsă, ca să sbor în ajutorul eĭ până ce maĭ este vreme şi până ce nu sĕ întinde până acolo oştile nóstre.

— Poţĭ să mĕ urmedĭ acum? întrebă grecul.

— Chiar într'acest minut.

— A început să însereze.

— Nu face nimic.

— Singurĭ numaĭ noĭ duoĭ?...

— N'am teamă.

— Atuncĭ bine-voesce de mĕ ascéptă ca să înşelez şi eŭ calul meŭ.

— Grăbesce, strigă cu nerăbdare logodnicul preumblându-sĕ cu paşĭ marĭ prin cameră.

Intr'o clipă calul fù înşelat, călăreţiĭ încălecaţĭ şi porniţĭ de la pórta micel căsuţe. Când eşiră din Rusciuc pe pórta despre câmpie, sórele era deja apus şi întunerecul începuse să sĕ întindă peste suprafaţa globuluĭ. Mîrza însă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fără să sĕ teamă de vre-o cursă, urmă pe călăuda sa peste întinsele şi pustiile câmpiĭ acoperite cu zăpadă, şi după o óră şi maĭ bine de umblet ḑăriră în depărtare un mare bulz negricios şi să îndreptară spre dênsul. Cu cât sĕ apropiaŭ maĭ mult de acel bulz cu atâta sĕ destingea maĭ bine în imensul reflect al luciuluĭ de zăpadă; în fine sĕ apropiară cu totul de dênsul şi recunoscură că sĕ află în faţă un palat încunjurat de grădinĭ cu arborĭ nenumĕraţĭ, dar desfrunziţĭ.

Ajungênd în dreptul luĭ, grecul făcù luĭ Mirza un semn cu degetul ca să nu scóţă graiŭ din gură, apucă împreună cu el o potecă laterală din jurul grădineĭ, merse câtva timp pe lângă ulucĭ şi oprindu-sĕ în dreptul uneĭ portiţe, scóse o cheĭe din sîn, deschise brósca şi întră ḑicênd:

— Astă cheĭe 'mĭ-a dat'o jupâniţa Maria după ce 'ĭ-am făgăduit a o sluji, ca să pot pĕtrunde împreună cu D-ta pănă la Măria Sa când veĭ veni; descalecă şi urméză-mĕ fără frică.

Mîrza descălecă, întră în grădină, îşĭ visită pistólele ce le avea înfipte la brîŭ pe sub mintean, cercă dacă sabia i sĕ scóte lesne şi după ce sĕ asigură, urmă cu pas sigur pe conducĕtorul luĭ, care spre marea sa mirare mergea ca la el acasă. După ce percurseră grădina, ajunse în dreptul unuĭ geamlîc dosnic, deschise o uşe cu aceeaşĭ cheĭe, întrà urmat de junele căpitan, trecu prin multe coridóre şi anticamere cu aceeaşĭ siguranţă care surprinse pe Mîrza şi întrând înt'r'o cameră îĭ ḑise:

— Ascéptă puţin fără să facĭ sgomot căcĭ mĕ duc să prevestesc pe jupâniţa Maria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După aste cuvinte, grecul eşi lăsând pe companionul sĕŭ în cea mai profundă întunecime şi eşind închise uşa şi o încuià după sine. Mîrza rĕmase nemişcat în picióre în locul unde 'l lăsase conducĕtorul sĕŭ ca sĕ nu producă cel mai mic sgomot, dar peste o oră de întârdiere începù a i sĕ urî cu asceptarea, căcĭ grecul nu sĕ mai ivea. In fine peste o oră şi ceva audi prin coridóre sunetul mai multor paşĭ ce alergaŭ în vêrful degetelor de colo pănă colo şi credu că vine grecul urmat de iubita sa. Atuncĭ peptul începù sĕ'ĭ palpite de speranţă, făcù un pas înainte, sĕ lovi cu piciorul de o mobilă mică care sĕ rĕsturna şi făcù óre-care sgomot, deşi parchetul era acoperit cu covóre gróse, şi de teamă ca să nu mai producă asemenea sgomote primejdióse, stătu iarăşĭ în loc nemişcat şi ascepta o minută, douĕ, treĭ încă o óră, dar în deşert fu asceptarea sa, căcĭ uşa nu sĕ mai deschise, ér pasurile sĕ audiră încă rĕsunând prin coridóre din ce în ce mai des repetate şi mai sgomotóse.

In fine, după ce asceptă douĕ óre încheiate într'astă grea nemişcare, ochiĭ i sĕ isbi de o viŭe lumină ce străluci de-o-dată înainte-ĭ pe neasceptate prin uşa ce sĕ deschise, şi sĕ vĕdù într'o casă lucsósă mobilată după stil oriental, în faţa a treĭ-decĭ de Turcĭ armaţĭ dintre care vre-o duoĭ-spre-dece purtaŭ în mânĭ facle aprinse. Grecul era în mijlocul lor privind pe Mîrza cu o căutătură batjocoritóre. Astă vedere surprinse pe junele căpitan dar nu'l desconcentră ; numaĭ decât înţelese că a căḑut într'o cursă vicleană şi îndată îşĭ scóse dela brîŭ pistólele şi îndreptându-le spre Turcĭ le ḑise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu vĕ apropiaţĭ de mine, păgânilor, căcĭ cel ce va face un pas încóce este mort.

— Tinere căpitane, tinere căpitane, dise grecul cu un ton luător în rîs, te credeam maĭ deştept şi maĭ ispitit, dar aĭ cap de Bogdan: cum nu te-aĭ gândit tu că într'o ţară streină şi duşmană poţĭ întêmpina curse şi primejdiĭ la orĭ ce pas, şi te-aĭ încreḑut orbesce în cel d'ântâiŭ venit şi aĭ plecat după mine fără măcar să fiĭ însoţit de un singur ajutor?

— Ajutorul meŭ este în mâna mea, strigă Mîrza, descărcând fără de veste arma spre grec. Precipitarea îĭ făcu mâna să tremure şi glonţul să nu-şĭ nemeréscă omul.

— Nu te apĕra de geaba, tinere, dise grecul cu flegmă, căcĭ aĭ în potriva ta o sută de Deliĭ şi ar fi de prisos să'ţĭ pierḑĭ viaţa într'o vêrstă aşa de fragedă; dă-ne maĭ bine armele de bună voe şi recunósce-te de prinsul nostru, căcĭ noĭ nu'ţĭ voim mórtea.

— Nu vĕ veţĭ putea atinge de mine cât voiŭ avea sânge în mine, rĕspunse Mîrza, aruncând departe pistolul cel gol şi scoţênd şi sabia din teacă.

— Sabia ta nu va putea pĕtrunde o sută de piepturĭ armate, rĕspunse grecul cu sânge rece şi surîsul luĭ cel despreţuitor, căcĭ aĭ a face cu Ţicalidi şi cu ómeniĭ lui Caraiman Paşa, care tĭ-a răpit pe Maria.

— Câne spurcat! strigă căpitanul năpustindu-sĕ cu sabia în mână spre nerušinatul fanariot, maĭ aĭ îndrăsnéla să'ţĭ mărturisescĭ nelegiuirea?

De astă dată s'ar fi ales la un fel atât cu Mîrza cât şi cu infamul vênḑĕtor, dacă nu s'ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi deschis o uşe la spatele celuĭ d'âmtâiŭ şi n'ar fi apărut ₫ece Turcĭ care să apuce de la spate pe înfuriatul june.

Ca şi Maria, Mîrza fu prins pe la spate într'un mod laş, ca şi dênsa sĕ luptă şi sbătu bravul rĕsboinic, dar nu putu să învingă atâţea duşmanĭ câţĭ sĕ năpustise asupră-ĭ ca să-l desarme şi să'l lege; fu nevoit dar a ceda forţiĭ şi a cădea în braţele lor învins şi fără putere.

— Acum după ce te-aĭ făcut blând ca mielul, ₫ise Ţicalidi, şi aĭ devenit om de înţeles, află adevĕratul adevĕr. Maria este în braţele luĭ Caraiman în haremul luĭ din Stambul unde petrece împreună cu dênsul în veseliile şi desmerdările cele maĭ dulcĭ, fără să'şĭ maĭ aducă aminte de tine; însă aflând stăpânul meŭ că aţĭ fost odată îndrăgostiţĭ, s'a temut ca nu vr'odată să isbutescĭ a afla unde este porumbiţa şi pătrun₫ênd până la dênsa s'o scoţĭ din fire şi să'ĭ turburĭ tigna, m'a trimis pe mine ca să fac orĭ ce oĭ face să te prin₫, să te aduc până la dênsul chiar d'aĭ fi în mijlocul Tîrgoviştei şi să te puiŭ la umbră sigură fără a te da morţiĭ, fiin₫u-ĭ milă de tinereţele tale. Eŭ ca o slugă credinciósă şi bine plătită, am ascultat porunca stăpânească, am plecat din Stambul, te-am vĕ₫ut în mijlocul amesteculuĭ cel d'âmtâiŭ în primejdie, când curăţaĭ cetatea de oştile pribegite ale Padişahuluĭ, te-am recunoscut, căcĭ te cunosc de la Curtea luĭ Alexandru-Vodă, unde am slujit ca Seimen, te am urmărit, 'ţĭ-am trămis acea iscódă care 'ţĭ-a spus că sĕ află un eunuc într'o uliţă dosnică care póte să-ţĭ dea scire sigură despre iubita ce căntaĭ, te-am făcut să trecĭ pe uliţa mea ca din întêmplare şi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

urmă sciĭ cele ce s'a întêmplat. Te-am jucat pe degete cu dibăcie, sufere-ți dar scrisa fără a crîgni, căcĭ după cum ḑice turcul: așa a voit cel de sus.

Auḑind cuvintele greculuĭ și maĭ ales cele despre necredință și uitarea iubiteĭ luĭ ceĭ scumpe, de și nu creḑ, nicĭ măcar o vorbă din ele, totuși simți trecêndu-ĭ prin inimă nenumĕrate cuțite ascuțite, lăsă fruntea în jos și căḑù pe un scaun aprópe fără simțire.

— Luați-l pe sus, ḑise Țicalidi, puneți-l în căruța ce ne ascéptă și să plecăm maĭ curênd ca să nu simță aĭ luĭ și să ni-l răpéscă, căcĭ atuncĭ capetele vóstre sunt repuse.

Sclaviĭ sĕ supuse, îșĭ luară victima în brațe care sĕ lasă în voia lor fără să maĭ facă vre-o împotrivire și dispărură împreună cu dênsa pe ușa ce sĕ închise în urmă-le.

— Caraiman va remânea prea mulțumit de astă nouă răpire, ḑise grecul frecêndu-și mânele după ce rĕmase singur; maĭ ales când va afla că l'am scăpat de un protivnic așa de primejdios. Am să capĕt încă un bacșiș grăscior.

Mângăindu-și cu ăste cuvinte consciința luĭ pătată, eși și el pe ușa pe care fusese scos Mîrza cu un minut maĭ nainte.

A doua ḑi pe sub séră, sĕ băgă de sémă lipsa luĭ Mîrza din tabĕra română, sĕ făcură căutărĭ minuțióse chiar după ordinul luĭ Vodă, dar treĭ ḑile sĕ perdură în căutărĭ, cercetărĭ și scotociri prin Rusciuc și împrejiurimĭ, fără să sĕ dobêndéscă vre-un resultat favorabil; în acele momente nicĭ Mîrza nu scia unde era.

După ăste căutărĭ deșerte, nu maĭ rĕmase îndoială că bravul căpitan a perit căḑênd din vre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o cursă infamă și începură să plângă toți Românii, de la Vodă până la cel din urmă soldat, tinerețea, bunătatea, curagiul și eroismul sĕŭ care periră într'o clipă; Radu mai cu sémă fù nemângăiat.

XI.

Puterea femeii.

Două luni stătù Maria în haremul lui Caraiman Pașa fără să vadă pe înfricoșatul sĕŭ tiran și fără să pótă gusta un minut de pace și de odihnă. Într'acest timp sĕ cercase de mai multe orĭ să fugă prin grădina de sub ferestrele temniței sale, coborându-sĕ jos prin ajutorul mai multor pânde înodate una de alta și de multe orĭ rătăcise prin un adevĕrat deal de arborĭ și alee fără a putea să 'șĭ ajungă scopul, fiind-că mulțimea servitorilor care o păzea și o pândea, o găsea rătăcind prin aceea grădină mare încunjurată de tóte părțile de ziduri înalte și o reîntorcea în închisórea eĭ; de mai multe orĭ cercase a muri de fóme prin nemâncare, dar mișcarea naturiĭ o sili să renunțe la astfel de sinucidere și să sĕ decidă a'șĭ suferi sórtea cu mai multă supunere, asceptând hotărîrea ursitei.

După ce sĕ mai potoli puțin, întră într'alte grijĭ, i sĕ părù nenaturală aceea nesupĕrare ce'ĭ acorda răpitorul sĕŭ, și începù să sĕ gândéscă la vre-o cursă ascunsă care s'o dea în mâna inimicilor sĕĭ nemișcată și fără nicĭ o putere, aducându'șĭ aminte că Orientaliĭ sunt fórte dibacĭ în compunerĭ de bĕuturĭ adormitóre. Cum îĭ dete prin cap asemenea gânduri, nu mai voi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să guste din feluritele bucate saŭ băuturĭ ce'ĭ puneа înainte, le aruncă pe feréstră ca să nu atițe bănuială și sĕ mulțumi a mânca numaĭ pâne și fructe și a bea numaĭ apă curată.

In urma împlinireĭ ălor doŭĕ lunĭ, într'una din ḑilele lunieĭ luĭ Ianuarie auḑi în curte un sgomot mare de tropăiturĭ de caĭ și alergă numaĭ decât la feréstră și o deschise creḑênd un moment că dă în curte, dar scóse un lung oftat vĕḑênd înaintea sa înfățișarea pustie a grădineĭ și aducêndu-șĭ aminte că este în un harem turcesc în care femeia este cu totul părăsită de restul lumiĭ, căḑù pe un scaun în prada uneĭ melancoliĭ. Adierea vêntuluĭ primăvĕratic ce pĕtrundea în întru, parfumul arboreluĭ ce începuse a îmboboci, cântul pasĕrilor ce sĕ jucaŭ printre frunzele născênde, tóte aste frumseți ale natureĭ reînoiate iĭ făcură mult bine și iĭ alină órecum durerile ce 'ĭ copleșise sufletul.

Pe când sta astfel adêncită în fel de fel de cugetărĭ, ușa sĕ deschise fără sgomot, un om apărù în pragul eĭ, întră în întru, sĕ opri în mijlocul cameriĭ, privì câteva momente cu mirare pe juna prisonieră și ne maĭ putêndu-sĕ stăpâni, strigà în limba română:

— Pe Alah! tu escĭ cea maĭ frumósă din tóte odaliscele pămêntuluĭ!

Maria auḑind limba părinților sĕĭ pe care n'o maĭ auḑise de când plecase din Bucurescĭ, întórse înapoĭ capul cu spaimă și ḑărind pe acela ce rosti cuvintele de maĭ sus, tresări, sĕ sculă repede de unde era și sĕ ghemui într'un unghiŭ strigând:

— Fugĭ, depărteazĕ-te, lasă-mĕ, demone.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Tu mĕ gonescĭ din casa mea? rĕspunse Caraiman — căcĭ el era noul venit — apropiindu-sĕ de locul unde sta, poruncesce să mĕ ucigă, dar de mine nu te atinge, aibĭ milă! . . .

— Nu te teme, tînĕră fată, rĕspunse paşa cu bunĕtate, nimenĭ nu vrea să'ţĭ facă rĕŭ.

— Dacă nu'mĭ vreĭ rĕul, dă-mĭ drumul să mĕ duc acolo de unde m'aĭ luat, în casa părinţilor meĭ, lângă fratele meŭ.

— Să'ţĭ daŭ drumul? să mĕ lipsesc de vederea frumseţiĭ tale? 'mĭ-ar fi cu neputinţă.

— In numele a tot ce aĭ mai scump te rog, trimete-mĕ în ţara mea, ca să te bine-cuvinteze tot neamul meŭ în vecĭ.

— Ceea ce'mĭ cerĭ 'mĭ este cu neputinţă, rĕspunse Caraiman plimbându-sĕ prin cameră posomorît; tu nu ştiĭ, adăogă el cu aprindere stând în loc şi uitându-sĕ la ea cu o privire arzĕndă, tu nu sciĭ, copilă fără minte ce eştĭ, că eŭ te iubesc cum n'am iubit pe pămĕnt pănă acum şi mĕ maĭ rogĭ să'ţĭ daŭ drumul? dar asta ar fi maĭ pe sus de puterile mele.

— Mĕ iubescĭ!... şi vreĭ să mĕ ţiĭ închisă fără voe! strigă fata cu o ironie amară; mĕ iubescĭ!... şi vreĭ să mĕ facĭ nenorocită?.... mĕ iubescĭ şi mĕ facĭ să mĕ culc plângênd, sĕ mĕ scol plângênd şi să nu simţ nicĭ plăcerile ţileĭ, nicĭ dulceaţa nopţiĭ?... adevĕrat iubire turcéscă!...

— Ce vreĭ să fac ca să te încredinţez că în adevĕr te iubesc? spune-mĭ... cere-mĭ şi comorile mele sunt ale tale.

— Nu sĕ dobândesce iubirea prin banĭ, rĕspunse juna fată sculându-sĕ în picióre şi aruncând asupra Turculuĭ o privire despreţiuitóre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Póte că aĭ dreptate, rĕspunse Caraiman plecând fruntea în jos, căcĭ eŭ prin mulțimea banilor ce am cheltuit până acum nu am putut dobêndi alt decât o nesimțitóre supunere la tóte voințele mele fără să sciŭ păn'acum ce este măcar o mică scânteie de dragoste curată și neinteresată venită din inimă.

— Prin răpire și cumpĕrare nu veĭ găsi, Pașco, aceea ce doresc, măcar de ți-aĭ cheltui tóte comorile tale și ți-aĭ petrece tótă viața căutând.

— Tu, singura ființă ce am iubit din inimă de când sunt pe pământ, tu singura femeie ce aĭ subjugat neîmblânzita mea inimă, tu aceea ce m'aĭ învĕțat a iubi, învață-mĕ cum să fac ca să fiŭ iubit.

— Nu voiŭ putea eŭ nicĭ-odată, până ce tu nu veĭ înceta d'a fi Turc, rĕspunse cu óre-care cochetărie fiica Evei, căreia îĭ trecù într'acel moment prin minte o viclenie.

— Cere-mĭ, cere-mĭ orĭ-ce jertfă veĭ voi și veĭ vedea cu ce grabă mĕ voĭ supune ca să-ți dovedesc că te iubesc, numaĭ nu-mĭ zi că vreĭ să maĭ plecĭ, că doresc să te desparți de mine.

— Ah! ce ți-am făcut eŭ ca să-ți însuflu acéstă iubire, isvor a tóte nenorocirile mele?

— Ce mĭ-aĭ făcut? te-aĭ uitat la mine și m'aĭ robit cu frumsețea ta cea îngerésc, cu vitejia și bărbăția cu care aĭ sciut să-ți aperĭ viața și neatêrnarea, în sfêrșit cu netemerea de mórte. Când te-am zărit pentru ântêia óră te-am găsit frumósă peste mĕsură și am hotărît ca cu orĭ-ce preț să te prenumĕr între odaliscele saraiuluĭ meŭ, dar pe urmă, când am vĕzut cu ce bărbăție te aperĭ, mĭ-am adus aminte de fiicele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Arabieĭ, soriórele nóstre, care sĕ luptă alăturĭ de iubiții lor și împarte împreună cu eĭ slava biruinții saŭ mórtea pe câmpul de luptă, și am dis în fundul inimeĭ mele: O asemenea femeie este vrednică de Caraiman Pașa.

— Oh! nenorocită frumsețe, strigă sora lui Radu înecându-sĕ în suspine; oh! iscusință în arme și maĭ nenorocită! voĭ pe care altă dată vĕ credeam podóbele și darurile mele cele maĭ scumpe, astădĭ vĕ blăstĕm, căcĭ voĭ sunteți pricina nenorocireĭ mele.

— Nu maĭ plânge ĭĭ dise Caraiman cu o voce blajină, luându-ĭ mâna într'ale sale și mângăind'o cu bunătate, căcĭ eŭ nu am gând să-ți fac cel maĭ mic rĕŭ; din potrivă aș voi să te vĕd cea maĭ veselă și cea maĭ fericită.

— Nu veĭ isbuti nicĭ-odată.

— Nu-mĭ răpi nădejdea, nu mĕ face rĕŭ din bun cum m'a făcut dragostea ta; căcĭ desnădăjduirea m'ar face fiară spurcată, fără inimă și judecată.

— Ce vreaĭ să-ți fac? întrebă cu prefăcătorie Maria, aruncând asupra gâdeluĭ sĕŭ o privire maĭ blajină.

— Insuflă-mĭ óre-care nădejde dacă vreaĭ să încetez d'a fi Turc cum îmĭ diceaĭ adinéorĭ.

— Singura nădejde ce-ți poți da este aceea d'a te ruga să aștepți, d'a lăsa să trécă vremea, d'a da voe inimeĭ mele să fie liniscită, ca să pótă a să supune fără silnirea unor firescĭ înrîuriri.

— Nu înțeleg ce vreaĭ să dicĭ.

— Silesce-te a înțelege.

— Adu-ți aminte că sunt Turc, și vorbesce-mĭ turcesce, adecă fără ocoluri, ca să te pot pricepe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Respectézã nevinovãția mea, întocmaĭ ca p'a sorĭĭ D-tale, pentru ca inima sã sĕ pótă deda cu înfățișarea D-tale, sã pricépă dragostea D-tale, sã recunóscă bunătatea D-tale și sã prețuiască maĭ bine darurile D-tale.

— Sã ascept!... sã ascept! dar pănã când?

— Pănã voiŭ înceta d'amĭ fi fricã de D-ta și atunciĭ póte voiŭ începe sã te iubesc.

— Póte cã nu mĕ veĭ iubi niciodatã?

— Ce femeie póte sã nu iubéscă o inimă bunã și îndatoritóre?

— Fermecãtóre Mario! tu mĕ facĭ sã uit cã sunt Turc înfuriat și nerãbdãtor ca și o fiarã sĕlbaticã și mĕ înduplecĭ a face o faptã, care n'aș fi fãcut pentru orĭ-ce femeie, cât de frumósã ar fi fost.

— Dacã dicĭ cã mĕ iubescĭ, fã și D-ta aceia ce fac pe la noĭ aceia ce în adevĕr iubesc, astâmpărã-țĭ nerãbdarea, înfrâneazã-țĭ patima și din leŭ schimbã-te în miel.

— Ia-tã ce mĕ învoesc; îțĭ primesc cererea, îțĭ daŭ o lunã de dile de gândire și linisce; în astã vrĕme poțĭ fi sub acoperemêntul cascĭ mele sigurã ca și sub al fratelui tĕŭ.

— Îțĭ mulțumesc, Caraimane, rĕspunse Maria luându-i cu repedeciune mâna și sărutându-i-o cu recunoscințã.

— Te las sãnĕtósã, Mario, rĕspunse Caraiman; când veĭ voi sã-mĭ spuĭ ceva trimite sã mĕ cheme și voĭ veni numaĭ decât; altminterĭ eŭ nu voiŭ da pe la tine, cãcĭ mĭ-e greŭ a te vedea fãrã a mi sĕ aprinde capul meŭ cel de sĕlbatic.

Caraiman plecà și Maria cum îl vĕdù eșind cãdù în genunchĭ și dise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mulțumescu-ți, Dómne, că mĭ-aĭ dat în gând ca prin bine și lingușire să domolesc astă fiară sĕlbatică. Într'o lună bun este D-ḑeŭ!.....

Treĭ ḑile Maria trăi fórte liniștită, cum nu trăise până aicĭ de când căḑuse în ghiarele Turcilor; ea sĕ încredușe în cuvintele turculuĭ căcĭ pe atuncĭ credința turcească era proverbială și-ĭ făcù mare bine acea încredere.

A patra ḑi Caraiman apărù în camera eĭ nechemat și-ĭ ḑise:

— Mĕ iartă că am venit și nu mĕ învinovățĭ că nu mĭ-am ținut cuvêntul. Plec chiar aḑĭ într'o lungă călĕtorie, spre care mĕ pornesc porunca celor maĭ marĭ.

— Unde te ducĭ? întrebà Maria cu grabă.

— La rĕsboiŭ, rĕspunse Caraiman. Ghiaurii din părțile de jos ale împĕrățieĭ s'aŭ rĕsvrătit ca și ceĭ de un neam cu tine împotriva stăpânuluĭ, și eŭ sunt trimis ca să-ĭ pedepsesc și apoĭ să sbor cu un minut maĭ curênd, lângă frumósa mea Marie.

— Câtă vreme veĭ întârḑia?

— Nu sĕ scie: Cel de sus are cunoscință despre scrisa muritorilor; póte că nicĭ nu mĕ voiŭ maĭ întórce.

— Du-te sănĕtos și .... revino!

— Atuncĭ îți veĭ aduce aminte de ce mĭ-aĭ făgăduit, o întrebà Turcul cu o voce lingușitóre?

— Atuncĭ nu, ci peste o lună după întórcere.

— Îți iaĭ vorba înapoĭ? întrebà Caraiman cu un ton întărîtat.

— Din potrivă, mĕ silesc a nu mĕ abate nicĭ cu o iotă din ceea ce ți-am făgăduit; ce ți-am ḑis eŭ? lasă-mĕ să mĕ dedaŭ cu înfățișarea D-tale, să pricep dragostea D-tale, să re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cunosc bunătatea D-tale și să prețuesc mai bine darurile și bunele însușiri ce ai; cum voi putea a mă deda cu D-ta și a-ți cunósce însușirile, pe câtă vreme nu vei fi aicĭ, în ochiĭ mei?

— Aĭ dreptate, rĕspunse turcul convins, facăți-sĕ și asta voie: pentru soția ce iubește este dator și Musulmanul să facă ce face aĭ voștri, adecă să sĕ jertféscă mai mult decât pentru sine însu-și și mai cu sémă decât pentru róba ce cumpĕră ca pe o marfă. Rĕmâĭ cu bine, trăesce liniștită și fără de temere, dar nu te cerca să fugĭ căcĭ cercarea-ți va fi zadarnică: tóte ușile și ferestrile ce aĭ în juru-ți aŭ ochĭ ca să te vadă și tóte zidirile ce te încunjură, urechĭ ca să te audă și să sĕ grăbiască a te duce înapoĭ.

— Nu voiŭ face nicĭ o cercare, rĕspunse Maria înfiorându-sĕ de astă însciințare, însă încredințându-și speranța în voința a Celuĭ Atotputinte.

A doua di Caraiman plecă și întârdiă mai mult de cincĭ lunĭ de dile pe țĕrmurile Arhipelaguluĭ și Mediteraniĭ, rĕsboindu-sĕ când cu Grecĭi, când cu Egiptenĭi.

XII.

Osman.

În lipsa luĭ Caraiman, Maria îșĭ petrecea timpul preumblându-sĕ tótă diŭa prin diferitele camere ce compuneaŭ apartamentul sĕŭ și prin grădina dela spatele luĭ, care era întrégă rezervată pentru ea, fără a vorbi cu nicĭ-una din sclavele ce eraŭ puse la dispositiunea sa, deși învĕțase multe cuvinte din limba turcă, și fără a da voie cuiva să o întovărășéscă saŭ s'o conducă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intr'una din primele dile ale luĭ Iulie, junæ prisonieră eşi din camera sa favorită şi întrà în sala de baie care era o minune de frumseţe şi eleganţă orientală; ajungênd acolo încue uşa şi uitând să lase jos draperiele dela unica feréstră ce da în grădina sa, sĕ desbrăcà de uşurelele sale vestminte singură, singurică, deto drumul la robinetele de apă rece şi caldă, pănà ce sĕ umplu basinul cel de alabastru ce sĕ afla în acea cameră pardosită cu mosaic de marmură multicoloră, şi după ce aruncà în vaporósele şi cristalinele unde maĭ multe flacóne de esenţe parfumate, întrà în acest noian călduţ şi aromatic, cufundà nenumĕratele tesaure ale corpuluĭ sĕŭ în apa pe care esenţele o transformase într'un lapte alburiŭ şi îmbătător, şi începù a sĕ juca prin apă în tocmaĭ ca un peştişor rumeor. După ce sĕ sbeguì maĭ bine de o jumĕtate de oră eşì din bae, sĕ învĕlì în fularduriĭ de india supţiriĭ ca gazul pe care singură le pusese pe o măsuţă lângă bae, încălţà delicatele sale picioruşe cu nisce papucĭ numaĭ catifea, aur şi mărgăritare împletite cu măestrie, să apropie de mólea şi eleganta sofa ce sĕ afla aşeḑată în fundul camereĭ, în faţa maĭ multor oglinḑĭ de Veneţia, sĕ aruncà pe dênsa cu o moliciune de adevĕrată Orientală, sĕ învĕlì cu o pânḑă móle şi delicată şi rĕmase câtva timp într'o plăcută nemişcare. Peste o oră şi ceva sĕ sculà în picióre, lĕpădà după sine tóte vĕlurile ce o acoperea, rĕmase gólă, golişóră şi începù a sĕ uita cu cochetărie şi mulţumire spre gentilele sale forme, care întreceaŭ în albeţe pânzele ce zăceaŭ la piciórele eĭ, şi a pipăì cu mâna pielea corpuluĭ eĭ, care era maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

móle ca puful lebedeĭ; după ce sĕ admirà în destul, îșĭ aruncă ochiĭ spre oglinḑĭ ca să sĕ admire și prin oglindă. Ce vreț̦ĭ? deși era educată ca un bărbat, tot era fiica Eveĭ.

Însă când îșĭ aruncà ochiĭ în oglinḑĭ, scóse un ț̦ipet de grózĕ, să aruncà pe sofa și sĕ învĕlì cu tot ce găsì în juru-ĭ tremurând ca varga. Ce credeț̦ĭ că sĕ întêmplase? nimic alt decât vĕḑuse arătându-sĕ în oglinḑĭ împreună cu răpitorul sĕŭ corp și capul unuĭ bărbat june și frumos care să ḑărea printre zăbrelele dela feréstră. După ce-șĭ ascunse capul și chiar capul în pânḑăturile după sofa, stătù maĭ o jumĕtate de oră nemișcată, ț̦iindu-șĭ chiar respirarea ca să nu facă sgomot, și pe urmă vĕḑênd că într'acel timp nu să aude nimic, cutezà a ridica capul în sus, sĕ uità maĭ ântêiŭ prin cameră, după aceea în oglindă și apoĭ spre feréstra prin care sĕ zărise acel cap misterios și nevĕḑênd nimic luà îndrăsnélă a sĕ ridica în sus, a sĕ da jos după sofa înfășurată în pânḑăturĭ, a sĕ apropia de feréstră și a sĕ uita în grădina în care rĕspundea, dar nu vĕḑù nicĭ de astă-dată nimic.

— De sigur mi s'a părut, murmurà ea reț̦iindu-șĭ un suspin fără de voie, și numaĭ decât lăsà jos draperiele ferestrelor, să îmbrăcà iute cu hainele sale și să duse să sĕ încue în camera sa, unde stătù două ḑile fără să iasă din casă.

Tocmaĭ a treia ḑi îndrăsnì să părăséscă închisórea sa cu voiă, și cum eșì din casă sĕ scoborì în grădină și numaĭ decât îșĭ aruncà ochiĭ spre ferestrile băiĭ; dar vĕḑêndu-le că sunt cu doĭ stânjinĭ d'asupra pămêntuluĭ și neînve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cinate de orĭ-ce soiŭ de vegetaţiune, să convinse că acel cap a fost numaĭ o nălucire, căcĭ ni menĭ n'ar fi putut ajunge la aceea feréstră fără scară saŭ fără ghiară de pisică. După ce sĕ liniştĭ în astă privinţă, îşĭ rotì ochiĭ prin grădină şi îndată ce sĕ asigurà în destul de adevĕrata eĭ pază, îndrăsni să înainteze maĭ mult în acel Paradis Oriental şi să sbóre cu uşurinţa gazeleĭ spre chioşcul eĭ favorit ce era umbrit de o pădurice de castanĭ. Cum ajunse, întrà înăuntru sĕ arunuà pe un divănaş móle ca bumbacul şi rĕmase nemişcată, acolo respirând cu o plăcere nespusă parfumata adiere a zefiruluĭ care pĕtrundea prin ferestrile ce eraŭ deschise şi sĕ juca cu pĕrul sĕŭ de abanos.

Stând astfel adêncită într'o dulce şi lângedă aromire, îĭ sĕ părù că aude aprópe de sine un sgomot uşor ca cel produs de tîrîrea şarpeluĭ; dar nu deschise ochiĭ, nicĭ nu sĕ mişcà, căcĭ era aşa de móle şi fără putere, ca cum un filtru misterios ar fi circulat în acel moment prin vinele sale; scóse numaĭ un lung şi dulce oftat şi rĕmase tot nemişcată.

Dacă ar fi deschis ochiĭ, ar fi vĕdut ceva care ar fi făcut'o să tresară, să sĕ spăimênte şi să nu scie cum sĕ fugă maĭ curênd. N'ar fi vĕdut apropiindu-sĕ de sine vre-un şarpe veninos, nicĭ vre-o fiară sĕtósă de sânge, ci ar fi zărit maĭ întêiŭ tufişul de rododafinĭ ce încunjura foişorul desfăcêndu-sĕ şi apărând între frunzele lor un cap de bărbat june, brunet, bine făcut, sub fruntea căruia strălucea ca douĕ lumînărĭ nisce ochĭ marĭ, negriĭ şi scânteitorĭ; ar fi vĕdut după aceea eşind din tufiş şi restul corpuluĭ luĭ bine făcut şi bine îmbrăcat, aĭ că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ruĭ ochĭ sĕ uita în tóte părţile sĕ vaḑă dacă nu va fi surprins de cineva; pe urmă ar fi vĕḑut pe acel june apropiindu-sĕ încetinel de uşa foişoruluĭ, deschiḑĕnd'o astfel ca sĕ nu deştepte nicĭ musca, şi apoĭ târându-sĕ până lângă divan pe brâncĭ întocmaĭ ca pantera când voesce să-şĭ surprindă prada, şi în fine de tóte ar fi vĕḑut pe acel june înghenunchind lângă divanul eĭ, privind'o şi admirând'o cu lăcomie maĭ multe minute şi apropiind buzele sale focóse de una din albele sale mânĭ ce atêrna pe marginile divanuluĭ şi depuind un înfocat sărutat.

Dacă n'a vĕḑut nimic din tóte astea, Maria simţi însă astă atingere arḑĕtóre, sări în sus ca cum ar fi simţit ceva înţepător, dete la o parte stuful de pĕr ce să despletise şi-ĭ acoperea figura ca un vĕl negru de zăbranic, aruncă o căutătură sĕlbatică în jurul sĕŭ şi vĕḑênd înghenunchiat lângă divan pe necunoscutul strein scóse un ţipet de grózĕ, sări întocmaĭ ca o tigróică şi strigă tremurând în limba părinţilor eĭ:

— Cine escĭ? ce vréĭ?

— Nu te speria, hanîmă ceréscă, rĕspunse necunoscutul în aceeaşĭ limbă cu o voce dulce şi rugătóre, târându-sĕ puţin spre dênsa şi aruncându-ĭ o căutătură duiósă.

— Fugĭ, fugĭ, departe de mine, rĕspunse Maria lipindu-sĕ de păretele foişoruluĭ, fugĭ că chem să îmĭ vie ajutor.

— Pe Alah îţĭ jur că nu sunt un făcător de rele, strigă junele împreunând mânile spre semn de rugăciune.

— Dacă nu escĭ, lasă-mĕ să es.

— Nu fugi, strigă el cu o voce de leŭ, făcênd o săritură şi puindu-sĕ în dreptul uşiĭ, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

te mișca că sunt în stare să te ucid și să mĕ ucid: te rog nu fugi adăugà apoĭ cu o întonațiune nespus de dulce căḑênd din noŭ în genunche în pragul ușiĭ; nu fugi pănă nu mĕ veĭ asculta, pe urmă poțĭ să asmuțĭ asupra mea toțĭ eunuciĭ haremuluĭ, poțĭ să mĕ daĭ morțiĭ, poțĭ să te desfățezĭ privind chinurile ce mĕ voĭ face să sufer ómeniĭ ce sunt pușĭ ca să te păḑéscă, căcĭ mie nu-mĭ va părea rĕŭ, nu te voĭ defăima, ci dimpotrivă te voiŭ binecuvênta că m'aĭ făcut să sufer pentru tine și m'aĭ scăpat de o viață ce mĭ-a ajuns o povară.

— Ce cauțĭ aicĭ și ce voescĭ dela mine?

— Ce caut? caut să te vĕḑ, să mĕ îndulcesc privind frumsețea ta și auḑind dulcéța glasuluĭ tĕŭ; ce voesc? voesc sĕ fiĭ bună și blajină cu un nenorocit care te iubesce maĭ mult ca lumina ochilor.

— Și el mĕ iubesce! oftà cu un ton dureros juna fată; de sigur că și el uneltesce ceva rĕŭ pentru mine.

— Voesc să nu mĕ gonescĭ, urmà junele care în aprinderea ce-l cuprinsese nu putuse auḑi oftatul Mariĭ, voesc să-mĭ asculțĭ păsul meŭ și pe cât poțĭ să mĕ ajuțĭ.

— Ce pot să fac eŭ pentru D-ta? rĕspunse cu o voce domolită naiva fată, uitându-sĕ cu milă spre junele strein, care sta tot în genunche cu mânile încrucișate pe piept și cu fața înecată de nisce lacrămĭ ce curgeaŭ șiróe din ochiĭ sĕĭ ceĭ negri și plinĭ de foc.

— Poțĭ mult, hanîm, însă nu cred să aĭ atâta voință cât aĭ putință.

— Eŭ nu pot sĕ fac alt nimic decât să te plâng, dacă eștĭ nenorocit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba aĭ putere să mă facĭ cel maĭ fericit din muritorĭ, dacă n'aĭ ţine aşa de mult să fiĭ umilita róbă a unuĭ Paşă neînfrânat, care după ce sĕ va sĕtura de darurile cu care te-a împodobit cel de sus, va pune pe unul din eunucĭĭ cu care te-a încunjurat să te pârască, că i-aĭ călcat cinstea, el să va face că crede, să va preface că este înfuriat, te va băga într'un sac, va lega sacul la gură bine, va atârna de el un bolovan greŭ, şi pe urmă te va arunca într'o luntre, va vâsluĭ până la adânc şi acolo doĭ inşĭ vor lua sacul, în care veĭ fi viiă şi sănătósă şi-l vor prăpăstui în adêncimile măriĭ, ca trupul tĕŭ să piară mâncat de pescĭ şi sufletul să-ţĭ sboŕe în lumea umbrelor mustrat de cuget, că aĭ primit să fiĭ maĭ bine róba unuĭ Paşe, decât soţia uneĭ fiinţe, care te va iubì maĭ pe sus decât partea luĭ ce-ĭ este făgăduită în raiŭ.

Audind astă scire, Maria nu sĕ putù opri d'a sĕ cutremura şi d'aşĭ pune mâna la piept ca să i-sĕ aline pulsaţiunile violenţĭ ce simţia într'acel minut; după un moment ea sĕ maĭ linişti şi rĕspunse:

— Eŭ nu sunt odalisca, nicĭ róba luĭ Caraiman.

— Nu!... esclamà junele împietrit; atuncĭ escĭ soţia luĭ?... îngânà el cu descurajare.

— Nu sunt nicĭ soţia luĭ.

— Ce escĭ dar? întrebà streinul din ce în ce maĭ cu mirare.

— Sunt Romăncă şi creştină.

— Am priceput din minutul ce aĭ deschis gura şi mĭ-aĭ vorbit într'astă limbă.

— Sunt răpită de ómeniĭ luĭ Caraiman din casa părintéscă, care era în vecinătatea Bucu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rescilor, sunt adusă aicĭ fără voia mea şi tot fără voia mea staŭ închisă în saraiul luĭ, însă îl amân din ḑi în ḑi ca să pot găsi vreme cu grilej să fug dela el şi să trec în ţara mea unde mĕ aşteptă.....

— O fiinţă iubită, strigà junele cu aprindere.

— Da, murmurà Maria roşind şi coborînd ochiĭ în jos, fratele meŭ.

— Fratele tĕŭ! Atunci poruncesce-mĭ orĭ în ce minut veĭ voi şi eŭ îţĭ voiŭ dă mijlóce de fugă din acest cuib blăstĕmat: aide să fugim chiar acum.

— Să fug? Să scap din mâna unuĭ Turc ca să cad în mâna altuia? Să părăsesc un rĕŭ cunoscut ca să urmez unul necunoscut, póte şi maĭ rĕŭ? O! nu, maĭ bine rĕmâĭ aicĭ, îmĭ apĕr nevinovăţia prin bine cât voiŭ putea; când nu voiŭ maĭ putea, atuncĭ voiŭ găsi destule mijlóce d'a mĕ scăpa de o viéţă atât de nenorocită.

— Deşi tăgăduescĭ, să vede însă că maĭ iubescĭ şi pe alt cineva afară de fratele d-tale în ţara d-tale!... murmurà junele suspinând.

— Nu rĕspunse Maria, după ce sĕ gândi puţin, nu maĭ iubesc pe nimenĭ.

— Nu? rĕspunse junele ridicându-să în sus vesel de fericire, atuncĭ m'aĭ iubi pe mine, dacă n'aş maĭ fi turc?

— Nu sciŭ, nu pot să-ţĭ spun nimic acum, póte, rĕspunse Maria aruncându-ĭ o căutătură care ar fi îmblânḑit un tigru, necum un turc, dar murmurând în fundul inimeĭ sale: Iartă-mĕ Dómne, că întrebuinţez minciuna şi prefăcătoria ca să scap din ghiarele celor rĕĭ.

— Dacă e aşa, rĕspunse junele palpitând de bucurie încrede-te orĭ-când vréĭ în mine, fugĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

împreună cu mine; eŭ te voĭ duce neatinsă de cea maĭ mică suflare a vêntuluĭ la casa părinţilor tĕĭ, voiŭ lăpĕda astă lege, care îmĭ este nesuferită încă de când am locuit în Bucurescĭ, şi dacă voiŭ puté a mĕ învrednici să-ţĭ însuflu puţină milă şi iubire, voiŭ pune la piciórele tale viéţa mea şi comorile părinţilor meĭ.

— Încă unul! murmură Maria în sine suspinând şi apoĭ adause cu voce tare: Cine escĭ? de unde mĕ cunoscĭ şi cum aĭ venit aicĭ?

— Mĕ numesc Osman, sunt singurul copil al luĭ Sarvet-Paşa; mama mea a murit născêndu-mĕ şi tatăl meŭ a perit cu sabia în mână acum un an, luptându-sĕ cu hainiţiĭ din Rumelia; cum vedĭ sunt singur într'astă lume, stăpânul uneĭ averĭ marĭ şi domn desăvêrşit pe voinţa mea. Acum treĭ anĭ am fost împreună cu tata în ţara d-tale, am petrecut acolo treĭ lunĭ, am cumpĕrat dela un Turc o róbă creştină fórte frumósă; tata mĭ-a dat'o mie, eŭ am adus'o acasă m'am purtat cu ea ca cu o soră, căcĭ era mică delicată, totd'auna tristă, totd'auna cu faţa înecată în lacrămĭ; mie mi s'a făcut milă de ea şi după ce m'am cercat un an de ḑile ca s'o împac şi am vĕḑut că nu isbutesc, am dus'o singur până la Giurgiŭ şi d'acolo am încredinţat'o unuĭ Român bĕtrân şi cum sĕ cade, ca s'o ducă la părinţiĭ eĭ. Ea m'a învĕţat a vorbi limba părinţilor d-tale şi a iubi legea creştinilor, care învaţă pe om a fi bun şi iertător, iar nu fiară sĕlbatică rĕsbunătóre. După ce a murit tata, am plecat în lume, m'am dus prin ţara Ungurilor, a Nemţilor şi a Frâncilor, şi apoĭ m'am întors în ţara mea. Caraiman, care era prietin de-aprópe al tatăluĭ meŭ şi care de curênd venise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din Bucurescĭ, m'a înfățișat luĭ Sinan-Pașa, acesta luĭ Mustafa Pașa marele Vizir, și Mustafa Sultanuluĭ Murad, care m'a primit cu multă bună-voință, m'a numit Pașă numaĭ decât, m'a încins cu sabie de mușir, mĭ-a dat o sémă de oștire sub povățuirea mea si pe urmă mĭ-a poruncit să plec a mĕ rĕsboi în Morea. Am fost, m'am luptat ca un leŭ, am dobândit prietesugul și iubirea luĭ Caraiman și m'am întors acasă biruitor ca să mĕ odihnesc de ostenelele rĕsboiuluĭ care eraŭ noĭ pentru mine. Am fost cruțat de a doua ostenélă și am rĕmas acasă, iar Caraiman iarăș a plecat. Casa mea este alăturĭ cu a răpitoruluĭ d-tale, grădinile nóstre sunt despărțite numaĭ cu un zid înalt și armat în vîrf cu cioburĭ de sticlă și piróne ascuțite. Într'o ḑi stam în foișorul meŭ din grădină cu ciubucul în gură și vĕḑuiŭ întrând în foișor o babă care-mĭ ḑise: — Efendi! dacă voescĭ să trăescĭ o nópte dulce și plăcută lângă o hurie care întrece tóte frumsețile pământescĭ, urméză-mĕ. Era tocmaĭ miezul ḑileĭ; am urmat'o maĭ mult de curiositate, am trecut maĭ multe potecuțe din nenumĕratele cărărĭ ale grădineĭ mele și am ajuns în dreptul ziduluĭ de care era răzimată o scară lungă; la un semn ce mĭ-a făcut am suit acea scară în urma babiĭ, am călcat peste o scândură ce așeḑase ea în vîrf ca să nu mĕ înțep în cioburĭ și cue, am tras scara sus, am pus'o în cealaltă parte, ne-am coborît jos, și ajungênd pe pământ am trecut împreună cu dênsa maĭ multe din potecuțele grădineĭ vecinuluĭ meŭ. După ce am mers câtă-va vreme p'acele potecuțe, am întrat într'un foișor asemenea acestuia și am găsit în el o femeie tî-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nĕră și frumósă, care mĭ-a spus că mĕ iubesce de când m'a vĕdut din capul scărĭĭ ce rădimase de zidul meŭ cum mĕ preumblam prin grădină. Fiind că era frumósă am spus și eŭ că o iubesc, am petrecut împreună cu ea în rîsurĭ și nebunĭĭ două césurĭ întregĭ și apoĭ am plecat cu baba ca a doua dĭ la acelașĭ ceas să viŭ nechemat tot în acelașĭ foișor, și să petrec cu dênsa aceleașĭ ciasurĭ. Eŭ ca tînĕr fără de minte nu m'am gândit că fac pe o femeie să-și înșele stăpânul, căruia îĭ este datóre credință, nicĭ că înșel un prietin care mĕ iubesce și-mĭ vrea binele, ci am venit de maĭ multe orĭ, însă odată am greșit drumul și în loc să întru în partea d'alăturĭ care după cum să vede este orînduită pentru róbe, ci am întrat într'acesta, care după cum înțeleg, este deosebită pentru stăpână, am vĕdut foișorul, dar n'am găsit în el pe nimenĭ, am rătăcit mult prin grădină, am îndrăsnit a mĕ apropia de case, sciind bine că la asemenea ceas și pe asemenea căldură, paza și priveghierea sunt prea slabe, m'am uitat spre ferestrĭĭ și am vĕdut prin geamurile de sus un chip de femeie; numaĭ decât m'am repedit la scara mea, am adus'o sub ferestrĭĭ m'am urcat și am vĕdut o priveliște care mĭ va rĕmânea în vecĭ neștĕrsă în mintea mea.

— Tu aĭ fost! strigă Maria acoperindu-și cu mânile obrajiĭ roșiĭ de rușine; va să dică nu m'a înșelat oglinda?

— Cum am vĕdut că m'aĭ zărit, m'am coborît iute jos, am luat scara, am pus'o la locul eĭ, m'am urcat pe zid și am reîntrat în foișorul meŭ; d'atuncĭ inima mea nu maĭ este la mine, ci neîntrerupt la d-ta; d'atuncĭ chipul d-tale este neîncetat în fața mea, d'atuncĭ sciŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce este iubirea. Am uitat într'o clipă pe acea femeie care era destul de frumósă și mĭ-a spus dela cea dintêiŭ întêlnire că mĕ iubesce, am uitat tótă lumea și nu m'am gândit la alt ceva decât la mijlocul de a te vedea, de-a te întêlni și de-a te face a mĕ iubi puțin. Astădĭ am venit cu gândul d'a întra în casă, d'a înfrunta mórtea și d'ațĭ spune păsul meŭ, te-am zărit preumblându-te prin grădină și de-ocamdată m'am ascuns; te-am vĕdut întrând în foișor și am eșit din ascunzĕtóre, m'am tîrît pănă lângă d-ta și când am vĕdut acea mână frumósă și albă atêrnând pe marginea divanuluĭ, nu m'am putut stăpâni și fără să vreaŭ, fără să sciŭ ce fac am lipit de ea înfocatele mele buze; d'aci încolo sci ce s'a maĭ petrecut. Iata cine sunt, iată istoria mea, mĕ urmedĭ?

— Nu.

— Nu! oftà junele cu durere, atuncĭ chiamă slugile, tirano, căcĭ eŭ sunt gata pe mórte.

— Nu am dis nu, pentru că nu te cred, ci pentru că de aicĭ nu vom putea scăpa fără a înfrunta marĭ primejdiĭ. Caraiman are multe străjĭ ascunse care mĕ spionéză, aicĭ afară de aicĭ în Stambul și chiar aiŭrea; de ce sĕ cercăm o primejdie aprópe sigură și să nu pândim vremea cu prilej? Îndată ce va sosi Caraiman, el va pleca spre Dunăre cu oștĭ multe; cred că și D-ta veĭ merge; atuncĭ putem scăpa maĭ cu lesnire de astă priveghiere care nu sciŭ cum dórme într'acest minut.

— Fie și așa, murmură turcul oftând.

— Atuncĭ îmĭ făgăduești să mĕ ajuțĭ?

— Din tótă inima, rĕspunse junele cu grăbire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O mână mai ageră despică capul lui Caraiman Pașa cu o lovitură de topor; era a lui Mihaĭ!

Maria Putoeanca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Veĭ avea răbdare cum am eŭ?

— Voiŭ avea dacă 'mĭ făgăduescĭ că veĭ primi a fi dómna și stăpâna mea.

— Îțĭ făgăduesc o vecĭnică recunoscință și o iubire nefățarnică.

— Asta este tot ce 'mĭ trebue.

— Acum du-te ca să nu cadĭ în vre-o primejdie.

— Într'ast minut, cel maĭ fericit din viața mea, nu maĭ mĕ tem de nicĭ o primejdie.

— Pentru d-ta pótc, dar pentru mine?

— Aĭ dreptate, mĕ duc; când ne maĭ vedem?

— Aicĭ, nicĭ-o-dată.

XIII.

F u g a.

Douĕ saŭ treĭ ḑile după cele petrecute în foișor, marĭ și variate evenimente sĕ petrecură în capitala Osmanliilor; adecă întrarea triumfală a oștilor de sub comanda luĭ Caraiman-Pașa, care învinsese pe rebelĭ, urmată îndată de mórtea repede a Sultanuluĭ Amurat III-lea și de suirea pe tron a fiiuluĭ sĕŭ, teribilul Mehemed.

Indată ce întra în saraiul sĕŭ victoriosul Caraiman, alergă sfiicios ca și o columbă, să ḑică: seleam alekim iubiteĭ sale prisoniere, și îndată ce sĕ sui pe tronul părinților sĕĭ, orgoliosul Mehemed facù mare vizir pe redutabilul Seraschier numit Sinan-Pașa si porunci tuturor căpeteniilor de óste, ca în fruntea tuturor armatelor sale de uscat ce pot fi disponibile sĕ purcédă sub comanda personală a Mareluĭ Vizir spre Dunăre, ca sĕ spulbere ca pleava din fața

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vêntuluĭ, pe acel vasal care a îndrăsnit a sĕ ridica cu arme în potriva suzeranuluĭ sĕŭ şi să ştérgă din cartea naţiilor acea sumétă mână de ómenĭ, carĭ sĕ numesc Românĭ.

După ce sĕ dete ăst ordin, o sumă de aprópe două sute de miĭ de oştenĭ sĕ puse pe picior de rĕsboiŭ. Caraiman comanda un corp de armată şi Osman era locotenentele sĕŭ.

Când întră Caraiman la sclava sa, iată ce vorbi cu ea:

— Bine te-am găsit sănĕtósă, iubita inimiĭ mele, ḑise Paşa, apropiindu-sĕ de ea cu sfială.

— Bine aĭ venit sănĕtos şi biruitor, rĕspunse Maria cu un ton dulce; d'acum creḑ n'aĭ să maĭ fi supĕrat, ci te veĭ bucura în pace de o odihnă trebuincióză.

— Din potrivă, poĭmâine iarăşĭ plec, rĕspunse Caraiman cu întristare.

— Iarăşĭ! mirându-sĕ Maria şi prefăcându-sĕ că'ĭ pare rĕŭ, şi în cotro?

— Spre Dunăre, ca să astêmpărăm pe ceĭ de un neam cu tine.

— Oh, slăvite Dómne, te rog nu mĕ maĭ lăsa singură, uite cad în genunche la picióre-ţĭ, nu maĭ mĕ ţine închisă între aste ziduri urîcióse; ia-mĕ şi pe mine; du-mĕ unde te ducĭ, fă-mĕ să împărtăşesc chiar primeḑiile tale, nu mĕ maĭ lăsa iarăşĭ într'astă singurătate ca să mor de urît.

— Ce ḑicĭ tu? să te iaŭ cu mine? să te fac să îndurĭ primeḑiile şi greutăţile rĕsboiuluĭ?!... nu, nu, asta nu sĕ póte.

— Sciĭ bine că sunt în stare a le suferi!

— Sĕ vede că vreaĭ să glumescĭ orĭ vreaĭ să cauţĭ prilej de fugă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ómeniĭ carĭ mĕ păzesc aicĭ pot să mĕ păzéscă şi acolo.

— Femeile sunt oprite de legea nóstră a petrece la un loc cu maĭ mulţĭ bărbaţĭ.

— Mĕ voiŭ îmbrăca şi eŭ bărbătesce şi mĕ voiŭ purta astfel, ca nimenĭ să nu pricépă cine sunt.

— Veĭ scóte sabia în potriva neamuluĭ tĕŭ?

— Nu ci voiŭ rĕmânea în dosul câmpuluĭ de rĕsboiŭ, ca să leg pe ceĭ răniţĭ.

— 'Mĭ este cu neputinţă ca sĕ mĕ învoiesc.

— Bine, atuncĭ să sciĭ că mĕ găsescĭ mórtă când te veĭ întórce.

— Ce escĭ copilă?

— Nu sunt copilă, dar simţ numaĭ că dacă aşĭ rĕmânea încă, n'aşĭ putea să maĭ trăesc.

— Oh, Mario, strigă Turcul cu furie, te rog, te jur, maĭ poftoresce încă o dată aste vorbe cu dulce viers.

— Şi dacă sĕ va întêmpla ca sĕ pot scăpa cu un pic de viaţă, urmă Maria, aruncând spre Caraiman una din acele căutăturĭ diavolescĭ care înfurnică sângele în corpul celuĭ maĭ împetrit, să sciĭ că drept pedépsă luna de ḑile va începe de când te veĭ întórce.

— Dar dacă te voiŭ lua împreună cu mine? strigă turcul tremurând de emoţiune?

— Va începe chiar de aḑĭ.

— Atuncĭ pregătesce-te de plecare.

— Mĕ voiŭ pregăti.

— Haine îţĭ voiŭ aduce eŭ.

— Bine.

— Şi te voiŭ înfăţişa luĭ Sinan-Paşa sub numele unuĭ tînĕr ce avém sub poruncile mele, care a murit pe drum de rănile ce a primit.

— Cum sĕ numea acel tînĕr?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Murad.

— Eĭ bine, de aḑĭ încolo nu mĕ maĭ numesc Maria, ci Murad.

— Fermecătóre-o! nu sciŭ cum facĭ că tóte voile ți-le împlinesc.

Caraiman îșĭ împlini promisiunea; la ḑiua hotărîtă trimise iubiteĭ sale nn frumos costum de oficer de Spahiĭ și după ce ea sĕ îmbrăcà cu dênsul, o presentà Viziruluĭ sub numele sus citat, cu rangul de căpitan și cu funcția de adjutant al sĕŭ.

Toțĭ oficeriĭ turcĭ sĕ minunară de tinerețea, frăgezimea și frumsețea ăstuĭ necunoscut adjutant al luĭ Caraiman; dar nimenĭ nu întrase în ispită a bănui sexul sĕŭ, din causă că dênsul călărea cu siguranța și eleganța celuĭ maĭ esperimentat cavaler, mănuia sabia cu ușurința și vitejia unuĭ oștean îmbĕtrânit pe câmpul de luptă și sĕ juca cu armele de foc, ca copiiĭ cu jucăriile. Patru din ceĭ maĭ fidelĭ ómenĭ aĭ Pașiĭ eraŭ pușĭ la dispositia sa spre a o servi, însă în secret eraŭ însărcinațĭ a o priveghia și a o urmări la distanță.

Inteleapta Maria sĕ păḑi d'a da pe drum cel maĭ mic pretext de prepus; nu sĕ deslipi maĭ de loc de generalul sĕŭ în cursul călĕtoriĭ, sĕ purtà cu el cu tot respectul ce sĕ cuvenea unuĭ superior, sĕ purtà cu camaraḑiĭ sĕĭ de arme cu acea sinceritate și acel cavalerism ce șade așa de bine soldatuluĭ și sciù a sĕ preface așa de bine, încât toțĭ creḑură că junele Murad era cel maĭ perfect și maĭ delicat cavaler. In acelașĭ timp făcù pe Caraiman să créḑă că în peptul sĕŭ a început să încolțéscă germeniĭ aceluĭ amor așa de mult dorit. Vitézul general

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu sĕ putŭ oprì d'a o iubi şi maĭ mult şi d'a o admira, chiar vĕḑênd'o cu ce spirit şi dibăcie scia a'şĭ ascunde sexul şi cu ce sinceritate şi îndrăsnélă sĕ purta cu un sexs, care nu era al sĕŭ şi care pentru o musulmană ar fi fost provocătorul a o mulţime de ispite denunţătóre.

Într'o séră, conăcind într'o câmpiă şi fiind numaĭ singurĭ în cort, Caraiman îĭ ḑise:

— Mĕ minunez, nepreţuită Mariă de isteţimea cu care sciĭ a te preface că eştĭ bărbat; cel maĭ ispitit muritor n'ar putea ghîci că sub hainele astuĭ vitéz Spahiŭ, care scie aşa de bine să mănuiască o armă, sĕ ascunde o femee.

Fac tot ce pot, ca să te mulţămesc şi să nu-ţĭ pricinuesc neplăceriĭ, rĕspunse Maria coborînd ochiĭ în jos.

— Facĭ maĭ mult ca atâta, rĕspunse el luând'o cu gingăşie de mână, îmĭ aperĭ viaţa, căcĭ Şag Islamul m'ar osîndì la mórte, orĭ cât de Caraiman-Paşa sunt eŭ, îndată ce ar afla că am mânjit vestmintele unuĭ bărbat, puindu-le pe un trup de femee, am dat numele unuĭ bărbat uneĭ mueriĭ şi am făcut să sĕ preumble o femee printre bărbaţĭ cu faţa descoperită.

— N'am sciut că prin cererea ce ţĭ-am făcut te-am supus la asemenea primejdie, căcĭ n'aşĭ fi maĭ cerut'o, saŭ mĭ-aşĭ fi dat şi maĭ mare silinţă d'a mĕ păḑi.

— Păḑesce-te, fata mea, căcĭ ferindu-mĕ pe mine, te fereşcĭ însă-ţĭ pe tine, căcĭ focul care m'ar arde pe mine de viŭ, saŭ sacul care m'ar arunca pe mine în mare, te ar arde saŭ te-ar arunca şi pe tine.

— Lasă-mĕ de mână şi depărtéză-te, căcĭ aud pasurĭ prin prejur şi póte veni cineva, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să ne vadă și să ne bănuiască, răspunse Maria smâcindu-sĕ din brațele luĭ Caraiman, care după ce-'ĭ luase mâna tot vorbind, ĭĭ cuprinsese talia și voia s'o ia cu tot dinadinsul în brațe.

— Aĭ dreptate; era sĕ făc o nebuniă, tu eștĭ maĭ cu minte ca mine, răspunse Pașa supuindu-sĕ și depărtându-sĕ puțin.

In acel minut întră în cort Osman.

Osman și Maria când sĕ vĕdură pentru prima óră, sĕ prefăcură că nu sĕ cunosc, și nu sĕ salutară și nicĭ nu schimbară vre-o căutătură; Caraiman nu bănui nimic și când sĕ găsiră odată amêndoĭ sub cort, ĭĭ presentă unul altuia.

— Pașe, dise el adresându-sĕ către Osman, tînĕrul care este înainte-ți este Murad, fiul nenorocituluĭ Selim-Pașa dela Damasc, care peri sub urgia Ghiaurilor hainiți. Era un copil când l'am luat cu mine după ce a rĕmas fără avere și părinți, și cu tóte astea, în fața primejdieĭ nu m'a dat de rușine; cât este de tînĕr, s'a rĕsboit în Morea sub ochiĭ meĭ cel maĭ vitéz și maĭ ispitit din oștenĭ și a vĕdut căd̨ênd sub el treĭ caĭ uciși. Murad dise apoĭ adresându-sĕ către Maria, îți înfățișez pe Seraschierul meŭ Osman-Pașa, pe care te rog să-l iubescĭ și să'l respectezĭ întocmaĭ ca pe mine și să te supuĭ luĭ ca și binefăcĕtorul luĭ.

De atuncĭ ambiĭ tinerĭ în cursul călĕtoriĭ, orĭ de câte orĭ sĕ vedeaŭ sĕ salutaŭ cu răcélă maĭ întâiŭ, apoĭ începură a sĕ lua de mână, apoĭ a-și vorbi, apoĭ a fi maĭ prietinoși până ce ajunse a lega între dênșiĭ o strânsă amiciție pe care o dovedia potrivirea etățiĭ lor și întâlnirea ce o aveaŭ unul cu altul pe drum și înbivuacurĭ.

Osman întrând în cortul șefuluĭ sĕŭ în ḑiua

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în care avù loc convorbirea de maĭ sus, îl salutà în mod oriental, strânse cu cordialitate alba mânà a ciohodaruluĭ Paşeĭ şi pe urmà sĕ întórse iarăşĭ cătră şeful sĕŭ şi ĭĭ ḑise:

— Stăpâne, iatà o carte din partea Viziruluĭ ce mĭ-a dat'o sà v'o aduc în grabà.

Caraiman desfăcù ordinul vizirial, îl ceti şi după aceea ḑise:

— Mĕ chiamà Vizirul la sine, căcĭ ţine sfat împreunà cu tóte căpeteniele; rĕmâneţĭ aicĭ şi aşteptaţi-mĕ, căcĭ eŭ mĕ întorc îndatà ce voiŭ scăpa.

Caraiman plecà fără de nicĭ un prepus şi'ĭ lăsà pe amêndoĭ în propriul sĕŭ cort, fără sà sĕ gândéscà măcar cà Osman ar sci sexul adjutantuluĭ sĕŭ şi sĕ duse drept la cortul unde sĕ ţinea sfatul. Indatà ce plecà paşa şi sĕ asigurà cà ceĭ patru eunucĭ nu sĕ zăresc în jurul cortuluĭ, Osman sĕ aruncà la piciórele Marieĭ şi'ĭ ḑice:

— Stăpânà, ḑiua cea mult doritĕ, ḑiua scăpăriĭ sĕ apropie.

— Scólă în sus, ĭĭ ḑise ea cu grăbire, căcĭ de multe orĭ întunerecul ascunde nisce ochĭ nevĕḑuţĭ care însĕ vĕd tot şi póte descoperi tot ce vĕd; fiĭ înţelept ca şérpele şi răbdător ca cămila.

Osman sĕ supuse, şi sculându-sĕ în sus, sĕ aşeḑà la o micà depărtare de ea pe un mic scăunel de stil mauresc şi-ĭ vorbì în terminiĭ următorĭ:

— Mâne pe séră vom întra în Rusciuc şi poimâne vom trece Dunărea spre a năvăli cu putere în ţara d-tale; odatà ajunşĭ acolo, mijlócele de scăpare devin maĭ lesnicióse; aşadar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
am luat mĕsurĭ ca să'mĭ îndeplinesc făgăduiala, am trimis un om maĭ dinainte ca să ne pregătéscă caiĭ trebuincioşĭ şi tóte mijlócele de fugă pănă la Tîrgovişte; eştĭ gata a mĕ urma?

— Da, rĕspunse Maria, aruncându-ĭ o căutătură plină de recunoscinţă.

— Veĭ avea încredere în mine? adăogă junele palpitând de emoţiune.

— Ca în fratele meŭ, fiind-că trebue să aibĭ o inimă bună, pe cât timp primescĭ a te pune în o asemenea primejdie pentru o nenorocită ca mine.

— Astă primejdie este prea mică pe lângă dorinţa ce am d'a mĕ jertfi mult maĭ mult că să pot a te sluji după vrednicie.

— Cum vom face ca să scăpăm de priveghierea luĭ Caraiman şi a celor patru eunucĭ, carĭ mĕ urmăresc în totdéuna întocmaĭ ca nisce umbre.

— Voiŭ atrage aiurea băgarea lor de sémă, voiŭ pândi vremea cu prilej şi când voiŭ vedé că nimenĭ nu sĕ uită la noĭ, îţĭ voiŭ face un semn; atunci să fi gata.

— Ce semn veĭ face?

— Când voiŭ vedea că nóptea este maĭ negricióasă şi maĭ târdie, când voiŭ recunósce că priveghierea este maĭ slabă şi strejurile maĭ negrijitóre, atunci mĕ voiŭ retrage din cortul luĭ Caraiman ḑicêndu-ĭ:

— *Allah să te bine-cuvinteze!* O jumĕtate de ceas după plecarea mea să cerĭ voe dela Paşa, ca să te retragĭ în cortul D-tale, şi numaĭ decât să întri în el, să te închiḑĭ, trăgênd perdelele înapoĭ, după aceia să stingĭ orĭ ce umbră de lumină şi să aştepţĭ pănă veĭ auḑi un ţipĕt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de cucuvae, care va fi semnul, că strejile dorm, tabĕra este liniştită, păzitoriĭ înlăturaţĭ şi calea fără piedecĭ. Atuncĭ să taĭ binişor cu sabia fundul cortuluĭ, să te tîrăscĭ pe pântece ca să eşĭ din el şi să mergĭ maĭ mult d'a buşele printre corturĭ, îndreptându-te spre partea spre care te va povăţui repetatele ţipete de cucuvea şi să nu te oprescĭ până nu va înceta ţipĕtul cucuveleĭ. Dacă veĭ audĭ treĭ ţipete prelungite unul după altul, să te întorcĭ cum aĭ venit şi să te închidĭ în cortul d-tale, căcĭ calea ne va fi oprită de vre-o primejdie; dacă va înceta acel ţipĕt, să te ascundĭ cât veĭ putea maĭ bine şi să aştepţĭ; dacă îl veĭ audi reîncepênd iară, să înaintezĭ până ce te veĭ apropia de el şi te veĭ întâlni cu mine; dacă nu-l veĭ audĭ reîncepênd cel mult peste un cés, să te întorcĭ la cort cu siguranţa că într'acel minut eŭ nu maĭ sunt în rêndul celor viĭ şi dacă veĭ întêlni d-ta vre-o piedecă saŭ veĭ avea nevoie de ajutor vestesce-mĕ prin un semn óre-care.

— Voiŭ cânta ca pitpalacul.

— Prea bine; eŭ atuncĭ voiŭ alerga a te mântuĭ; dacă însă veĭ eşi din cort şi nu veĭ audi nicĭ un ţipĕt în vreme de un sfert de cés, reîntră în el, căcĭ cum ţĭ-am spus eŭ atuncĭ voiŭ fi perdut şi dacă te veĭ întêlni cu mine să sci că aĭ scăpat de orĭ ce primejdie şi nimenĭ nu va maĭ fi care să sĕ împotrivéscă fugiĭ nóstre. Escĭ în stare să înfrunţĭ atâtea primejdiĭ şi ostenelĭ?

— Sunt, căcĭ sunt deprinsă cu dênsele şi am mare dorinţă d'a scăpa de jugul acelor ce m'aŭ răpit.

— După aceea, după ce veĭ fi scăpat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

primejdie și te veĭ vedea la loc sigur îți veĭ aduce aminte de făgăduiala ce mĭ aĭ dat?

Da, murmură Maria abia din buze.

— Astă dulce nădejde mĕ face să înfrunt orĭ ce primejdiă putinciósă și să le biruesc pe tóte.

— Tăcere!... dise Maria puindu'ĭ mâna la gură, căcĭ aud paș apropiindu-sĕ de cort.

Abia închise gura Maria și îndată sĕ dete perdelele cortuluĭ la o parte și întră Caraiman însoțit de patru oficerĭ pe carĭ îĭ concedià cu un gest de la ușa cortuluĭ.

— Să ne gătim de drum, prietinilor, dise el amicilor sĕĭ, căcĭ vom porni chiar în astă nópte, vom merge mâne tótă ḑiua și mâne sĕră în loc d'a dormi în Rusciuc, vom trece numaĭ decât Dunărea și vom tăbărî în dreptul Giurgiuluĭ, ca a doua ḑi, înainte de rĕsărirea sórelui, să pornim spre Bucurescĭ ca să-l luăm fără de veste.

— Auḑind astă veste ochiĭ luĭ Osman cu aĭ Mărieĭ sĕ întâlnirĕ ca cum și-ar fi ḑis că astă scire le schimbă planul propus în privința timpuluĭ și aveaŭ nevoe de óre-care esplicațiunĭ. Caraiman nu observà nimic fiind-că astă convorbire nu durà maĭ mult ca o secundă.

— Aideți, mergeți de vĕ pregătiți, adăogà el adresându-sĕ cătră favoriții sĕĭ, căcĭ peste un cés pornim.

— Mâne nópte să fi gata, șoptì Osman Marieĭ trecênd pe lângă ea.

— Am înțeles din semne, rĕspunse Maria abia din buze întrând în cortul sĕŭ.

— N'a maĭ rĕmas maĭ mult de opt ḑile între aḑĭ și ḑiua cea fericită când voiŭ dobândi prin voiă bună aceste comorĭ de frumsețe și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înțelepciune, murmură Caraiman uitându-se în urma Marieĭ. Ah! iubire, adevĕrată iubire, iubire eșită din inimă, cât de mult schimbĭ tu pe muritorĭ!... Cât de mult le îmbunătățescĭ firea, cum îĭ facĭ de blânzĭ, de miloșĭ, de îndurătorĭ, de drepțĭ și de răbdătorĭ! Maĭ nainte eram o fiară sĕlbatică, care nu cunoscea frîŭ și piedecĭ la îndeplinirea patimilor; acum sciŭ să mĕ înfrên, sciŭ să rabd, sunt om, fiind că iubesc.

Pe când el ținea în vêrful buzelor ast monolog șioptit, perdelele cortuluĭ sĕ dete la o parte încetișor, un om sĕ strecurà în lăuntru cu ușurința uneĭ târîtóre, sĕ apropià de Pașe în vêrful degetelor și ajungênd aprópe de el, sĕ lăsà binișor în genunche, îșĭ încrucișà mânile pe piept și lovind țĕrîna cu fruntea, pronunțà cuvintele următóre:

— Sărut urma piciórelor Măriĭ tale, Dómne și stăpâne al meŭ.

Auḑind astă voce neașteptată Caraiman tresărì cuprins de spaimă, îșĭ aruncá o căutătură speriósă în juru-ì și vĕḑênd pe cel ce pronunța aste cuvinte ḑise cu un vădit aer de desgust:

— A! tu escĭ, câne spurcat? m'aĭ făcut să mĕ sperĭŭ.

Da, eŭ, Amfilochi Țicalidi, cel maĭ credincios din supușiĭ Măriĭ tale.

— Maĭ bine ḑi cel maĭ lacom dintre ceĭ ce'mĭ vinde prin greutatea aurului slujbele lor.

— După slujbă bună, D-nc, urméză totd'auna și plată bună.

— Eĭ bine, ce maĭ vreaĭ? ce maĭ cauțĭ pe la mine?

— Am venit maĭ întâiŭ să aflu despre sănĕtatea Măriĭ tale, care 'mĭ este scumpă ca lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mina ochilor; al doilea să primesc poruncĭ dela Măria ta.

— Nu maĭ am nevoe acum de tine; fiĭ bunicel de te depărtézĕ dup'aci.

— Póte că m'aĭ aĭ.

— Nu, nicĭ una.

— Cine scie?

— Sunt sigur că nu maĭ voiŭ năzui la blăstĕmatul tĕŭ ajutor, căcĭ am găsit ce 'mĭ trebuia.

— Fetișóra dela Afumațĭ!? Tot o maĭ țiĭ?

— Voiŭ ține-o pănă voiŭ muri!

— Tot o maĭ iubescĭ?

— Maĭ mult ca orĭ când.

— Are haz s'o iaĭ de soțiă?

— Să sciĭ că o s'o iaŭ.

— A făcut multe nazurĭ pănă să sĕ obicĭnuiască a fi odaliscă de harem?

— Află, nenorocitule, că ea este neatinsă și curată de orĭ ce prihană ca în ḑiua în care spurcatele tale mânĭ a smuls'o din casa părintéscă.

— Să mĕ 'ngropĭ! esclamà Grecul surprins; nu glumescĭ?

— Să sciĭ că nu.

— Marele Caraiman Pașa îmĭ vorbesce saŭ un copilandru fără minte?

— Eŭ îțĭ vorbesc, eŭ care am isbutit ca prin bine să înduplecĭ o ființă căruia i-am făcut atâtea rele, a'mĭ făgăduit de bună voe să mĕ iubéscă și să fie credinciósa mea soțiă.

— Te înșală, stăpâne, strigà Grecul din ce în ce maĭ surprins, te amăgesce mincinósa.

— Nu, tu mĕ înșelĭ.

— Ea iubesce pe altul, pe un ghiaur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Minți; încétă cu flecăriile dacă vreaĭ să nu te pedepsesc cum escĭ vrednic.

— Iată rĕsplata celor marĭ! strigà Grecul cu ciudă, apoĭ pas de maĭ îți pune altă dată viața în primejdie, pas de maĭ născocesce fel de fel de tertipurĭ și de curse ca să puĭ mâna pe cel maĭ primejdios din vrăjmașiĭ fericirĭĭ stăpânuluĭ, dacă voescĭ ca în loc de mulțămire, să audĭ înjurăturĭ și îngroziriĭ!

— Ce aĭ maĭ făcut? ce drăciĭ aĭ maĭ uneltit?

— Nimic, rĕspunse Grecul arțăgos, eŭ nu sunt bun de nimic.

— Vorbesce să vĕd dacă escĭ vrednic de pedépsă saŭ de rĕsplată; ce drăciĭ aĭ maĭ făcut?

— N'am făcut nimic alt de cât am răpit, prin o viclenie bine alcătuită, din mijlocul Rusciuculuĭ, care pe atuncĭ era în mâna Ghiaurilor, pe vestitul căpitan Mîrza, și l'am pus la închisóre unde zace și acum, fiind-că am aflat că el este iubitul Marieĭ și o caută cu multă stăruință.

— Mîrza este în mânele tale! întrebà Pașa cu mirare.

— Da, stăpâne, rĕspunse Grecul cu mândrie.

— Nu minți?

— Ferésc D-deŭ.

— El iubesce pe Maria?

— Da, o iubesce.

— Unde este închis?

— In pivnița unuĭ seraiŭ din vecinătate.

— Bine; ca să-'țĭ dovedesc că nu mĕ tem de el și că sunt sigur de dragostea Marieĭ mele, iată că îți daŭ poruncă să mergĭ numaĭ decât să 'ĭ daĭ drumul din închisóre, să sĕ ducă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la aĭ sĕĭ nesupĕrat, și tu îți veĭ lua plata ca cum ar fi tot în obedĭ.

Grecul salută pănă la pământ și plecà murmurând:

— Baniĭ îĭ voiŭ lua, dar pe el nu 'l voiŭ slobozi pănă ce nu voiŭ maĭ pune mâna și pe alți baniĭ de aĭ luĭ.

A doua dĭ pe sĕră oștile luĭ Sinan Pașa întrară în Rusciuc, pe care Mihaĭ îl părăsise îndată ce aflase prin spioniĭ sĕĭ că a pornit spre dênsul oștirĭ nenumĕrate și sĕ convinsese că aliațiĭ nu maĭ soseaŭ ca să 'l susție în posițiile ce ocupase cu așa bărbăție. Îndată ce ocupară ăst oraș fără cetate, fără garnisónă și maĭ fără de locuitorĭ, Turciĭ puserà la cale preparativele necesare pentru trecerea peste Dunăre, adunară tóte bărcile și caicele pe care imprudențiĭ Românĭ le lăsase ncarse, ca să nu sărăcéscă pe bieții locuitorĭ ce sĕ hrăneaŭ cu pescuitul; aședară barcă lângă barcă d'a curmedișul Dunării în direcțiunea Giurgiuluĭ care era pustiŭ, puserà scândurĭ pe d'asupra, legară luntre de luntre cu funiĭ gróse și împrovisară în câteva óre un pod destul de slab, dar în stare de a aședa o comunicare lesniciósă dela un mal la altul. După ce sĕ terminară aste pregătirĭ fără a fi împedecați de cineva, trecură tunurile și furgónele de provisiunĭ și călărimea pe pod, iar oștenĭĭ de pedestrime întrară în bărcile și caicele ce maĭ rĕmăsese în numĕr destul de considerabil și înaintară cu toțiĭ spre malul opus.

Sinan rĕmase maĭ în urmă ca să împiedece fuga codacilor și să asigure paza poduluĭ de orĭ ce întêmplare și tocmaĭ după ce sĕ încredință că tóte merg binc, că óstea a ajuns

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dincolo de mal nesupĕrată de nimenĭ și că podul era bine pădit, sĕ pregătì a sĕ arunca în barca ce-l aștepta, împreună cu Mihnea Vodă ce'l însoțea. Când însă să sĕ depărteze de mal dete ordin vĕslașilor să opréscă, căcĭ vĕdù viind despre oraș o cétă de cavalerĭ care 'l striga să stea, și când sĕ apropia cavalerĭĭ de dênsul, recunoscù în fruntea lor pe Ferat Mustafa și pe Alexandru Vodă carĭ fugise din Rusciuc în vremea pericoluluĭ într'un mod așa de mișelesc.

— De unde vĭĭ, Pașeo? întrebà vizirul pe noul venit cu un ton rĕstit și cu o înfățișare posomorîtă.

— Din pribegire, stăpâne, rĕspunse Mustafa descălicând și salutând pe Sinan cu umilință.

— Cum 'ți aĭ apĕrat cetatea ce ți-a încredințat'o Padișahul? întrebà vizirul cu un ton și maĭ rĕstit.

— Cum am putut s'o apĕr eŭ singur părăsit de o óste de fricoși și de fugarĭ.

— Pentru ce n'aĭ murit sub zidurile ce n'aĭ avut putere d'a apĕra?

— Pentru ca să scap sfântul Sangeac al credințeĭ ce sĕ afla în păstrarea mea trămis de Șah Islamul, ca să bag inimă și vêrtoșie în oștenĭ.

— Și n'aĭ isbutit?

— Nu.

— Unde este *Sangeacul?*

— Iată-l, rĕspunse Pașa scoțênd de sub largul sĕŭ burnuz o flamură verde ornată cu o semi-lună de aur.

— Adu-l încóce și du-te peste pod de te unesce cu oștile mele; pe urmă ne vom lămuri în privința nebărbateĭ purtărĭ ce aĭ avut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mustafa salută până la pământ și nu mai dise nimic de témă să nu supere prea mult pe teribilul Vizir și să'și îngreuneze și mai mult posiția care deja era destul de neplăcută.

— Dar tu, Alexandre beiŭ? unde aĭ fost pe când sprijinitoriĭ tĕĭ muriaŭ apĕrându-ți drepturile, și cum te-aĭ luptat spre aĭ scăpa?

— Am urmat pe Mustafa Pașa, care fugea și striga: să fugim căcĭ nu mai este nădejde.

— Astfel îți veĭ pădi și apĕra tronul, pe care mila Padișahuluĭ voesce a ți-l hărădi cu așa marĭ jertfe?

Alexandru tăcŭ mîlc și plecà după Mustafa.

Când ajunse Vizirul dincóce de mal, taběra era aședată, corturile întinse, santinelele la posturile lor și oștenii în corturĭ gata a sĕ arunca în brațele somnuluĭ. După-ce chemà pe șefiĭ în jurul sĕŭ și convorbirà o oră spre a hotărî planul de atac, sĕ aruncà și el pe un divan de câmp îmbrăcat cum era și sĕ învĕlì cu un burnuz gros, căcĭ nóptea era rece și întunecósă și cădea pe pământ o ploie a căreĭ rĕcóre pătrundea pe om până în măduva óselor.

Caraiman nu durmia deși trecuse patru óre din nópte după césul turcesc, ci sta de vorbă în cortul luĭ, împreună cu ajutătoriĭ luĭ Osman și Murad. După ce vorbirà multe și de tóte, Osman sĕ sculà în picióre și dise luĭ Caraiman:

— Dă-mĭ voe, stăpâne, să mĕ retrag în cortul meŭ.

— Ce! ți s'a făcut somn somnurosule? întrebà Pașa surideând.

— Da stăpâne, m'a ajuns ostenéla.

— Bine, dute și dormĭ, căcĭ mâne aĭ de lucru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Alah să te bine-cuvinteze, stăpâne, dise Osman sărutându-i mâna ca nicĭ odată.

— Şi pe tine, fătul meŭ, rĕspunse Paşa sărutându-l pe frunte.

Când audi ăst semnal convenit, Maria tresări, dar să stăpânì de témă să nu fie descoperită de Caraĭman. Cum eşì Osman, răpitorul eĭ sĕ apropiă de dênsa, îĭ luă mâna în mânile sale şi-ĭ dise:

— Plânge-mĕ, Mario, plânge-mĕ, căcĭ în potriva voinţeĭ mele sunt nevoit a scóte sabia în potriva fraţilor tĕĭ.

— Nu te plâng, Dómne, rĕspunse Maria, căcĭ îţĭ facĭ datoria după cum trebue sĕ facă orĭ-care muritor pentru ţara ce l'a născut.

— Aĭ o inimă de adevĕrat oştean, dise Paşa înduioşat, dar cu tóte astea tot eştĭ femeie: sângele îţĭ face rĕŭ şi mĕ tem că nu mĕ veĭ iubi din minutul ce veĭ sci că mânile mele aŭ fost învăscuite cu sângele fraţilor tĕĭ.

— Inima care a început să iubéscă nu maĭ póte să sĕ întórcă înapoĭ, orĭ-ce pĭedecĭ ar întêmpina în cale

— Aĭ început să mĕ iubescĭ tu? Mario! strigà Caraiman nebun de bucurie.

— Póte, rĕspunse fata cu o voce stinsă.

— Şi veĭ primi a fi a mea?

— Nu mĕ întreba acum, ci îndată ce va trece ziŭa ce ţĭ-am hotărît.

— Ah! pentru ce nu adĭ? pentru ce nu în acest minut?

— Pentru că femeia urăsce fórte omul, care îşĭ calcă jurămêntul şi eŭ nu voiŭ să te urăsc.

— Aĭ dreptate, fermecătóre ce escĭ; aide,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dute, lipsesce din fața mea, căcĭ mĭ-e témă de virtutea mea și nu voiŭ să-ți daŭ prilej d'a mĕ urî.

Maria eșì și numaĭ decât întrà în cortul eĭ ca și o umbră ușurică, sfâșiă cu sabia ce purta la brîŭ fundul cortuluĭ, și după ce sĕ vĕdù afară în mijlocul tabereĭ, sĕ uità în juruĭ peste acel dedal de corturĭ rĕspândite fără simetrie pe un câmp umed de plóie și fórte alunecos, stătù în loc puțin și auḑì într'o mare depărtare un țipĕt de cucuvae. Cum auḑì acel țipĕt plecà spre acea parte, strecurându-sĕ prin stradelele de pânză și pitulându-sĕ la pământ orĭ de câte orĭ trecea pe lângă un cort în care sĕ maĭ afla lumină, saŭ tîrîndu-sĕ prin tină orĭ de câte-orĭ sĕ furișea pe lângă o santinelă ce dormita stîrcită în cort, și astfel merse înainte, merse mereŭ, urmărind țipĕtul aceleĭ cucuvae care din ce în ce sĕ depărta.

Anevoința și ostenéla ce cercà mergênd o oră întrégă pe un pământ clisos, prin plóia care din ce în ce sĕ îndesa, printre corturĭ care nu sĕ maĭ sfîrșiaŭ și pe lângă santinele care sĕ îndesaŭ cu cât sĕ apropia de estremităț̆ĭ, este anevoie de descris. Pe lângă aste ostenelĭ grele de înfruntat de cătră un bărbat fórte, necum de o jună fată, avea să înfrunte și diferite pĭedecĭ ce întêmpina maĭ la fie-care pas. Acele pĭedecĭ sĕ compuneaŭ din șanțulețe de scursóre și din brîne gróse, otgóne și lanțurĭ puse d'a curmeḑișul drumuluĭ în diferite direcțiunĭ menite d'a feri tabĕra de un atac nopturn și de o surpriḑă neașteptată, pĭedecĭ pe care întunerecul i-le ascundea, făcênd adesea să cadă în brâncĭ în noroiŭ și să sĕ sgârie până la sânge.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tóte le suferi, tóte le răbdà cu bărbăție juna fugară, căcĭ dorința de libertate înfrânase slăbiciunea și oboséla, dar într'un moment când încetà țipětul cucuvai sale mult dorită, când trecură maĭ multe momente și nu maĭ audi nimic, fù în stare d'a perde tot curagiul, d'a cădé jos fără de cunoscință, și d'a sĕ lăsa plină de desperare în voia sórteĭ. In minutul însă când era s'o părăséscă cu totul bărbăția, audi érăși țipětul cucuvai ceva maĭ apropiat, sĕ umplù de bărbăție și începù să alerge maĭ repede și maĭ fără ferélă. Astă nesocotință era s'o piardă; o santinelă pe jumĕtate adormită, sĕ desceptà tocmaĭ în momentul în care trecea juna fugară, și vĕdênd'o strigà cu o voce sĕlbatică:

— Cine e acolo?

Audind astă întrebare Maria tresări, dar nu sĕ gândi mult, ci maĭ repede ca cugetarea, sĕ năpustì asupra somnuróseĭ santinele, în mână cu un cuțit ascuțit ce scosese dela brîŭ, îl înfipse în pept până la plăsele, și după ce-l vĕdù rĕsturnat la pămênt, îl lăsà să sĕ sbată cu mórtea fără să scóță cel maĭ mic gemet, și porni spre locul arĕtat de cucuvae al căreĭ țipĕt sĕ apropia din ce în ce maĭ mult.

In fine eși dintre corturĭ, maĭ căzù încă de câte-va orĭ împiedecându-sĕ de lanțurĭ, bușteni și șanțurĭ, sĕ maĭ sgârie puțin, dar dete slavă luĭ D-zeŭ căcĭ sĕ credù scăpată. Insă după ce făcù câte-va zecimĭ de pasurĭ pricepù că s'a amăgit! înaintea eĭ era un zid compact de trăsurĭ și carĕ de bagage puse și legate una lângă alta. Ajungênd în dreptul lor stătù puțin să sĕ gândéscă și după o repede recugetare gândì în modul următor:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dacă cucuvaea țipă dincolo de aste căruțe, negreșit că Osman a găsit mijloc ca să trécă prin el; dacă el a putut trece, trebue să pot trece și eŭ; să încerc.

După ce'și făcù astă închipuire, înghenunchià în noroĭ, sĕ puse pe brâncĭ și începù să sĕ târască ca o șopârlă sub carĕ și căruțe; trecù astfel un șir de carĕ pe lângă un câne ce durmia încolăcit sub căruța stăpânuluĭ sĕŭ, dar care nu dise nimic fiindu-ĭ frig, să strecorà printre maĭ multe posturĭ de santinele carĭ, conform obiceiuluĭ de moliciune turcéscă, durmiaŭ duse în cojócele lor, fără să bage în sémă plóia ce le isbea fața, trecù pe sub maĭ multe rînduri de furgóne și în fine nu maĭ întêlnì altă pĭedecă decât un șanț mare și lat plin cu apă.

Ajungênd pe malul luĭ cel înalt care sĕ scufunda sub piciórele eĭ îșĭ făcù semnul crucii, sĕ avêntă și sărì tocmaĭ pe marginea opusă a șanțuluĭ; acolo îĭ eșì un om învĕlit într'un cojoc negru; era Osman.

— Acum suntem scăpațĭ, dise el plin de bucurie; să dăm fuga spre locul unde ne aștéptă caiĭ și să mulțămim ceruluĭ căcĭ n'am fost vĕdușĭ de nimenĭ.

— Te înșelĭ, Osman, rĕspunse Maria, uită-te la mânile mele.

— Sânge! strigà Osman îngrozit, aĭ fost dărită și rănită?

— Ba nu, am întêmpinat în cale o strajă deștéptă care îmĭ punea pĭedecă și eŭ cu vîrful cuțituluĭ din acéstă técă, l'am înlăturat astfel ca să nu maĭ pótă dice nicĭ cîrc.

— Vitézĕ și curagiósă copilă! strigà Osman plin de mirare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După o alergare de un sfert de óră ajunseră într'o pădurice de sălcii, găsiră acolo caii ascunși de cu ḑiuă, încălicară, dete pinteni cailor și merseră în góna mare și fără a respira spre miaḑă-nópte. Când începù cerul a sĕ colora spre rĕsărit ca să sĕ reverse ḑorile, sĕ întêlniră cu o cétă de călăreți Români, care vĕḑêndu-le costumul și creḑêndu-i drept Turci, întinse armele spre ei.

— Saț, strigà Maria în românesce, căcĭ ne dăm prinși; duceți-ne numaĭ înaintea luĭ Mihaĭ Vodă, dacă voițĭ să ḑobêndițĭ o bună rĕsplată.

Oșteniĭ auḑind aste cuvinte și limba lor proprie pronunțată fără accent strein, încunjurară pe presupușiĭ Turcĭ și'ĭ duse înaintea comandantuluĭ lor.

XIII.

In ajunul pericoluluĭ.

Mihaĭ, prin ajutorul amicilor sĕĭ secreți din Constantinopole și a rudelor luĭ Ianachi, își'ĭ ḑobêndise în marele Devlet al Osmanlîilor urechĭ cu bun auḑ care îĭ comunica cu grabă și pe sub ascuns tóte disposițiile ce sĕ luaŭ în contră-ĭ.

Indată ce muri Amurat, și sĕ suì pe scaunul imperial fiul sĕŭ Mehemed, află numaĭ decât despre campania ce sĕ pregătia în contra sa, și îndată ce fù informat că sute de miĭ de dușmanĭ eraŭ gata a pornì spre a-l strivi cu grósnicul lor numĕr, de ḑată scrise aliaților sĕĭ să sĕ prepare, căcĭ Creștinătatea sĕ află în pericol, și chemà sub arme oștile și glótele sale, câte maĭ rĕmăsese pe la vetrele lor, pe cele aḑunate le maĭ lăsà ca să sĕ maĭ odihnéscă la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

loc sigur și adăpostit; când află însă că Turcii erau aprópe de Dunăre și sĕ convinse că oștile sale nu numĕra mai mult de ḑece mii oșteni, își perdù orĭ-ce nădejde din partea aliaților sĕĭ, care încă nu sosise cu ajutorul făgăduit, atuncĭ își armà fruntea cu semnul crucii și ḑise cu hotărîre:

— Ce o vrea D-ḑeŭ.

Boerii, aflând numĕrul cel mare al Turcilor, sĕ spăimêntară fórte, alergară la palatul Domnesc și rugară pe Vodă să-ĭ fie milă de țară, să fugă peste graniță cu avutul și familia sa pănă mai era timp să-ĭ lase pe eĭ a potoli pe Turcĭ și a abate de peste capul sêrmaneĭ țărĭ urgia mâniĭ lor. Vodă însă auḑindu-ĭ sĕ uità cu milă la eĭ și le ḑise:

— Dacă a-ți vedea un păstor fugind înaintea uneĭ haite de lupĭ, care aŭ năvălit spre oile sale, în loc d'așĭ asmuți câniĭ și și-ar pune viéța pentru oile sale, ce ați ḑice? nu este așa că l'ați numi fricos, ticălos și nevrednic d'a păstori?.... Tăceți, vĕ plecați frunțile în jos, căcĭ sciți bine că n'ați putea ḑice altfel; eĭ bine! eŭ nu voiŭ să fiŭ ticălos, nicĭ nu voiŭ să fiŭ nevrednic d'a păstori; sunt păstorul Românașilor meĭ, voiŭ să mĕ lupt cu eĭ și pentru eĭ pănă la cea din urmă picătură de sânge, ca să arĕt lumiĭ cum că avem drepturĭ și scim a le apĕra.

— Turcii sunt numĕroși, mai mult ca înḑeciți decât noĭ și ar fi o nebunie pe noĭ dacă am cuteza să ne mĕsurăm cu eĭ, ḑise Dan Vistierul.

— Nu face nicĭ odată nebunie acela ce sĕ apĕră de vrășmașul care-ĭ calcă drepturile luĭ, orĭ cât ar fi de mare nepotrivirea puterilor lor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Furnica e mică, dar nu sĕ sfiesce d'a muşca piciorul nesocotituluĭ care-ĭ calcă peste muşuroiul eĭ, cu tóte că ea scie că greutatea aceluĭ picior este în stare să strivéscă miĭ de furnicĭ. Sĕ află sus în cer un D-ḑeŭ al dreptăţiĭ; el apĕră totd'auna pe cel slab şi asuprit.

— Facă-sĕ voinţa Măriĭ Tale ḑise banul Manta, însă fiĭ sigur că ţara acésta va peri sub urgia turcéscă şi pricina perireĭ eĭ va fi numaĭ pofta Măriĭ Tale de Domnie.

— Tu aĭ vorbit astfel? tu, bĕtrânul meŭ Manta? tu în care credeam că bate o inimă cât douĕ, tu, unul din ceĭ maĭ vitejĭ oşteniĭ?....

— Eŭ, căcĭ eŭ cunosc maĭ bine ca alţiĭ slăbiciunea oştilor nóstre şi mulţimea oştilor turcescĭ.

— Tu să mĕ învinovăţescĭ că voiŭ puterea cu orĭ-ce preţ, chiar cu peirea ţăreĭ?....

— Astfel n'aĭ fi închinat ţara Ardéluluĭ.

— Ah! cât eştĭ de greşit, când mĕ judecĭ astfel, strigă Vodă cu amărăciune şi descurajare; găsesc ţara năbuşită d'o hórdă de păgânĭ, care nu maĭ respecta nicĭ dreptatea, nicĭ firmanurile, nicĭ averea, nicĭ cinstea, nicĭ viaţa; care jefuia cum vrea şi ucidea pe cine vrea; o scap de astă năpaste grozavă, făcuĭ din nimic o oştire puternică, care să însufle grózĕ în vrăşmaşĭ şi mirare în tótă lumea; duc steagul ţărĭĭ mele din biruinţă în biruinţă şi din slavă în slavă, umplu visteriile ţărĭĭ cu banĭ, vĕ fac D. V. tóte îndestulările, răpesc din mâna vrăşmaşilor vechiul pământ strămoşesc, şi pentru că am scăpat ţara d'o îndoită primejdie, umilindu-mĕ pe mine însu-mĭ fără a arunca în spinarea ţărĭĭ şi a viitoruluĭ eĭ vre-o greutate séŭ vre-o rĕspun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dere, pentru că am primit a mĕ face numaĭ pe mine însu-mĭ maĭ micul unuĭ creştin fălos, care e lesne de biruit la vreme cu prilej, numaĭ ca să mântuesc moşia strămoşéscă de gróza păgânuluĭ, mĕ învinovăţescĭ că am închinat ţara la streinĭ numaĭ ca să rĕmâiŭ mare şi tare?.... Dar nu vĕ gândiţĭ bine că spuneţĭ cel maĭ mare neadevĕr când îmĭ faceţĭ aste învinovăţirĭ, sciind bine că cŭ de atuncĭ am încetat de a fi cel maĭ mare şi maĭ tare şi în locul meŭ sunteţĭ d-v. epitropiĭ meĭ?... Eĭ dacă e aşa, ca să vĕ arăt că nu ţiŭ la nicĭ o mărire şi putere, iată că las frânele ţărĭĭ în mânile vóstre, alegeţi-vĕ Domn după pravilele ţărĭĭ, mergeţĭ înaintea Turcilor cu capetele pe tipsiĭ, şi ca să-ĭ împăcaţĭ şi maĭ mult, duceţi-mĕ legat pe mine şi pe copiĭ meĭ; daţi-ne în mânile lor ca să ne pedepséscă, fiind că v'am făcut să luaţĭ Rusciucul, Silistra, Hîrşova, Giurgiu şi Brăila; Varna, Baba, Provotul, Dolriţa şi Zigara, şi priviţi-ĭ cum ne vor măcelări şi cum să vor năpusti érăşĭ peste sĕrmana ţară fără de apĕrare. După-ce veţĭ face tóte acestea, înfăţişaţi-vĕ înaintea poporuluĭ şi judecaţĭ singurĭ dacă aţĭ făcut bine saŭ nu; dacă ţara vĕ va binecuvênta saŭ vĕ va blăstĕma. Aide, hotărîţĭ!.....

— Noĭ nu hotărîm alt decât te rugăm să te gândescĭ şi să facĭ tot ce te veĭ pricepe pentru binele şi fericirea ţărĕĭ ce te-a pus pe tronul eĭ rĕspunse Metropolitul Eftimie înduioşat.

— Aşa aşa, strigară toţĭ boerĭĭ în unire.

— Atuncĭ lăsaţi-mĕ să fac ceea ce sciŭ şi ceea ce pot, căcĭ maĭ bine este ca o ţară să piară luptându-sĕ, decât să trăiască cum va trăĭ câţĭ-va anĭ în robie şi suferinţă maĭ amară ca mórtea; maĭ bine o ḑi şoim, decât un véc ciócă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Așa e, strigară érăși boerii.

— Să ne apărăm cum vom putea, până ne va veni ajutor, și de nu vom puté și nu ne va sosi nimic, atunci să murim cu cununa vitejilor pe frunte, strigà Vodă tremurând de un sublim entusiasm, și mai bine să ne jertfim pentru binele întregei creștinătăți decât să tîrîm împovărătorul lanț de robie.

Așa, așa strigară boerii din ce în ce mai însuflețiți; să biruim ca nisce voinici saŭ să murim ca nisce vitejĭ, decât să trăim ca nisce robi.

In momentul acela să deschise douĕ ușĭ deosebite care daŭ în sala consiliului și apărură doi oficerĭ care sĕ apropiară mai în acelaș timp de locul unde era Mihaĭ.

— Ce vreți, feții mei? îĭ întrebà Vodă pe amêndoi deodată cu o voce dulce.

— Măria Ta, rĕspunse unul din eĭ salutând cu smerienie, un om urît la față și prost le îmbrăcăminte, care după port și vorbă pare a fi un strein, cere cu stăruință ca să fie înfățișat în taină M.-Tale.

— Dar d-ta? întrebà Mihaĭ adresându-sĕ cătră cel d'al doilea.

— Măria Ta, am prins douĕ iscóde turcescĭ și le-am adus aicĭ.

— Bine, să-mĭ aduceți mai întêiŭ pe cela ce vine de voie că póte a ne descoperi mai mult: adu pe streinul încóce vătașe.

— Măria Ta.... îngână oficerul, el dorea ca să vĕ descopere numaĭ Vouĕ...

— Mihaĭ nu face nimic pe sub ascuns, ci tóte în veleag în fața țăreĭ întregĭ.

Oficerul nu maĭ ḑise nimic, eși și numaĭ decât sĕ întórse cu streinul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ţicalidi!.... esclamă Dan Vistierul îngălbinind si ascunḑêndu-sĕ după spatele celorlalţi boerĭ; suntem perduţĭ, ticălosul ne-a vêndut.

— Ce vréĭ si ce aĭ să-mĭ spuĭ? întrebă Vodă pe grec cu un ton rĕstit.

— Măria Ta, rĕspunse acesta cu un ton tremurător, iartă slugiĭ M. Tale. dacă nu póte să-sĭ desclesteḑe gura ca să vorbéscă de faţă cu obraze streine.....

— Nu este nicĭ un strein aicĭ, replică Mihaĭ cu asprime, ci toţi Românĭ cu dor de ţară.

— Póte să sĕ amăgéscă Măria Ta, rĕspunse fanariotul aruncând o căutătură ironică spre boerĭ, între carĭi unĭi tremuraŭ ca varga si doriaŭ să sĕ deschiḑă pământul ca să-ĭ înghiţă, iar alţiĭ muriaŭ de nerăbdare să afle ce e?

— Măria Mea, nu sĕ însélă, rĕspunse Vodă cu acelasĭ ton; vorbesce dar.

— Nu pot.

— Pentru ce?

— Pentru că póte maĭ am si alte cuvinte care mĕ opresc.

— Preţul tainiĭ tale?.... N'avea nicĭ o grije, ţi-sĕ va plăti orĭ-cât veĭ cere.

— Escĭ un domn mare, stăpâne, strigă grecul cu un ton prefăcut.

— Vorbesce acum.

— Eŭ nu vorbesc nimic, ci las ca ăste hârtiĭ singure să vorbéscă, rĕspunse Amfilochie scoţênd din sîn maĭ multe plicurĭ si puindu-le în mâna luĭ Vodă.

— Ceasul nostru cel din urmă a sosit, murmură la urechia Vistieruluĭ unul din boerĭ....

— Grec vêndĕtor! vaĭ ţie va fi, dacă voiŭ scăpa si de asta si veĭ cădea vre-odată în mânile mele, murmură Vistierul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intr'acest timp Mihaĭ desfăcù plicurile unul după altul, le ceti unul după altul, să încruntà de maĭ multe orĭ, si după ce le ceti pe tóte. aruncà o căutătură de vultur spre toţĭ boerĭĭ, între care eraŭ mulţĭ care tremuraŭ si le ḑise:

— Aste hârtiĭ sunt dela Alexandru Vodă, scrise de însusĭ mâna sa si adresate cătră unĭĭ din boerĭĭ meĭ, carĭ sunt aicĭ de faţă, dar pe carĭ nu voesc să-ĭ numesc. Ele îmĭ spun, că sunt mulţĭ lupĭ ascunsĭ între oile mele, carĭ pândesc vreme cu prilej să sĕ năpustéscă spre turmă si păstor, când vrăjmasul va fi aprópe de grajd. Eŭ nu cred aste hârtiĭ, eŭ nu cred să fie între Românĭ nisce mişeĭ aşa de lăpĕdaţĭ de lege, prin urmare rup aste mărturiĭ mincinóse, le nimicesc, şi făşiele lor le arunc în vênt.

Pronunţând aste cuvinte, rupse hârtiile, deschise o feréstră si le aruncà afară, după aceea adăogà:

— Să nu uite însă aceĭ ce sĕ vĕd numiţĭ aicĭ, că numele lor îmĭ sunt întipărite în minte si că de adĭ încolo faptele lor vor fi luate în deaprópe băgare de sémă; să-şĭ aducă asemenĭ aminte că sunt Românĭ si că ţara le este în mare primejdie si să sĕ gândéscă că acum este vremea a aduna, iar nu a risipi; a îmbărbăta iar nu a înspăimênta, a încuraja iar nu a pedepsi. Ceĭ ce sunt Românĭ facă ca mine, jertféscă si urele si nĕcazurile pe altarul ţăreĭ, cum fac eŭ, amâne si supărările si isbândirile pentru altă dată si acum arméză-şĭ toţĭ braţul cum mĕ armez eŭ, uite cum uit eŭ si lupte-sĕ pentru mântuirea moşieĭ sale cum mĕ voiŭ lupta eŭ.

— Cu tine, D-ne, strigară toţĭ boerĭĭ îndu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ioșați atât ceĭ nevinovați ca și ceĭ vinovați, cu tine pretutindenĭ la viață și la mórte.

— Am perdut și de astă-dată, murmurà Dan Vistierul care sĕ presupunea de toțĭ că era creatura luĭ Alexandru al III-lea; tot bine însă adăogà aruncând spre Vodă o căutătură pedișe, că am scăpat cu viață; viitorul nu este perdut.

— Dute de-ți ia plata, ḑise Mihaĭ așeḑându-sĕ pe un scaun și adresându-sĕ cătră Grec.

Țicalidi, după cum aț înțeles, sĕ făcuse spionul și emisarul luĭ Alexandru Vodă îndată ce pricepuse, că nu maĭ póte spera nimic dela Caraiman, iar după aceea vêndù pe acesta și pe aĭ luĭ, luĭ Mihaĭ Vodă, îndată ce aflà aceea ce ḑisese Sinan Pașa luĭ Alexandru Vodă și înțelesese că va trece încă multă vreme până să soséscă ḑiua în care acela sĕ va sui pe ton. Cum auḑì dar ordinul luĭ Mihaĭ, salutà până la pământ și eșì cu gând să-și ia baniĭ și să fugă în grabă spre Transilvania; însĕ Mihaĭ îl înțelese și adresându-sĕ cătră vătaful care-l întrodusese îĭ ḑise:

— Ingrijesce de tot ce trebue ăstuĭ om, dar punc-l la propeală și nu-l lăsa să scape cu nicĭ un chip până la sfârșitul rĕsboiuluĭ; capul tĕŭ va chezășui pe al luĭ.

Oficerul salutà până la pământ și eși, iar Vodă sĕ adresà cătră celălalt oficer și-ĭ ḑise:

— Adu iscódele.

Oficerul salutà, eșì din sală pe unde întrase și reapărù mânând înainte-ĭ doĭ oșteni îmbrăcați turcesce. Amêndoĭ eraŭ junĭ, amêndoĭ frumoșĭ, amêndoĭ falnicĭ la înfățișare, dar cel maĭ mărunțel era cu nèasemênare maĭ frumos și maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drăgălaș decât soțul său. Căpitanii și boerii vĕdêndu-i scóse un strigăt de bucurie și de mirare, iar Mihaĭ le aruncà o căutătură piedișe și pătrundĕtóre și-i întrebà cu vocea sa cea detunătóre.

— Cine sunteți voĭ și ce căutați împrejurul tabereĭ mele?

— Sunt Român, Măria Ta rĕspunse cel maĭ june cu un ton îndrăsneț, vin din tabĕra turcéscă unde am stat rob aprópe un an și de unde am scăpat înfruntând marĭ primejdiĭ ca să alerg la chemarea țăriĭ mele, spre a mĕ lupta și a muri pentru dênsa.

Audind ast timbru dulce și armonios, Radu Putoianu, care era acolo și ședea într'un colț, singur și gânditor, maĭ întâĭ tresări, apoĭ din ce în ce maĭ surprins sĕ apropià de noul venit și după ce sĕ uità la dênsul cu atențiune strigà ștergându-sĕ la ochĭ:

— Óre nu mĕ înșală ochiĭ? óre ce vĕd înainte-mĭ este aievea iar nu vis? óre sub aste vestminte bărbătescĭ și turcescĭ recunosc în adevĕr dulcele trăsurĭ ale Marieĭ scumpeĭ mele sorióre?...

Esclamația luĭ Radu produse mare mirare între ceĭ de față și-i făcură să sĕ uite spre streinĭ cu maĭ multă atențiune. Junele turc însă nu-ĭ lăsà mult timp în nedumerire și rĕspunse îndată:

— Ochiĭ nu te înșală, frate; aceea ce vedĭ este aievea iar nu vis, eŭ sunt Maria, sora ta Maria care am fost răpită de păgânĭ și ținută în robie un an de dile.

Pronunțând aceste cuvinte își smulse turbanul turcesc din cap și lăsà să-ĭ cadă pe umerĭ în unde grațióse părul sĕŭ cel negru și mătă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sos. Cum o vĕdură astfel toţĭ o recunoscură şi alergară s'o ia de mână, s'o felicite şi s'o róge a le povesti întêmplările sale; însăşĭ Vodă sĕ sculă în sus şi să apropie de dênsa; ea însă vĕdêndu-l sĕ prosterne la picióre-ĭ şi-ĭ sărută mâna cu smerenie. Măria Sa o sărută pe frunte şi o rugă să-ĭ povestéscă întêmplările sale. Maria primì bucuros şi începù a povesti tot ce i-s'a însêmplat la Afumaţĭ, la Bucurescĭ şi la Stambul, şi când ajunse la viclenia cu care s'a servit ca să înşele pe Caraiman dise:

— Am fost nevoită ca să scap cu cinste din atâtea primejdiĭ marĭ, să mintĭ şi cu chipul, şi cu ochiĭ, şi cu gura şi chiar cu inima; să fac să amuţéscă tóte simţurile mustrăriĭ de cuget, numaĭ şi numaĭ să scap neatinsă. Eŭ însă-mĭ mĕ miram de mine cum puteam să mĕ prefac aşa de bine, până să isbutesc a face dintr'un leŭ sĕlbatic un câne blând şi supus, dintr'un Turc fără de temere de D-dĕŭ şi fără de înfrânare, un om cu judecată şi ascultător. Am fost nevoită chiar să mint pe binefăcătorul meŭ, adăogà ea arătând pe camaradul sĕŭ de călătorie, pe acest tînĕr plin de inimă şi de bunătate, fără care n'aş fi putut scăpa, numaĭ ca să pot isbuti a mĕ revedea între iubiţiĭ meĭ fraţĭ şi prietinĭ.

Osman când audì pe Maria mărturisind că l'a înşelat, îngălbini, învinetì, îşĭ simţì inima rupându-sĕ făşiĭ făşiĭ, dar avù putere a sĕ stăpâni.

— Acest tînĕr, adăogà Maria, sĕ numesce Osman; el este fiul luĭ Servet Paşa care a murit în Morea pentru legea sa; era vecin cu temniţa mea, m'a vĕdut şi mĭ-a spus că mĕ iubesce; îndată ce audiiŭ astă mărturisire, o radă de nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dejde lucì în sufletul meŭ, o nouĕ ţesătură de viclenic sĕ născoci în mintea mea şi făcuĭ pe tînĕr să nădăjduiéscă. Astă nădejde mĭ-o rĕsplăti prin mult bine, îmĭ făgăduì a sĕ lăpĕda de legea sa, a îmbrăţişa creştinismul, a rĕmânea între noĭ, a sĕ lupta pentru noĭ împotriva fraţilor luĭ, îmĭ ajută să scap din tabĕra turcéscă, îşĭ puse de maĭ multe orĭ viaţa în primejdie pentru mine şi isbuti a mĕ aduce între aĭ meĭ téfĕră şi nevătămată; cu ce bucurie i-aşĭ împlini nădejdea sa, dacă mâna mea n'ar fi de mult făgăduită!

După aceste cuvinte urmà şirul istorisireĭ întêmplărilor sale şi după ce terminà povestirea şi primi din partea tuturor o mulţime de felicitărĭ, de bucurie cerù şi primì voe dela Vodă să sĕ retragă şi eşì din sală însoţită de fratele sĕŭ, de tristul Osman şi de Radu Calomfirescu.

Indată ce sĕ vĕḑù în camera fratelui sĕŭ, îl întrebà cu nerăbdare:

— Dar, bine frate, unde este căpitan Mîrza?

Radu auḑind astă întrebare neaşteptată deschise gura ca să rĕspundă, iar Calomfirescu, nesciind legăturile ce esista între dênsa şi junele căpitan, să grăbì a rĕspunde cu un ton trist:

— Vaĭ! vitézul nostru frate, şĭ-a plătit maĭ din vreme datoria cătră ţara sa.

— Ce fel? a murit? strigà juna fată sărind din loc cu iuţélă.

— Da, rĕspunse tot Radu Calomfirescu, a murit ca un' vitéz şi ca un Român pe câmpul de luptă.

— A murit Mîrza! logodnicul meŭ mort!... oftà Maria cu un ton dureros, aruncând asupra fratelui sĕŭ o privire întrebătóre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, rĕspunse Radu îngânând, a murit după bătălia de la Rusciuc şi după luarea cetăţiĭ urmărind nisce spionĭ; eŭ cred c'a căḑut într'o cursă întinsă de însuşĭ Caraiman Paşa.

— Caraiman! chiar el! Ah! înţeleg acu, strigă juna leóică tremurând de indignaţiune şi oţĕrire, îĭ înţeleg purtarea; păgânul a aflat că el este logodnicul meŭ şi că sufletul meŭ este al luĭ, şi pe când sĕ făcea cătră mine că este aşa de blând şi supus, pe sub ascuns da perḑĕriĭ pe Mîrza ca să nu maĭ am ce iubì; o! dar te-aĭ înşelat, tirane!.... Mîrza va rĕmânea în vecĭ iubit de sufletul meŭ şi după ce voiŭ rĕsplăti în sângele tĕŭ mórtea luĭ, voiŭ avea putere şi curagiŭ a 'mĭ curma nisce ḑile de aci nefolositóre. Unde e mormêntul luĭ?

— Nu i s'a găsit trupul pe nicăiriĭ, cu tóte căutările şi cercetările ce am făcut, rĕspunse fratele sĕŭ apropiindu-sĕ de ea.

— Ce aud, D-ḑeul meŭ! nu 'mĭ aĭ păstrat nicĭ mângăerea d'a plânge pe mormêntul luĭ!.... ah! crudă ursită am avut pe acest pământ!....

Aste cuvinte le pronunţă juna fată cu un ton aşa de sfăşietor, în cât ceĭ ce eraŭ de faţă simţiră că le curge din ochĭ lacrămĭ de înduioşiare.

— Mario, sora mea cea dulce, strigă Radu luând'o în braţe şi aşeḑând'o pe un scăunaş, liniscesce-te, nu te oţĕrì, nu te desnădăjduì, căcĭ dacă el nu maĭ este, tu n'aĭ rĕmas singură; fratele tĕŭ trăesce.

— Eĭ, şi ce'mĭ pasă mie? strigă desperata leóică sărind din locul unde sta, ce'mĭ folosesce viaţa mea, lumea întrégă, dacă el a perit?

— Mario! . . . . esclamă fratele sĕŭ cu un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ton împuțător, nu mĕ asceptam ca aste vorbe să iasă din gura ta.

— Oh! iartă-mĕ, Radule, iartă-mĕ, frate, rĕspunse nenorocita copilă căḑênd în genunche la picióre'ĭ și acoperindu-ĭ mâna cu miĭ de sărutărĭ; sunt nebună, mintea-mĭ e sărită, dar dă-mĭ dreptate gândindu-te la câte am suferit și la câte am să maĭ sufer d'acum încolo.

— Nu te învinovățesc că'l plângĭ, fiind-că este vrednic de plîns, dar te învinovățesc că te desnădăjduescĭ, ceea ce nu este ertat uneĭ creștine.

— Aĭ dreptate, așa e; dar ce trebue să fac?

— Să trăescĭ și să aibĭ curaj și nădejde.

— Să trăesc? . . . . . dar voiŭ putea fără de el? să am curaj!..... dar ce curaj să maĭ am în lipsa luĭ? să am nădejde! dar ce nădejde pot avea pe cât timp el este mort!....

— Să trăescĭ ca să'l plângĭ și să'ĭ ții locul apărându-ți țara rĕspunse Radu.

— Să aibĭ curaj ca să poți a isbândi în sângele vrășmașilor sĕĭ mórtea luĭ, ḑise Osman.

— Și să nădăjduescĭ în Dumneḑeŭ, care póte să ți-l dea când nu te ascepți, ḑise Calomfirescu.

— Voiŭ trăi, ca să'ĭ țiŭ locul, rĕspunse Maria uĭmită fără a scì ce vorbesce, voiŭ avea curaj ca să'ĭ isbândesc mórtea; dar nădejde, cum să am nădejde?

— Adu-ți aminte că mormêntul sĕŭ nu s'a găsit, rĕspunse Calomfirescu, póte că nicĭ nu este scăpat, póte că este încă viŭ, póte că e ascuns cine scie unde și póte să vĕ maĭ întâlniți când-va.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Oh! aceste nădejdĭ, aceste nădejdĭ sunt maĭ mult ca ucigătóre; esclamă Maria apucându-şĭ cu desperare capul între mânĭ şi vĕrsând lacrime înfocate. Ah! daţi-mĭ arme, arme multe, strigă sărind în sus şi aruncând în juru-ĭ o căutătură rătăcită; ajutaţi-mĕ voĭ care vĕ numiţĭ că sunteţĭ vitejĭ între vitejĭ, ca să 'mĭ potolesc apriga sete în sângele duşmanilor, care mĕ face să sufer atâta. Aduceţi-mĭ un cal ca să sbor acolo unde era să sbóre el şi un paloş îngrozitor ca să vĕrs sânge, sânge mult şi să îmĭ astêmpăr focul ce mĕ mistuesce. Aide, daţi-mĭ arme şi urmaţi-mĕ, căcĭ Turcĭĭ aŭ trecut Dunărea pe podurĭ, sunt numeroşĭ ca nisipul măriĭ şi sunt gata a sĕ năpustì spre noĭ. A început a sĕ lumina de ḑiuă, ce staţĭ? ce întârḑiaţĭ? aideţĭ să le eşim înainte, căcĭ altcum ţara este perdută, păgânĭĭ iarăşĭ sĕ fac stăpânĭ peste moşia nóstră, iar ne răpesc fetele, cum m'aŭ răpit pe mine şi iarăşĭ fac fiinţe nenorocite.

— Cât este de fericit el chiar d'ar fi murit, chiar dacă ar fi în mormênt! . . . oftă Osman stergênduşĭ ochiĭ; el este iubit şi eŭ amăgit, el plâns şi eŭ nesocotit! oh! maĭ bine mórte de cât viaţa de aci încolo.

Pronunţând aste cuvinte fiul luĭ Servet Paşa scóse de la cingătóre un cuţit ascuţit şi şi'l îndreptă spre pept. Radu Calomfirescu îl vĕḑù, ĭĭ smâcì cuţitul şi 'ĭ ḑise.

— Ce vreĭ să facĭ?

— Veḑĭ bine, să mĕ omor, rĕspunse Turcul cu răcélă.

— Să te omorĭ şi pentru ce?

— Pentru că ea iubesce pe altul, pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că eŭ o iubesc şi ea nu mĕ iubesce, pentru că m'a înşelat şi eŭ nu pot trăi înşelat şi neiubit.

— Nu fiĭ copil, îĭ ḑise încet vitézul căpitan; liniscesce-te căcĭ şi ea sĕ va liniscì, şi după ce va maĭ uita, cine scie ce taine ascunde viitorul.

— Ah! ghiaurĭ! . . . esclamă Turcul cu desgust, voĭ iubiţĭ fără să sciţĭ ce este iubirea!... credeţĭ că asemenea durere sĕ uită vre-o dată?

— Noĭ scim a ne înfrâna durerile când nenorocirea ne isbesce, rĕspunse Calomfirescu.

— Şi încă maĭ iubiţĭ pe alta după ce aţĭ pĭerdut ce a-ţĭ iubit! póte pentru că voĭ sunteţĭ creştinĭ, eŭ însă nu mĕ voiŭ purta ca voĭ, căcĭ sunt Turc.

— Aiurea poţĭ fi orĭ-ce veĭ vrea, dar aci nu.

— Nu? şi pentru ce?

— Pentru că escĭ în mânile nóstre.

— Aşa e, rĕspunse Osman lăsând capul în jos, sunt robul vostru, faceţĭ cu mine ce vreţĭ.

În ast timp Maria voì să iasă din cameră, iar fratele sĕŭ o apucă în braţe şi cuvintele cele maĭ dulcĭ şi maĭ tinere o rugă să sĕ liniştéscă şi o întreba unde vrea să sĕ ducă.

— Mĕ duc la Vodă, rĕspunse ea.

— Nu, staĭ, trebue să rĕmâĭ aci.

— Trebue?! dar bine nu înţelegeţĭ că nu este vreme de perdut, că Turcĭĭ aŭ întrat în ţară şi că e nevoe să pornim întru întêmpinarea lor!

— Adevĕrate sunt cele ce spuĭ? întrebă Radu îngrijat.

— Te maĭ îndoescĭ nu veḑĭ că m'am liniscit?

— Dacă e aşa aide împreună să vestim pe Vodă.

— Să mergem, să'ĭ spunem tot, să'ĭ des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

coperim tot, că să nu ne împresóre duşmaniĭ şi să ne pérdă cum perdù pe sĕrmanul meŭ Mîrza!...

De şi începuse a sĕ lumina de ḑiuă, cu tóte astea Mihaĭ încă nu sĕ culcase, ci vorbea cu căpitaniĭ sĕĭ ceĭ maĭ apropiaţĭ şi croia felurite planurĭ, prin care s'o brodiască maĭ bine că să apere ţara, cu mijlóce aşa de neîndestulătóre, pănă ce vor sosì ajutórele aliaţilor. Radu şi sora sa fură bine primiţĭ, Maria fù ascultată cu multă atenţiune, şi după ce află grósnicul adevĕr Mihaĭ, ḑise căpitanilor sĕĭ:

— Nu maĭ este vreme de perdut, trebue să pornim maĭ 'nainte d'a afla Turcii că noĭ ne vom împotrivì. Mergeţĭ de vĕ pregătiţĭ, căpitaniĭ meĭ, daţĭ oştirilor veste să fie gata. Pe tînĕrul Turc, care a însoţit pe Maria, păstraţi-l aci cu bună îngrijire, ca nu din nechibzuinţă să ne aducă vre-o stricăciune prin mărturisirea celor ce a vĕḑut; pe grec să'l păḑiţĭ cu multă băgare de sémă, căcĭ el póte să ne fie şi maĭ primejdios, şi după ce veţĭ face tóte acestea, înturnaţi-vĕ împreună cu tóte căpeteniele, căcĭ maĭ avem încă să chibzuim înainte d'a pornì.

Poruncile sale fură urmate, fanfara de alarmă începù să sune, oştile începu să sĕ adune, Osman fù pus la propreală într'o cameră Domnéscă, fără ca el să murmure şi să sĕ împotrivéscă şi Ţicalidi fù închis într'o temniţă tare şi bine păzit.

XV.

Bătălia de la Călugărenĭ.

Banul Mihalcea, Banul Manta, Aga Fărcaş saŭ maĭ bine popa Stoica din satul Fărcaş, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care am făcut cunoscință într'un capitol de mai nainte, cluceru Preda Bărcănescu, Spătaru Preda, Stolnicul Stroe, Vitézul Dan, Comisul Radu, câte trei frații Buzescĭ, Stolnicul Radu Calomfirescu, Radu Putoianu, Albert Kirali comandantul artileriĭ și a puținilor oștĭ Ardelene ce mai rĕmăsese în Tîrgoviște, Mihail Horvath, locotenentul sĕŭ, căpitan Cocea moldovénul și alți mulți căpitanĭ de frunte, ale căror nume sĕ înfrumsețară mai în urmă, fură de față la marele consiliŭ de resbel ce chemase Mihaĭ mai 'nainte d'aporni spre astă luptă așa de îndrăsnéță. Bĕtrânii stâlpĭ aĭ țăreĭ încercară iarăși sĕ revie la sciuta lor părere și îșĭ dădură părerea ca să lase țara întrégă a fi prada crudeĭ rĕsbunărĭ a păgânilor, și eĭ cu avutul și familiele lor să sĕ retragă în creeriĭ munților, iar oștirea de care dispunea să le serve de iscóde și să pădéscă strâmtorile și potecile ca să respingă orĭ-ce atac neasceptat.

Vistierul Dan fŭ cel mai călduros apărător al acesteĭ părerĭ egoistă și rușinósă. Multe fură causele care 'l îndemnară să fie d'o părere atât de rușinósă și fatală patrieĭ sale, însă cea mai principală și cea mai aprigă din tóte, era aceia d'a face să păléscă sub un vĕl de rușine, rada glorieĭ născêndă a luĭ Mihaĭ, inimicul stăpânuluĭ sĕŭ, care deja începuse să fie prea strălucitóre, și să scobóre ăst colos de mărire pe aceiași treaptă înjosită, pe care stătuse neclintit patronul sĕŭ, Alexandru III-lea, în decursul scurteĭ sale Domniĭ.

Din norocire într'acea vreme țara în mare parte era armată, oșteniĭ ceĭ mai fruntași adunați la Tîrgoviște și numĕrul glasurilor covârșea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu asupră voturile bĕtrânilor sfeţnicĭ, cărora vîrsta şi lăcomia le înghețase sângele în vine şi le domolise orĭ-ce avênt nobil şi generos.

Vitejiĭ oşteniĭ, braviĭ căpitaniĭ în pepturile cărora clocotea sfânta iubire de patrie, de la prima vorbă sĕ uniră cu părerea ilustruluĭ lor căpitan, voiră maĭ bine mórtea de cât ruşinea şi cu toţiĭ hotăriră ca să plece chiar în acea diminéţă să trécă pe lângă Bucurescĭ, să ocupe şesul Călugărenilor înaintea turcilor şi acolo să sĕ oprească şi să şi facă preparativele de rĕsboiŭ, căcĭ acel loc era cel maĭ bun de a sĕ rĕsboi o mână de ómenĭ cu o armată aşa de mare. Nu aŭ greşit braviĭ luptătorĭ în alegerea loculuĭ, fiind-că acel loc, ce a rĕmas memorabil, este închis de tóte părţile de déluri, care pe atuncĭ eraŭ acoperite cu păduri; între acele déluri, sĕ află o vale nu prea mare şi plină de crînguri, printre care sĕ strĕcóră nenumĕratele şi mocirlósele pârâiaşe ce compun gîrla numită Neajlovuluĭ, care în acele vremurĭ era o mlaştină de nomol din care nu maĭ putea să iasă acela ce sĕ întêmpla să între. Drumul ce comunica între deal era numaĭ o limbă de pământ strîmtă, pe care nu putea să treacă de odată maĭ mult de cât un car; în mijlocul aceluĭ drum, d'asupra apeĭ era un pod de lemn gros şi tot aşa de strîmt şi dincolo de el eraŭ treĭ crucĭ de lemn lipite una de alta şi durate spre eternisarea memorieĭ fundatoruluĭ aceluĭ pod. Acéstă nouă Termopile sĕ numea şi sĕ numesce şi acum *Valea Călugărenilor*. Posiţia de astădĭ este tot aceeaş, dar în locul drumuluĭ de pământ şerpuesce o largă şosea cu pietriş în locul poduluĭ celuĭ strimt şi vechiŭ un pod maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bine făcut și în locul celor treĭ crucĭ, o cruce numaĭ amintind reconstruirea poduluĭ de către Șerban Cantacosino, iar nicĭ un monument, nicĭ un semn, care să amintească că în acel loc Mihaĭ a prefăcut cu puterea brațuluĭ sĕŭ *Autonomia Românieĭ!..*

După ce sĕ alese ca cel maĭ bun acel loc strîmt și favorabil pentru luptă, Mihaĭ împărțì óstea în modul următor: încredințăă banuluĭ Manta comanda aripeĭ drepte, care să sĕ așeḑe pe deal la dreapta poduluĭ, aripa stângă o încredințăă spătaruluĭ Preda Buzescu, centru luĭ Aga Fărcaș, artileria luĭ Mihail Kirali și reserva o împărțì în douĕ; o parte o dete Banuluĭ Mihalcea, care avea să sĕ ascundă într'o pădure despre apus și alta luĭ Mihaĭ Horvath, care să sĕ ascundă în altă pădure despre rĕsărit spre a apĕra corpul armateĭ de vr'un atac de la spate și la timp nenorocit să le sprijinéscă retragerea. Mihaĭ și junĭĭ sĕĭ căpitanĭ rĕmase să comande călărimea Roșiorilor și a alerga acolo unde va fi pericolul maĭ mare și a îmbărbăta cu fața sa pe ceĭ descurajeațĭ. Radu și Stroe Buzescu, Radu Calomfirescu și Radu Putoianu avea să facă parte din numĕrul ăstor bravĭ căpitanĭ, iar juna amazonă Maria Putoianca care nu voise cu nicĭ un preț să rĕmâe în Tîrgoviște, sĕ îmbiă și dobândì grația d'a servì de adjutant domnesc și de însciințător de ordine între corp și corp.

După ce sĕ împărțî comandele fie-căruia și sĕ puse tóte la cale cu tot șartul lor, Mihaĭ dete poruncă să sĕ sune adunarea și îndată orașul ce până aci era mut, tăcut și adâncit în brațele somnuluĭ, de odată sĕ înfioră, sĕ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

animă ca prin minune și dobândi o viață care nu fù nicĭ sgomotósă nicĭ zăpăcită. Într'un sfert de óră tótă armata fù adunată într'un întins pătrat pe locul palatuluĭ Domnesc. Mihaĭ întră cu statul sĕŭ major în mijlocul pătratuluĭ și cuvêntă cu o voce împună'óre și plăcută în modul următór:

„Căpeteniĭ și Soldațĭ!

„Diua ce are să strălucească după astă nópte, are să fie cea maĭ însemnată și pentru mântuirea țărĭĭ nóstre; de la isprava ce vom dobândi, atârnă viața nóstră, ființa nóstră; lăsaveți voĭ ca să piară din cartea națiilor vitézul nume de Român?... Nu, frațiĭ meĭ, voĭ nu sunteți vredniciĭ d'o asemenea mișelie. Aduceți-vĕ aminte cine sunteți și aĭ cuĭ fiĭ sunteți, aduceți-vĕ aminte că sunteți biruitoriĭ dela Stânescĭ și dela Rusciuc și nepoțiĭ biruitorilor dela Rovine și dela Silistra; aduceți-vĕ aminte că în locul unuĭ Mircea saŭ al unuĭ Țepeș, aveți un Mihaĭ tot cu acelaș dor și iubire de țară ca și eĭ, și fiți bărbați și neclintiți în curaj și vitejie. Dacă vom birui, numele nostru va fi neperitor în veacul veacurilor; tot fiul de Român ne va binecuvênta că i-am scăpat pentru vecie de Turcĭ, tótă muma ce 'șĭ va strânge pruncul la sîn va dice: fiiul meŭ, tu trăescĭ pentru-că vitejiĭ luĭ Mihaĭ și-a pus sufletul lor pentru mântuirea țărĭĭ tale. Tótă suflarea de Român, când sĕ va bucura de bunătățile acesteĭ țărĭ, va dice: noĭ suntem așa de fericiți pentru-că oșteniĭ luĭ Mihaĭ aŭ jerfit fericirea lor pentru binele nostru. Dacă vom murĭ tótă lumea ne va plânge și va da mână de ajutor fiilor noștri, iar dacă vom perde un prilej ca acesta așa de priincios pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

binele țării, pe care nici odată nu 'l vom mai recăpăta, tótă lumea ne va blăstăma și ne va urî ca pe nisce mișei. Dar n'aveți grije, Românii n'au fost și nu pot fi mișei, nici e scris în cartea vieții să piară numele de Român; Turcii sunt speriați de atâtea pierderi, laturile lor sunt amenințate de pretutindeni, dintre căpetenile lor numai Caraiman îndrăsnesce a sĕ mai mĕsura fățiș cu creștinătatea, și pe acela, vrênd D-dĕu îl putem doborî, spre a fi slava nóstră îndoit mai mare. Nu vĕ speriați de mulțimea cea fără de sémă a vrășmașilor, căci Sinan a lăsat óstea cea mai bună în cetăți ca să le apere de năvălirile nenumĕraților neprietini ai păgânității, și a adus cu sine gloate nedeprinse la rĕsboi care vor face mai mult sgomot și încurcătură lor de cât nouĕ vătămare. Afară de astea locul ce am ales pentru luptă face ca mulțimea să devie nefolositóre. Luptați-vĕ dar bărbătesce, nu dați înapoi nici măcar cu un pas din locul ce v'am ales și nu vĕ retrageți în câmpii, căci acolo este peirea; nu dați dosul spre fugă, căci Turcul urmăresce amarnic, nici nu vĕ dați prinși, căci el nu iartă nici odată pe ceĭ ce cad în mânile sale fără putere de apĕrare și mai cu sémă pe ceĭ ce sĕ dau de bună voe. Aduceți-vĕ aminte din ce grozăvii ați scăpat, din ce umilințe și înjosiri sunteți mântuiți, cum vĕ privesc streinii de când vĕd că sciți a vĕ apĕra drepturile, și siliți-vĕ a fi vrednicĭ de mine și de numele ce purtați, căci și eŭ mĕ voiŭ sili a fi vrednic de voi și de numele ce port."

— Vom fi cu toți vrednicĭ de numele de Român, strigară oștenii într'un glas!!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Atunci, fiii mei, să plecăm înainte cu nădejde în Domnul și în Sfânta Sa Maică, a căreĭ adormire sĕ serbează în curênd

În acel moment fanfarele începură să întoneze frumóse marșurĭ de rĕsboĭ și mica dar brava armată, sĕ puse în mișcare spre porțile cetățiĭ. Peste câte-va momente Tîrgoviștea rĕmase populată numaĭ de femeĭ, copiĭ și bĕtrânĭ gârboviță.

Armata luĭ Mihaĭ merse așa de repede în cât a doua ḑi, înainte d'a sĕ lumina de ḑiuă, ajunse în dreptul Călugărenilor fără a trece prin Bucurescĭ și fără a întêmpina vre-un pericol. Cum ajunse ocupă dealurile și pădurile de dincóce de Neajlov, întinse îndată corturile la adăpostul unuĭ neměsurat brîŭ de pădure, întărì tabĕra și 'și întocmì armata în linie de bătaĭe, gata la orĭ-ce atac neprevĕḑut; Banul Mihalcea sĕ retrase cu reserva sa în pădurea despre sóre-apune, care era maĭ apropiată de câmpul de luptă și Horvath sĕ retrase în dosul codruluĭ despre sóre-rĕsare, care era maĭ spre Bucurescĭ. Ast-fel așeḑată mica armată asceptă tótă ḑiua în tăcere venirea Turcilor.

Turciĭ, carĭ nu sĕ asceptaŭ la o împotrivire din partea luĭ Mihaĭ, căcĭ li s'ar fi părut astă piedecă maĭ mult ca cutezătóre, maĭ cu sémă după ce aflase că Batori și Movilă nu trecuse încă dincóce cu oștile lor, cu cât merseră de iute ca să ajungă la Rusciuc și să trécă Dunărea, cu atâta de încet merse după ce sĕ aflară în preajma Giurgiuluĭ. Vĕḑênd că nimenĭ nu sĕ ivesce ca să le împiedece calea, începură să sĕ împrăștie spre a prăda laturile din prejur. Treĭ ḑile stătură loculuĭ înaintea Giurgiuluĭ și toc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai a patra ḑi porniră spre Bucurescĭ ca să ia în stăpânire ăst oraș, rămas fără apărare și ocărmuire.

Este timpul să spunem aci că mare mirare, mare supĕrare și mare turburare aduse în sufletul luĭ Caraiman neasceptata peire a Marieĭ și mare jurămênt făcù d'așĭ rĕsbuna contra asteĭ înșelătóre și contra trădătoruluĭ Osman. Când sĕ făcù ḑiuă, trămise un amic să cheme pe favoriții sĕĭ, dar acesta sĕ întórse îndată și 'ĭ spuse că ambele corturĭ sunt góle și cu dosurile sfășiate; nu creḑù spusele sclavuluĭ și sĕ sculă și alergă singur ca să sĕ încredințeze cu propriĭ sĕĭ ochĭ. Sclavul spusese adevĕrul și el pricepù îndată că a fost victima amăgirĭĭ; cu tóte astea, după ce sĕ oțĕrì în destul și după ce pronunță miĭ de blesteme și făcù miĭ de jurăminte, trămise iscóde să cerceteze în tabĕră prin tóte părțile, dar iscódele sĕ întórse înapoĭ cu veste că n'a găsit nimic, chemă la sine pe tóte santinelele, le amenință cu mórtea și le ordonă să le spue pe unde aŭ dosit fugariĭ, dar toți într'o voce spuseră jurându-sĕ pe Alah și pe toți proorocĭĭ, că n'aŭ vĕḑut nimic; trimise și gonacĭ ca să'ĭ urmărescă, dar și aceștia rĕmase fără ispravă. Furia luĭ n'avù margine, dar nu putù să facă alt decât să sĕ supue scriseĭ, conform datoricĭ orĭ-căruĭ Musulman, și să ascepte momentul potrivit de a'și rĕsbuna. Trimise însă la Rusciuc pe eunucul sĕŭ favorit să caute pe Ṭicalidi, dar și acesta sĕ întórse cu veste că Grecul de maĭ multe ḑile nu sĕ află pe nicăerĭ. Noĭ scim unde sĕ afla el într'acel timp.

A patra ḑi Turcĭĭ porniră dela Giurgiu cam pe sub séră și spre a sĕ apĕra de arșița ḑileĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și de ostenélă merseră tótă nóptea destul de încet; în diminéța dilei a patra apărură în culmea dealurilor despre Dunăre ale Călugărenilor, și maseră nóptea dincolo de pădure fără să le treacă de loc prin minte că dincóce la o palmă de loc sĕ află o armie întrégă. A doua di când sĕ desceptară rĕmaseră încremeniți vĕdênd la lumina cea îndoiósă a aurorii, movila opusă presărată cu o mulțime de oștire înșiruită în linie de bătae în capul căreia flutura stindardul român. Sinan Pașa vĕdênd o cutezare așa de mare și de neasceptată, turbă de mânie și dete ordin ca să încépă numaĭ decât atacul spre a măcelări pănă la unul cu un moment maĭ curênd pe acești nesocotiți, care aŭ îndrăsnit să sĕ mĕsóre cu o putere înțecită la numĕr. Bătălia începù în diua de 13 August anul 1595 la șépte óre diminéța, dar nu fură Turcii aceia ce începură atacul ci Românii; bravii oșteni nu asceptară pe inimicĭ să urmeție ordinele Vizirului lor, ci în numĕr de 8000 luptători, sĕ repediră spre eĭ cu bravul lor Domn în frunte, trecură podul și sĕ aruncară cu mare furie asupra Osmanliilor.

Patru Pași, Saturgi Mahomed, Haider, Hussein și Mustafa sprijiniră cu bărbăție astă năvălire furiósă și neasceptată, dar isbirea românilor fu așa de furiósă în cât cu tótă positiunea Turcilor care era destul de priinciósă, silințele Pașilor rĕmase neroditóre, órdele păgâne rupseră șirurile și sĕ retraseră în neregulă, lăsând pe inimicĭ să ajungă pănă la cele d'intâĭ corturĭ ale taberei umbrite de semi-lună.

Caraiman-Pașa vĕdênd că ante-garda armateĭ sale înfrîntă amenința a părăsi în mânile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

inimicilor nisce posițiuni cel puțin egale celor ocupate de Români, alergă însoțit de oști prós-pete; puse în mișcare formidabila sa artilerie, reanimă curagiul perdut și făcù pe fugari a sĕ întórce înapoĭ și a sĕ lupta cu bărbățiе. Bătaia într'o clipă lua proporțiuni mari și sĕ întinse peste tot frontul armateĭ. Artileria începù să verse foc și fer distrugĕtor fără încetare și oș-teniĭ să dea de foc împușcându-sĕ, luptându-sĕ cu îndărătnicie și amestecându-sĕ astfel în cât de mai multe orĭ nu s'a putut sci unde eraŭ Turcii, unde Românii și cine era învinsul cine învingĕtorul.

În mijlocul acesteĭ crâncene încăierărĭ, sĕ întêmplă un accident fatal Românilor, asupra causeĭ căruia istoriciĭ nu sĕ potrivesc. Valter, Hammer și Enghel, pretind că prin o isbire pu-ternică din partea Turcilor, iar necunoscutul, cronica Bălăcenéscă și Șincaĭ, basat pe mai multe documente și mărturiĭ contimporane, susțin că prin trădarea*) luĭ Albert Kirali care comanda

*) Astă versiune pare mai probabilă din causă că toți contimporanii, chiar Nemții, susțin că în acele momente n'a căduț tot câmpul Românilor în mânile Turcilor și după regulele de resbel este sciut ca artileria nu sĕ așadă numai într'un singur punct, ci ocupă mai multe posițiuni avantagióse, mai cu sémă ca acel loc avea mai multe înălțimi și artileria Română era compusă din mai multe bateriĭ. Așa dar fără un act de rea voință saŭ în-capacitate manifestată comandantul artillerieĭ nu putea ocupa nu-mai o singură posițiune și prin urmare nu putea cădea artileria întrégă în mâna Turcilor, fără a fi Românii învinși saŭ cel puțin scoși din posițiunile lor. Descrierea evenimentelor ce aŭ urmat ne constată că Românii perdênd tunurile nu 'și-aŭ perdut posițiunile. Remâne dar evident că Kirali, contrar regulilor de resbel și a dispositiuneĭ terenuluĭ compus din mai multe dealurĭ a așeḍat tóte bateriile pe un singur deal și aceasta de sigur în momentul încă-erărĭ, prin urmare reaua voință remâne manifestă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

artileria și care sĕ bănuia a fi în înțelegere secretă că partisanii lui Alexandru Vodă, de odată artileria română tăcù căd̦ênd în puterea Turcilor care numaĭ decât întórse gurile spre foștiĭ eĭ stăpânĭ. Astă întêmplare ne așteptată făcù pe Românĭ ca sĕ șovăiască, dér nu descuragiă pe Mihaĭ, ci din contră îl animă maĭ mult și îl făcù să sbóre unde era pericolul maĭ mare, să năvălésc̆ă din noŭ asupra.

Într'acest timp, braviĭ căpitanĭ aĭ mareluĭ eroŭ făceaŭ minunĭ de vitejie și sĕ sileaŭ în tot chipul a devenì demnĭ de șeful lor. Radul Putoianul nu sĕ lăsa cu nicĭ un chip să rămâe maĭ pe jos de camarad̦iĭ Turcilor, să'șĭ amestece și maĭ mult falangele cu ale păgânilor, să încépă o luptă saŭ maĭ bine o măcelărire teribilă pept la pept și cu chipul acesta să facă artileria a devenì nefolositóre. Tunurile turcescĭ tăcură căcĭ nu sĕ maĭ putea deosebì inimiciĭ din amicĭ; asemenea și puscele; dar începură să sĕ aud̦ă cu înverșunare pistólele, săbile și iataganele care pricinuiră așa de mare omor și stricăciune între Păgânĭ, în cât aceștia sĕ vĕd̦ură siliț̆ĭ a face un pas înapoĭ. Călărimea română, observând acésta fugărì armia păgână, iar Maria brava amazonă, uitându-șĭ sexul, însufleț̆î admirațiunea tuturor prin conduita sa maĭ pre sus ca eroică. Aci o vedéĭ sburând peste felurite pericole și prin plóe de glónț̆e dela un cap la cel-alt al câmpuluĭ ca să comunice ordinele Șefuluĭ General, aci întra în pericolele cele maĭ grele spre a sĕ rĕsboì ca un brav, aci înfrunta mórtea cu inimoșie ca să tragă vre-un rănit din mijlocul amesteculuĭ. Cu tóte acestea ea nu era mulț̆ămită, căuta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
pretutindenĭ cu ochiĭ pe presupusul răpitor al iubituluĭ eĭ Mîrza, sĕ vîra în şirurile păgâne ca să'l întâlnéscă şi sĕ oţĕrea cu ciudă căcĭ nu putea rĕuşi a'şĭ îndeplini dorinţa.

Într'acest timp lupta urmà cu aceiaşĭ înverşunare, Turciĭ recăpĕtară terenul perdut, ajutaţĭ fiind de împrospătarea oştilor, ceea ce nu putea face Româniĭ, reînpinse pe inimic înapoĭ, dar perdură şi douĕ tunurĭ Românescĭ, care reveniră iarăşĭ în mânile Românilor. Nemţiĭ şi Ungurĭĭ cu dovedita lor parţialitate susţin că Albert Kirali a repurtat ăst triumf, iar Românĭĭ şi strĕinĭĭ imparţialĭ, între carĭĭ şi Francesul D'Ambry susţin că astă faptă gloriósă fù urmată de cătră Românĭ. Astfel a urmat lupta de dimineaţă pănă séra, biruitoriĭ rămêind adesea biruiţĭ şi biruiţiĭ devenind biruitorĭ, rĕsboindu-sĕ însă ambele părţĭ cu mult curaj, fiind ajutaţĭ Turciĭ de mulţimea numĕruluĭ, iar Românĭĭ de tăria curajuluĭ lor. În fine pe sub séră, mână de ómenĭ a Românilor, năbuşită de noianul mulţimeĭ inimicilor, împuţinată de numĕrósa lor artilerie, începù a sĕ retrage, dar nu învălmăşindu-sĕ, dar nu perdêndu-şĭ şirurile, dar nu ca o hordă de fugarĭ, ci în tóte regulele dictate de strategie, într'un mod frumos, şi metodic.

Spre a nu sĕ lăsa să fie împresuraţĭ de cătră Turcĭ, sĕ înşiruiră în forma unùĭ triunghiŭ cu şirurĭ îndoite, care avea ochiĭ pretutindenĭ, presentând pepturĭ gata de apĕrat în tóte părţile şi începură a sĕ retrage luptându-sĕ mereŭ, fără a arĕta dosul inimicilor. După prevederile luĭ Mihaĭ şi a consilierilor sĕĭ strîmtórea loculuĭ unde sĕ da bătaia, pădurile şi dealurile ce'l în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cunjura și mai ales podul, favorisară de minune retragerea Românilor și împedecară pe Turcĭ d'așĭ desfășura puterile spre a-ĭ împresura.

Retragerea luĭ Mihaĭ nu era decât numaĭ o tactică de strategie ca să vîre pe Turcĭ în strîmtóre și să câștige timp până să soséscă corpurile de reservă, pe care le chemase prin ștafete într'adins.

Acel moment fù unul din cel maĭ primejdios din câte a înfruntat Românismul de când sĕ luptă din secoliĭ secolilor în contra apăsătorilor lor!.... treĭ puterĭ care de care maĭ puternice îl combătea cu înverșunare adecă: mulțimea Turcilor, fómea și oboséla; ăștĭ treĭ îngrozitorĭ inimicĭ ar fi putut face să șovăéscă, să sĕ descurajeze și să sĕ desorganiseze, orĭ-ce oștén d'ar fi fost chiar un eroŭ. Bătălia era aprópe perdută, căpitaniĭ disperațĭ, Turcĭĭ siguri de victorie și reservele nu maĭ sosiaŭ. Cu tóte astea Mihaĭ nu perdù curajul; el avea încredere în Dumnedeul apĕrător al Românieĭ care nicĭ-odată nu ne-a părăsit; acel Dumnedeŭ avù într'acel minut milă de astă sentinelă perdută a latinismuluĭ în noianul barbarilor, nu voĭ să piară sub călcâiul păgânuluĭ astă țară plină de vitejĭ și ĭĭ întinse mână de ajutor. Reserva de sub comanda Banuluĭ Mihalcea precedată de vitéza amazonă, care numaĭ decât sburà sub plóia de glónțe și săgețĭ acolo unde o mâna datoria, îndată ce primise ordinul luĭ Vodă ese de-odată din pădure, năvălesce cu furie spre aripa stângă a Turcilor, o face să sĕ retragă în vălmășélă spre centrul operațiuneĭ, chiar în momentul când Turcĭĭ sĕ credeaŭ siguri de victorie, și risipesce, într'o clipă tóte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

planurile luĭ Sinan, care orênduise pe Hasan Paşa şi pe Mihnea Vodă să ocoléscă pădurea şi să lovéscă pe inimic pe la spate.

Mihaĭ vĕdênd amestecul ce a produs între inimicĭ atacul luĭ Mihalcea, reia ofensiva, lovesce cu furie centrul comandat de însuşĭ Sinan Paşa, trimite pe căpitan Cocea cu patru sute Ungurĭ şi Cazacĭ pedestri ca să isbéscă pe vrăşmaşĭ pe la spate, iar Albert Kirali aşedà cele douĕ tunurĭ pe o înălţime favorabilă, le îndreptà spre pod şi amenințà cu trăsnitórele lor gurĭ pe inimic chiar în momentul când sĕ pregătea să trécă podul.

Vĕdênd că sórta începe a-ĭ surîde într'un mod favorabil, că oştirea redobândesce curajul perdut, marele Mihaĭ sĕ decide a întreprinde o faptă de mare eroism, care să ridice vaza óstcĭ sale şi sĕ descurajeze pe Turcĭ, şi hotărăsce a sĕ sacrifica pe sine pentru fericirea ţărĭĭ luĭ şi a cumpĕra victoria cu pericolul vieţĭĭ sale. Indată ce trecù prin mintea sa astă hotărîre sublimă, marinimosul Domn ridică ochiĭ cătră cer, îl învócă în fundul inimeĭ sale ca să-ĭ vie în ajutor şi dă pintenĭ ageruluĭ sĕŭ cursier, smulge o secure grea şi ascuţită din mânile unuĭ oştean, sĕ aruncà spre colónă în mijlocul căreia fâlfăia sfântul Sangeac al Islamismuluĭ, începe să dobóre în drépta şi în stânga tot ce i sĕ împotrivesce, îşĭ face o cale largă şi presărată cu leşurĭ în şirurile inimice şi dă năvală înainte.

Curagiósa Maria, fără a sĕ teme de mórte, sbóră cea dintâiŭ în urma Domnuluĭ eĭ, Radu alérgă după ea şi ceilalţĭ căpitanĭ fruntaşĭ îl urmézà fără zăbavă. Inaintea sa fâlfăie stégul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

credinței, sfântul Sangeac al Musulmanilor, a căruĭ vedere înflăcăréză inimele Turcilor cele maĭ amorțite și prefăcù în eroĭ cele maĭ netrebnice ființe. Unde sbura el sbura și biruința, pe unde trecea el trecea și cósa morțiĭ, unde sĕ ivea el, vitejia românéscă era înfrântă.

Mihaĭ cu ochiul sĕŭ de șoim, vĕḑù în mijlocul amesteculuĭ și fumuluĭ orbitor acéstă minune grózнică, și sburà spre acel stég nenorocit, ca să pue în luptă noroc cu noroc, fanatism cu fanatism, prestigiul numeluĭ sĕŭ cu prestigiul numeluĭ luĭ Mohamed.

Maria sburà înainte-ĭ, spintecà cu peptul caluluĭ sĕŭ pânza de lăncĭ și iatagane ce-ĭ sta în cale și-și sĕmănă calea cu leșiurĭ spre a rĕsbi nu pănă la stég, a căruĭ virtute îĭ era necunoscută, ci spre acela ce-l purta, în trăsurile căruia recunoscù pe însușĭ Caraiman Paşa, acela ce o răpise din casa sa părintéscă, acela ce o ținuse atâta timp închisă în palaturile sale, și maĭ cu samă acela, ce după spusa grecului, o lipsise de bunul sĕŭ cel maĭ neprețuit, îĭ răpise pe Mîrza, scumpul eĭ logodnic. Îĭ ertase tóte relele câte-ĭ făcuse eĭ, îĭ ertase răpirea sa, îĭ ertase asemenĭ și închisórea pentru că sĕ scăpase de ele, dér perderea iubituluĭ inimeĭ sale nu putuse sĕ i-o erte și murea de nerăbdare ca cu o clipă maĭ curênd să-ĭ sórbă sângele și sĕ isbêndéscă prin mórtea cea maĭ crudă mórtea odoruluĭ sĕŭ.

Când sĕ vĕḑù față în față cu el scóse un țipet de leóică, ridică gréua sa spadă ca să-l isbéscă cu delicata dar vânjósa sa mână, dar o mână maĭ ageră și maĭ vîrtósă îĭ apucà înainte, despicà capul Pașiĭ cu o lovitură de topor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îl rĕstórnă la pămênt şi-ĭ răpesce stégul din mână. Acea mână fù a luĭ Mihaĭ!*)

— Ah! stăpâne, strigà fata cu oţărire, m'aĭ lipsit de singura bucurie ce maĭ puteam gusta, m'aĭ lipsit de plăcerea ce aveam d'a smulge cu însuşĭ mâna mea viaţa acestuĭ nelegiuit, care mĭ-a răpit tótă viaţa în nădejdea mea.

— Nu te plânge, căpitan Marine, rĕspunse Vodă fără a înceta d'a doborî pe ceĭ ce cutezaŭ a i sĕ împotrivi, căcĭ în minutul când ţara este în primejdie, nu este vreme d'aţĭ vedea de rĕsplătirĭ singuratice, ci d'aţĭ jertfi tóte gândurile şi dorinţele în folosul moşiĭ obştescĭ.

— Aĭ dreptate, Măria Ta, iartă-mĕ, rĕspunse fata tresărind de bucurie că primise dela Domnul eĭ, pe lângă o blândă mustrare, şi un rang militar şi un nume bărbătesc ce-ĭ lipsea. După ce rostì aste cuvinte scóse un ţipĕt de grózĕ, sburà ca o săgétă spre drépta şi rĕsturnà la pămênt fără viaţă un ianicer ce tocmaĭ întinsese puşca spre Mihaĭ şi era gata să facă foc.

— Iată că ţĭ-aĭ rĕsplătit mântuindu-mĭ viaţa, suntem acum plătiţĭ, ḑise Vodă suriḑênd.

Cât ţinù astă mică convorbire multe capete de turcĭ fură spintecate, sdrobite şi retezate, multe tunurĭ şi trofee fură adunate de cătră Românĭ şi multă desordine sĕ cauzà între Turcĭ. Luarea steaguluĭ sfânt de cătră inimicĭ fù ca o lovitură de mórte pentru bărbăţia musulmanilor, şi asemenea faptă eroică urmată numaĭ de câţĭ-va ómenĭ, fù pentru nenorocoşiĭ Turcĭ ca o urgie pedepsitóre trimisă de Alah ca să-ĭ nimicéscă. Când vĕḑură pe duşmanĭ fugind ruşinaţĭ şi pe Domnul lor întorcêndu-sĕ în mij-

*, Ilustraţiunea veḑĭ pag. 113.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

locul vitejilor sĕĭ, urmat de căpitaniĭ sĕĭ toţĭ neräniţi şi toţĭ încărcaţi cu prădĭ, Românii tresăltară de bucurie şi inimoşia lor sĕ îndecĭ, iar când vĕdù deciurile de miĭ de vrăşmaşĭ fugind ruşinaţi înaintea a câtorva miĭ de vitejĭ, bucuria nu maĭ avù margine. Insuşĭ Kirali sĕ mirà, căcĭ într'acel moment frumos nimenĭ nu maĭ putea fi trădător.

Sinan, vĕdênd acéstă faptă neaşteptată, vĕdênd descurajarea crescêndă a oştilor sale, şi vrînd să-ĭ îmbărbăteze urmând esemplul luĭ Mihaĭ, ia ofensiva şi trece podul; dér deodată sĕ vede isbit în faţă de Mihaĭ, în dos de căpitan Cocea, care rĕuşise a trece la spatele Turcilor prin desişul unuĭ zăvoĭ, fără a fi zărit de nimenĭ şi în flancul drept de tunurile luĭ Kirali, care loveaù în mulţimea cea désă a Turcilor ce sĕ grămădise în strâmtóre spre a urma pe şeful lor. În zadar Ianicerii sĕ împotrivesc cu sumeţie, în zadar artileria sĕ silesce a împrăscia gróza în duşmanĭ prin trăsnetele tunurilor lor, căcĭ celelalte cete isbite de aste întreite şi pe neaşteptate loviturĭ, încep a sĕ risipi, a da dosul cu iuţélă şi confusiune şi a tîrî după eĭ şi pe ceĭ ce aŭ încă inimă d'a sĕ maĭ lupta.

Toţĭ sĕ grămădirà uniĭ peste alţiĭ spre pod ca să-l trécă înapoĭ şi să scape cu viaţă, dar neputênd încăpea toţĭ pe el, începurà a sĕ disputa, care de care să trécă maĭ întêĭ şi produserà o confusiune teribilă. Ceĭ maĭ înfricoşaţĭ cariĭ nu puturà rĕuşi să trécă podul, sărirà în băltac, sĕ înomoliră în noroiŭ şi periră înecându-sĕ în mocirlă. Haider, Husein, Mustafa şi alţĭ Paşĭ însemnaţĭ periră în negrele ape ale Neajlovuluĭ. Insuşĭ Sinan Paşa, tîrît fiind de aĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕĭ în iuțéla fugiĭ, fù călcat în piciórele cailor și căḑù după pod în apă. In repeḑiciunea căderiĭ sĕ isbi cu putere de parmaclîcul poduluĭ și perḑù doĭ dinți de dinainte.

S'ar fi ales praful de bĕtrânul Vizir, ar fi perit și el în baltă, saŭ ar fi căḑut prins în mânile Românilor, décă n'ar fi sărit un spahiŭ anume Hasan și nu l'ar fi scos de pĕr din nomolul amestecat cu apă și cu sânge; de atuncĭ acest spahiŭ purtà numele de Baltagiŭ. Vestea morțiĭ Viziruluĭ sĕ împrăștià îndată în șirurile turcescĭ, îndoesce confusiunea și pune pe gónă și pe ceĭ ce maĭ cutézà ca să sĕ apere; Româniĭ îĭ gonesce ca pe nisce vite spre zaliana și îĭ înghesuesce în fatala strîmtóre. Hasan Pașa și Mihnea Vodă, aflând de mórtea Viziruluĭ și înfrângerea oștilor luĭ, sĕ spăimêntézà fórte și o rupe la fugă umiliți și amărîți.

Imbătați de gloria triumfuluĭ, Românii învingĕtorĭ, uitând fómea și oboséla, năvăliră în tabĕra inimică și urmară a măcelări și prăda tot ce găsea în cale, fără a avea témă de întunerecul nopțiĭ ce sĕ împrăsciase negru și burnițos și de mulțimea inimicilor ce era încă maĭ mult ca îndoită decât eĭ.

Mihaĭ nu sĕ lasă maĭ pe jos de oșteniĭ sĕĭ, ci sĕ preumblà mult timp prin tabĕra turcéscă căutând pe Sinan despre a căruĭ sórte nu aflase și provocând pe toți căpitaniĭ ce întâlnea ca să sĕ rĕsboiască cu el în luptă singulară, fără să dobêndéscă alt resultat decât fuga și numaĭ fuga. Insă-și Hasan Pașa fugì dinainte-ĭ și sĕ duse a-și ascunde rușinea într'un crîng vecin de unde nu eșì decât numaĭ a doua ḑi. După ce vĕḑù că sĕ înoptézà de tot, lupta încetézà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu desăvêrşire şi resbelul sĕ schimbă într'o măcelărire crudă, bravul căpitan dete ordin de retragere. Oşteniĭ sĕĭ părăsiră locul de luptă cu părere de rĕŭ dar cu supunere şi îl urmară încărcaţĭ de nenumĕrate trofee, provisiunĭ, muniţiunĭ şi prădĭ de mare preţ. Maria drept orĭ-ce trofeŭ nu luă alt decât capul luĭ Caraiman, pe care-l despărţi singură de corp, îl legă de pĕr de oblîncul caluluĭ şi sĕ retrase urmând pe Domnul sĕŭ. Ajungênd în tabĕră, luă un ac şi, după cum spune legenda, începù să înţepe ochiĭ răpitoruluĭ sĕŭ şi să-ĭ dică:

— Voĭ sunteţĭ vinovaţĭ, căcĭ voĭ m'aţĭ vĕdut, voĭ m'aţĭ plăcut şi voĭ m'aţĭ făcut nenorocită.

După asta chemă doĭ cânĭ, dete fie-căruia câte o parte din astă ţéstă spintecată de toporul luĭ Mihaĭ şi privind cu bucurie cum o sfâşia cânĭĭ dise surîdênd într'un chip fioros:

— Precum tu aĭ dat perdărĭĭ pe logodnicul meŭ şi i-aĭ dat trupul spre mâncarea cânilor, căcĭ de îngropat nu l'aĭ îngropat, aşa îţĭ daŭ şi eŭ capul tĕŭ spre sfâşierea cânilor.

Într'acest timp, Românĭĭ numĕrară perderile ce aŭ simţit şi prădile ce aŭ căduţ în mânile lor; aprópe dece miĭ de Turcĭ rĕmaseră într'aceea séră morţĭ pe câmpul de rĕsboiŭ, iar Românĭĭ perduse maĭ bine de o mie de oşteniĭ şi câştigase pe lângă bogate provisiunĭ o mare cantitate de muniţiune şi multe lucrurĭ de preţ, puscĭ nenumĕrate, miĭ de arcurĭ şi tolbe cu săgeţĭ, vr'o treĭ-decĭ de tunurĭ şi maĭ presus de tóte Sangeacul cel verde al luĭ Mohamed, stema cea maĭ de preţ a musulmanilor, pe care până atuncĭ turciĭ nu-l perduse nicĭ-odată.

După victorie Mihaĭ chemà la sine pe tóte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căpeteniile oștenilor și le cerù părerea; unii fură de opiniune să continue și a doua ḑi lupta, alții să aștepte o ḑi de odihnă, el însă le spuse că e de nevoie a sĕ retrage în locurĭ strîmte ca să-și redobândéscă puterĭ, fiind-că oștile sale aŭ ostenit fórte mult, și că să aștepte ajutórele promise, căcĭ perderile ce aŭ încercat eraŭ destul de simțitóre, iar Turcii aŭ rĕmas încă destul de numĕroșĭ, spre a repara a doua ḑi ceea ce a perdut în ajun. Mihaĭ cu părere de rĕŭ îșĭ dete astă opinie, dar n'avù ce face, căcĭ evidența lucrurilor era de față, și el nu era din aceĭ ómenĭ care să închidă ochiĭ și să adórmă pe laurii dobândiți.

A doua ḑi cum sĕ făcù ḑiuă în loc d'a rencepe lupta, saŭ maĭ bine góna precurmată de negura nopții, Mihaĭ ca să înșele luarea aminte a Turcilor, puse înaintea tabĕriĭ maĭ multe tunurĭ și ordonà să dea maĭ multe salve de artilerie care nu încetară pănă ce nu pornì cu totul oștirea; după aceea plecară și tunariĭ fără să fie ḑărîți de Turcĭ, căcĭ atmosfera era înfășurată într'o ceață deasă și lor nu le era aminte să sĕ ocupe de ceea ce făceaŭ inimiciĭ când nu-ĭ supĕra, ci cum să sĕ apere cu folos în cas d'aĭ maĭ ataca.

Într'aceea ḑi Românii, cu tóte că eraŭ prăpădiți de ostenélă merse aprópe cu pas gimnastic, îmbucând câte ce apuca fără să stea din umblet și odihnindu-sĕ pe rênd în carĕle ce-ĭ urma. După ce trecù Argeșul pe podul de vase întins de eĭ, îl stricară și îl luară cu dênșiĭ și érăși pornirĭ și nu stătură pănă ce sĕ vĕḑură pe dealul Văcărescilor în prejma Bucurescilor.

Tocmaĭ a treia ḑi Turcii băgară de sémă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că nu mai aŭ dușmanĭ în față; în acea ḑi ceața sĕ ridicase, încât Turciĭ puturà sĕ vaḑà uimiţĭ de mirare malul pe care fusese tăbărîţĭ Românĭ, gol goluleț și dușmanĭ nicăirĭ. Atuncĭ le mai veniră inima la loc, dar nu îndrăsniră să sĕ ia după Românĭ temându-sĕ de vre-o cursă, ci stătură de sĕ odihniră. In ḑiua de sf. Marie, Mihaĭ întrà cu oștile în Bucurescĭ și-l găsiră desolat și prădat de Ungurii luĭ Horvath ce-l părăsise împreună cu tot ce jefuise ca să nu găséscă nimic Turciĭ când vor venì în urma lor.

Astă conduită barbară mâhnì pe Vodă și-l făcù să fie de douĕ orĭ nemulţumit de Horvath, care nu venise cu trupele sale în ajutor când fusese chemat, dar prădase și jefuise când scia de sigur că n'are de ce să sĕ maĭ témă. A doua ḑi pe după prânḑ Mihaĭ părăsì și el Bucurescĭĭ, merse continuu spre Tîrgoviște și ajungênd, acolo nu sĕ oprì decât câte-va ḑile spre a-și odihni oștile și pentru a porni familia și averea spre Ardeal.

După trecere de cincĭ ḑile pornì din Tîrgovisce pe cursul Dâmboviţiĭ, ajunse urmat de oștĭ și toţĭ orășenĭ la cetatea luĭ Negru Vodă pe Dâmbovicióră, inspectà locurile și negăsindule în destul de sigure și strategice, sĕ retrase maĭ în munţĭ spre satul Stoenescĭ unde sĕ oprì și îșĭ așéḑă tabĕra, împresurând'o cu îngrădirĭ tarĭ.

Tocmaĭ a patra ḑi după bătălie, sĕ iaŭ în sfîrșit și Turciĭ după Românĭ. Sinan desameţit de cădere îșĭ adună oștile ce sĕ împrăsciase fugând până aprópe de Dunăre, trimise un corp de oștire spre Brăila ca s'o ia înapoĭ și el pornì spre Bucurescĭ, unde îndată ce ajunse, transformà tóte bisericile în geamiĭ, declarà ţara de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pușalîc turcesc și dură mai multe întăriri. După două-spre-dece dile, lasă în Bucuresci pe Saturgi Mahomed cu două mii de ieniceri ca Pașă al Țării Românesci și el porni spre Tîrgovisce, unde îndată ce ajunse și găsi orașul pustiu să puse a dura noi întăriri și apoi să îndreptă spre munți cu gând d'a ajunge pe Mihai, d'al angaja într'o luptă seriósă și d'al nimici cu desăvîrșire și apoi să trécă în Ungaria spre a șterge din fața pămêntului numele de creștin.

XVI.

Sacrificiul boerilor.

Bătălia dela Călugăreni a fost muscătura furnicii în momentul d'a să vedea strivită de călcâiul unui uriaș, dar fù plină de resultate folositóre pentru Români. Intr'adevěr ei să retrase a doua di după o victorie strălucită spre a să adăposti în creerii munților; părăsiră fructele unei biruințe neîndoióse tocmai în momentul când trebuia să să foloséscă de ele, dar înălță fórte moralul populațiunei și o făcù să să încreadă în destinele sale și să fie sigură că și o mână de ómeni bine conduși póte smulge laurii victoriei din mâna unei armii mari rěu condusă.

După astă memorabilă bătălie, într'adevěr orașele să sparse, satele să pustiiră, chiar Tîrgoviscea, marea capitală deveni o necropolă, adecă un oraș mort, pustiu, dar să populară fórte sghiaburile munților și să îndoi și întrei numěrul oștenilor. Tótă suflarea bărbătéscă, chiar acei ce din pricina vîrstei nu mai era datori să pórte armele și chiar băețandrii încă nevîrstnici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

alergară de bună voia lor, să într'armară cu ce putură și să așeḑară sub cutele stéguluĭ țăreĭ. Insáșĭ femeile să puse la dispoșiția căpeteniilor oștirilor spre a îngriji de bolnavĭ și de hrana apărătorilor țăreĭ în pericol.

Nicĭ moșnegiĭ, nicĭ copiĭ nu rămase nefolositorĭ în asemenea vreme de grea încercare; numaĭ boeriĭ, stîlpiĭ țăreĭ, sfatul obscĭĭ, brațul cel maĭ vânjos și destoinic, nu asceptară să sosésckă Mihaĭ spre a-ĭ lua împreună cu el în retragerca sa, ci afară de fórte rare escepțiĭ, îșĭ strânse familia și avutul cel maĭ prețios și trecură dincolo de munțĭ ca să să adăpostéscă departe de orĭ-ce pericol în Brașov și Sibiiŭ până ce va trece furtuna. In numĕrul acestora era Dan vistierul, banul Manta, Udrea comisul și alțiĭ ca eĭ nemulțămițĭ de îndrăsnéța cercare a luĭ Mihaĭ, prietinĭ credincioșĭ aĭ foștilor Domnĭ Mihnea și Alexandru care urmaŭ códa oștilor dușmanilor țărilor lor.

Manta până atuncĭ încă nu devenise amicul intim al luĭ Mihaĭ și căpitanul luĭ cel maĭ fruntaș, căcĭ încă nu putuse aprecia strălucitele calităț ostășescĭ ale mareluĭ vitéz; el fusese credinciosul luĭ Mihnea și voia să-ĭ rĕmâie d'a pururea, maĭ cu sémă că Dan cu care să rudea, scia prin viclenia și isteț̦imea spiriuluĭ sĕŭ să-l ț̦ie legat de sórtea sa și să-l facă complice tuturor faptelor sale, deși sub pretecst că eraŭ păgubitóre luĭ Vodă, eraŭ fórte păgubitóre și chiar amenințătóre esistenț̦eĭ patrieĭ sale.

Eĭ să duse de să stabilirĕ în Belgrad, unde Sigismund Batori domnul Transilvanieĭ benchetuia în petrecerile nunț̦iĭ sale cu archiducesa Maria Cristina, fiica împĕratuluĭ Germanieĭ. Sco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pul lor era d'a face pe Batori să sĕ înduplece d'a părăsi pe Mihaĭ în voia sorţiĭ sale şi d'a-şĭ vedea numaĭ de petrecerĭ şi veseliĭ, împăcêndu-sĕ cu Turciĭ, care le promitea o pace fórte avantagiósă. Ca să-şĭ ajungă la scop, Dan plăsmuì multe minciunĭ, cleveti cum era maĭ rĕŭ pe Mihaĭ şi îĭ aruncà în dos o mulţime de defaimărĭ; făcù ceva maĭ mult, promise în numele luĭ Alexandru Vodă stăpânul sĕŭ că va închina ţara fălosuluĭ Ungur şi din principat va transforma-o într'un simplu palatinat, dependinte într'un mod direct de Transilvania, şi cu chipul acesta sĕ va realisa visul sĕŭ cel maĭ scump, va deveni regele bĕtrâneĭ Daciĭ, subjugând şi Moldova pe care o sfâşia împerecherile întinse şi hărţuelele Leşilor.

Aste înjosite făgăduelĭ deschise ochiĭ banuluĭ Manta şi-l făcù să înţelégă ce fel de om era complicele sĕŭ, dar nu avù îndestul curaj şi îndestulă bărbăţie s'o rupă pe dintregul cu el, să vie în ţara sa şi să cadă în genunche la piciórele luĭ Mihaĭ spre a-şĭ dobândi ertarea; să mulţumì numaĭ să spue luĭ Dan între patru ochĭ că desaprobă purtarea sa şi la timp nu vaiscăli condiţiile sale. Dan audindu-l începù să-l ia în rîs şi să-ĭ dică că nu sĕ aştepta dela el atâta rĕutate, pentru că în politică tóte armele sunt bune şi e liber unuĭ înţelept să făgăduiască, dacă va găsi un nebun să tragă nădejde.

Din nenorocire pentru el acel nebun nu fù Sigismund Batori; peste câteva dile el le spuse că în acele momente critice când tótă creştinătatea era ameninţată de incursiunea barbarilor de Turcĭ nu era timpul d'aşĭ satisface nisce orgoliurĭ deşarte, ci d'a apĕra crucea în primejdie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și-ĭ vesti că a doua ḑi el plécă împreună cu 32000 infanterie, 2000 călărime și 54 tunurĭ spre a sĕ împreuna cu oștile moldovenești trimise de Stefan Răsvan Vodă. Îĭ maĭ încunosciințà încă că ședereа lor în Belgrad și în tot Ardélul le era interḑise și-ĭ pofti să plece p'aci încolo.

Astă nereușită umplù de turbare pe Dan și pe Udrea, dar ușurà óre cum sufletul luĭ Manta în interiorul căreia consciința începuse să murmure cam tare. Eĭ plecară chiar în aceea ḑi.

— Unde ne ducem? întrebà Manta pe complicele sĕŭ principal.

— Oĭ vedea, rĕspunse Dan cu ton scurt și țanțoș, ca să precurme orĭ-ce rĕspuns.

— Eŭ n'așĭ vrea să vĕd ci să sciŭ, rĕspunse Manta cu un ton maĭ puțin aspru.

— Dacă e așa ghîcesce, rĕspunse Vistierul cu un aer luător în rîs.

— Trecem Dunărea pe la Belgradul sîrbesc?

— Nu.

— Trecem munțiĭ spre țara Moldovenéscă?

— Ba nu.

— Atuncĭ mergem spre Buda orĭ spre Beciŭ?

— Ba nicĭ gând n'am.

— Atuncĭ unde ne ducem? strigà Banul cu un ton arțăgos.

— Sĕ vede că nu escĭ ispitit într'ale dibăcieĭ, Bane, de nu ghîcescĭ un lucru atât de simplu. Mergem la Stoenescĭ.

— La Stoenescĭ! esclamà Manta uimit, în tabĕra luĭ Mihaĭ!

— Da, în tabĕra luĭ Mihaĭ.

— Nu te gândescĭ la urmărĭ care pot fi primejdióse, obiectà Udrea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba m'am gândit la tóte și am găsit că pentru lupĭ cea maĭ bună ascunḑétóre este aceia ce o póte găsi aprópe de staulul oilor. Dacă ne va vedea că fugim de el, el va începe să sĕ témă de noĭ și póte chiar de departe să ne facă vre-un rĕŭ; vĕḑêndu-ne însă că venim de voia nóstră nu sĕ va maĭ teme de noĭ și nu va ghîci nimic.

Avea cuvênt sceleratul: cel maĭ simplu raționament îĭ da dreptate, prin urmare cu el astupă gura complicilor sĕĭ de nu maĭ ḑise nicĭ cârc.

Chiar faptele venirà în curênd să-ĭ justifice purtarea; întrarea lor în tabĕră fŭ primită cu multă bucurie și Vodă venì în persónă să-ĭ felicite de bunăvenire și să-ĭ poftéscă la sfat. Eĭ sĕ duse, Manta luà parte la discuțiune, îșĭ dădù chiar părerea asupra feluritelor propunerĭ și chiar rĕusi a adopta unele din ele, spre a alcătuì un plan cât sĕ póte de complect, prin care să sĕ apere de vre-un atac și să goniască pe inimic peste Dunăre. El în fața pericolului uitase că era conspirător și îșĭ aduse aminte numaĭ că era Român, boer și oștean.

Dan din contră nu uità un singur moment că era creatura vêndută luĭ Alexandru Vodă, dar uità cu desăvêrșire că era Român și că în momente de primejdie orĭ-ce ură și animositate să dă la o parte. În sfat nu-șĭ dădù nicĭ o părere, dar ascultă cu cea maĭ mare atențiune și întipărì în mintea sa tóte alcătuirile.

Când să iasă din cortul în care să ținuse sfatul, vĕḑù că un cerșitor sdrĕnțăros, plin de noroiŭ și urît ca necuratul îĭ eșì înainte și-ĭ întinde mâna. De-ocamdată vrù să sĕ depărteze

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de el cu dispreț și să dea ordin la vr'un verdișor, ca să-l dea din tabără afară, dar auḑindu-ĭ vocea, care cu un glas piţigăiat și lihnit îĭ cerea milostenie, atuncĭ tresărì, scóse un ţipĕt de bucurie și numaĭ decât apucà pe cerșetor de mână, îl trase după el, merse cu dênsul câtva timp pe din dosul corturilor și întrà cu dênsul într'un cort maĭ retras și după ce sĕ vĕḑù înlăuntru trase perdelele cortuluĭ cu băgare de sémă ca să nu sĕ vaḑă nimic înlăuntru și apoĭ esclamă cu bucurie:

— Ticalidi!

— Eŭ Măria Ta, rĕspunse fostul cerșitor.

— Iadul te-a adus tocmaĭ la vreme.

— Sĕ vede că el mĕ scapă din tóte primejdiile ca să sosesc atuncĭ când trebue să fiŭ gata la slujba Măriĭ Tale.

— Aĭ trecut prin vre-o primejdie?

— Prin multe.

— De unde viĭ?

— Din temnițele Tîrgoviștelĭ unde m'a închis Mihaĭ Vodă și din care m'a scăpat Turcii.

— Aŭ sosit Turcii în Tîrgoviște?

— De opt ḑile trecute sĕ află în mânile lor.

— Alexandxu Vodă maĭ e cu eĭ?

— El m'a scăpat, el mĭ-a deschis ușile temnițeĭ mele cum a deschis p'ale tuturor celorlalte și cum m'a vĕḑut, m'a recunoscut îndată și îndată m'a cerut dela Sinan Pașa și m'a urnit spre tabĕra luĭ Mihaĭ Vodă ca sĕ vĕd ce sĕ petrece pe aci și să daŭ ochĭ cu Măria Ta.

— Cum aĭ putut isbuti să întri în tabĕră?

— Fórte lesne; m'am îmbrăcat maĭ din vreme în haine de cerșitor, căcĭ sĕrmanul rĕsbesce pretutindenĭ la Românĭ, am ocolit câtva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să nu daŭ bănuială că viŭ din taběra turcéscă, și cum am rěsbit înlăuntru și am aflat, că are să sě ție un mare sfat m'am luat după mulțimea căpitanilor și am rěmas la ușa luĭ cu mâna întinsă spre trecětorĭ și cu urechia spre sfătuitorĭ.

— Bine aĭ făcut, fi-veĭ însă în stare să te întorcĭ chiar acum înapoĭ?

— Îmĭ daĭ vre-o slujbă?

— O carte cătră Alexandru Vodă, în care să ticluesc pe de rost tot ce s'a vorbit și s'a hotărît într'acest sfat.

— Este gata cartea?

— Nu, mě apuc s'o scriŭ.

— Scrio că eŭ sunt gata de plecare.

Dan scóse din sîn o bucată de piele de iepure și din mânerul toiaguluĭ sěŭ o pereche de călimărĭ lungĭ și câte-va pene, și aședându-sě jos pe pământ pe un chilim ce era întins, puse pelea pe genunchĭ și începù să scrie cum scriŭ chiar adĭ Turciĭ, servindu-sě de genunchĭ ca de un pupitru.

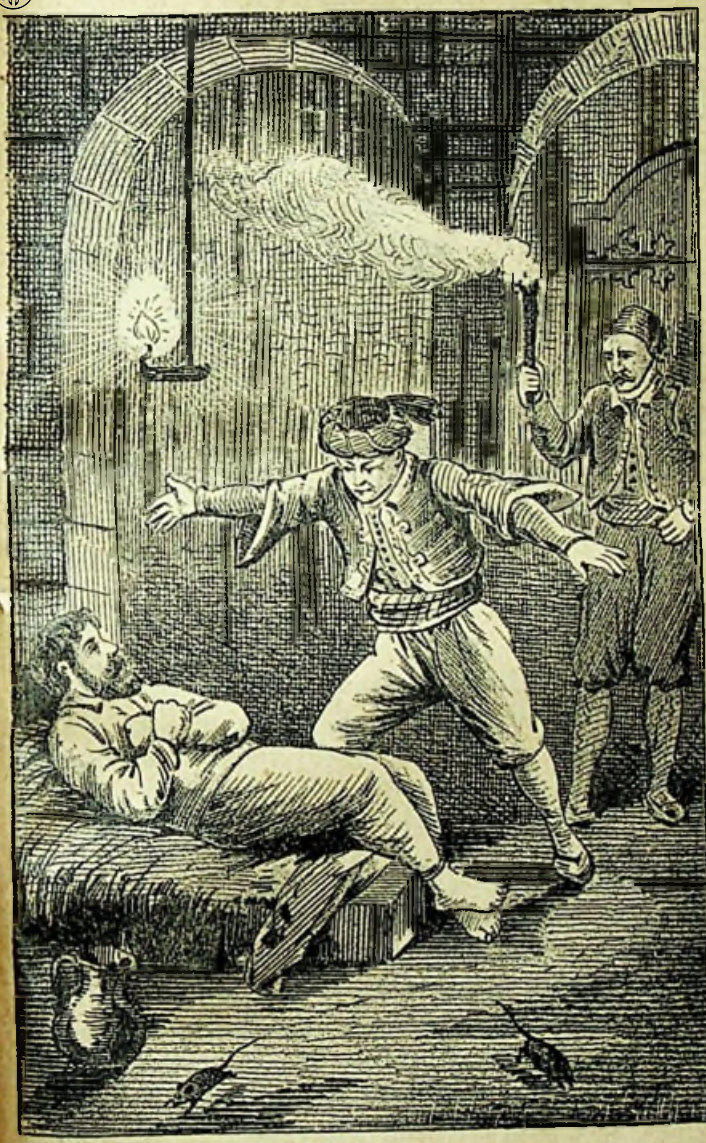
După-ce terminà scrisul sě sculà în sus, făcù pergamentul sul, îl legà cu o panglică, pecetluì panglica cu inelul sěŭ încrustat în céră roșie și după aceia îl dete greculuĭ, îĭ puse în mână și o pungă plină cu monede de aur și apoĭ îĭ dise:

— Du-te.

— Staĭ, rěspunse dela spate o voce detunătóre și îndată o mână sě întinse și smuci cu repediciune sulul din mânile greculuĭ.

Intr'acel minut perdelele cortuluĭ sě dete la o parte, și la lumina apuindă a sóreluĭ ce revěrsa spre ușa cortuluĭ o cascadă de lumină, vistierul și emisarul sěŭ înmărmuriți de gróză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mârzea, iubitul meŭ, nu mai mĕ recunoscĭ? rĕspunse junele cu o voce plină de dulcéță.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vĕdură pe Mihaĭ încunjurat de ceĭ maĭ fruntaşĭ dintre căpitaniĭ sĕĭ, între care sĕ află şi Manta şi Udrea complicĭĭ luĭ Dan. Mihaĭ după-ce smulse sulul, rupse pecetia, îl desfăcù, îl citì încet şi apoĭ îl recetì în auḑul tuturor; e rea reproducerea fidelă a tuturor combinaţiunilor strategice adoptate de consiliul de resbel ce abia sĕ spărsese. După-ce terminà cu cetitul Mihaĭ sĕ întórse cătră căpitaniĭ sĕĭ şi le ḑise:

— Căpitaniĭ meĭ, aţĭ auḑit aceea ce acest boer nevrednic şi nevrednic Român a scris duşmanilor ţăreĭ luĭ; de ce pedépsă credeţĭ că este vrednic el şi unélta sa?

— De mórte, strigară toţĭ căpitaniĭ într'o voce.

— E prea uşóră astă pedépsă; eŭ îl osândesc la viaţă; nu-l despoĭ de rangul nicĭ de averea sa; îl despoĭ numaĭ de dreptul d'a maĭ sta în ţara luĭ şi d'a maĭ putea să-ĭ fie de folos vr'odată. Luaţi-l şi daţi l peste graniţă prin locul cel maĭ apropiat, asemenĭ şi pe unélta luĭ, însă nu prin acelaşĭ loc ci prin locurĭ cât sĕ póte de depărtate, adause Vodă adresându-sĕ cătră o cruce de tălpaşĭ ce urma ceata de căpitanĭ.

— Mărĭa ta, strigà Manta căḑênd de-odată în genunche; ţĭ-am fost duşman până aḑĭ ţĭ-o mărturisesc; mărinimia ta însă m'a desarmat, m'a lăsat neputincios; iată-mĕ la picĭórele Mărieĭ Tale pocăit şi umilit; poruncesce cuĭ voescĭ să mĕ pedepséscă, să mĕ gonéscă, să mĕ omóre chiar, căcĭ eŭ nu voiŭ ḑice nimic alt decât că am fost vrednic de osândă că nu te-am cunoscut.

— Ridică-te în sus, Bane Manto, rĕspunse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să alcătuim alt plan, căcĭ ce a fost s'a trecut şi ce am gândit păn' acum am uitat.

Prin asemenea marinimósă purtare a putut Mihaĭ să-şĭ recruteze chiar prin rândurile duşmanilor prietinĭ, care maĭ apoĭ şĭ-aŭ pus de miĭ de orĭ viaţa în primejdie pentru el.

Pe când tălpaşiĭ duceaŭ spre graniţa care nu era departe, pe căĭ deosebite, pe Dan şi pe Ţicalidi, a căror uimire încă nu sĕ risipise, Mihaĭ sĕ îndreptà spre cortul unde sĕ ţinea sfatul şi pe drum dise căpitanilor sĕĭ.

— Trist lucru am să vĕ mărturisesc, boerĭ d-v., dar trebue să vĕ spun plin de mâhnire şi de ruşine că aḑĭ am scăpat de primejdiósele uneltirĭ ale unuĭ Român şi creştin, prin destăinuirea unuĭ Turc. Osman, acel tînĕr care ne-a adus vie şi nevătămată pe sora căpitanuluĭ Radu Putoianu, rĕmâind în Ţîrgovişte după-ce i-am dat drumul la întórcerea prin acel oraş din cămara unde-l închisesem, şi rătăcind prin prejmele acestor locurĭ muncit de nisce chinurĭ ascunse şi de nimenĭ sciute, a vĕḑut într'o sĕră că trecea pe drumul mare un om îmbrăcat grecesce însoţit de doĭ Turcĭ, care după ce a vorbit câtva cu eĭ, s'a despărţit de dênşiĭ, şi pe când eĭ, sĕ întorceaŭ spre oraş, el sĕ vîrî într'un crâng vecin şi apoĭ eşì schimbat în cerşitor. Astă schimbare l'a făcut să bănuiască ceva, şi neavênd ce face, s'a luat pe departe după el şi l'a urmărit până ce a întrat aci în tabĕră, fără să fie supĕrat de străjĭ, care precum sciţĭ, are voe să lase pe orĭ cine să între, dar pe nimenĭ să iasă. Astă întêmplare l'a făcut să între în bănuelĭ şi maĭ marĭ şi l'a îndemnat să'l urmă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dênsul până a ajuns în dreptul cortuluĭ de sfat, l'a urmărit și după ce a plecat însoțit de vistier, și tocmaĭ când l'a vĕḑut că întră împreună cu el în cort, a recunoscut în trăsurile luĭ pe răpitorul Putoienceĭ și numaĭ decât a alergat să întrebe unde póte găsi pe Vodă și să mĕ vestéscă ca să înlătur la vreme, precum aț vĕḑut, că d'asupra capuluĭ nostru atârnă o mare primejdie.

— De bună sémă, Măria Ta, rĕspunse bĕtrânul agă Fărcașiŭ, care era de față, Dumneḑeul némuluĭ românesc priveghiază fără contenire asupră-ț și te păstréḑă nouă pentru cine scie ce strălucit viitor.

— Amin, să dea D-ḑeŭ, strigară ceilalț boerĭ în cor.

XVII.

Sacrificiul femeiĭ.

Mihaĭ de când sĕ retrăsese cu oștenĭ ce-ĭ maĭ rĕmăsese în strâmtorile dela Stoenescĭ, în așteptarea ajutoruluĭ luĭ Batori, nu rĕmăsese cu mânile în sîn, ci din când în când trimesese în tóte părțile iscóde, care să descopere demarșele Turcilor și să le facă tot rĕul putincios. Așa dar îndată ce afla că o cétă óre-care a plecat după provizii, sĕ luă după ea cu ceĭ maĭ aleș din vitejiĭ sĕĭ, o pândea la o strîmtóre tocmaĭ bună, și când sĕ întorcea fără grije și încărcată de bogate prăḑĭ, o lovia fără veste, o nimicea cu desăvêrșire și sĕ întorcea încărcat cu prăḑile prădătorilor. Când afla că o cétă numĕróșă de inimicĭ a plecat să studieze localităț ca să pótă găsi o trecĕtóre favorabilă, care să le des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chidă calea spre Ardeal, atuncĭ trimitea un numĕr bun de armată să sĕ ascundă prin vizuinile munţilor, fără a da cuiva bănuială că sĕ află oştĭ prin vecinătate, lăsa pe Turcĭ să înainteze în voie până întra în vre-o strîmtóre favorabilă planurilor luĭ, şi după ce vedea pe inimicĭĭ căduţĭ în cursă, cădea ca un trăsnet din senin peste dênşiĭ, îi spulbera ca pleava în faţa vêntuluĭ şi-ĭ nimicea cu desăvêrşire. Când sĕ informa că taběra era rĕŭ păḑită saŭ despopulată prin risipirea oştilor după prăḑĭ saŭ adunărĭ de provisiunĭ, atuncĭ să folosea de o bună nópte întunecósă şi ploiósă şi lovea iară fără veste pe Sinan chiar în taběra luĭ, şi după ce trecea sub sabie, pârjolia şi jefuia tot ce-ĭ cădea în mână, sĕ întorcea înapoĭ înainte de aparițiunea aurorĭĭ, şi cu chipul acesta hărţuia pe inimic într'una şi-l slăbea fără a sĕ încăera cu el într'o bătălie generală, cu care n'ar fi scos'o la cale, din causa miculuĭ numĕr al oştirilor sale.

Pe timpul când Mihaĭ îşĭ da asemenea silință ca să ţie în nelucrare formidabila armată a luĭ Sinan Paşa, care arborase semiluna în tóte părţile unde altă dată lucea crucea, Sigismund Batori nu maĭ sta cu mâna în sîn cum stătuse pe când Spartiaţiĭ Românĭ făcea din Călugărenĭ o nouă Thermopile, ci vĕḑênd pericolul că era aprópe de casa sa, curmă petrecerile nunţiĭ sale cu Maria Cristina, nepóta Impĕratuluĭ German Rudolf II, îşĭ petrecŭ sócra până la Aiud şi după aceia sĕ întórse în Belgrad şi puse la cale a aduna oştĭ formabile, cu care să nimicéscă acest pericol ce devenise aşa de eminent numaĭ prin negligența saŭ maĭ bine reaua sa voință. Sĕ împăcà după aceia cu comiţiĭ sĕculor Bal-

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

tăzăi Dognaci, Benedict Mincenti și Lupu Corlui, dându-le înapoi privilegiurile usurpate; apoi îi trimise la scaunele lor ca să pue sub arme pe vitejii lui Sĕcuĭ, pe urmă scrise la tóte căpeteniile creștinătății ca să vie în ajutorul sânteĭ Crucĭ ce era amenințată de urgia păgânătățiĭ, și în fine porni și el pe la sfîrșitul luĭ August cu o escortă de douĕ miĭ guărdĭ călărĭ și dece miĭ pedestrașĭ spre strîmtorile Carpaților. Marșul sĕŭ a fost fórte domol pentru ca să trécă timpul necesar d'aĭ sosi ajutórele cerute și fórte nesigur pentru că nu scia încă ce sórte avusese Mihaĭ și oșteniĭ luĭ. Ajungênd la Sas-Șebeș sĕ maĭ încurajà aflând deodată treĭ noutățiĭ înveselitóre: adecă, vestea despre luarea orașuluĭ unguresc numit Lipa din mâna Turcilor, apoĭ scirea despre victoria repurtată de Mihaĭ la Călugărenĭ, după ce s'a luptat ca un eroŭ demn de geniul luĭ Omer, și în fine despre înfrângerea Tătarilor, care fiind strîmtoratĭ de vecinii lor Ruși și Cazacĭ, s'aŭ întors înapoĭ spre țara lor și aŭ lăsat nerăsbunată sdrobirea avantguardeĭ oștilor sale ce fusesc nimicită de cătră Răsvan-Vodă.

Asigurându-sĕ óre-cum despre operațiunile luĭ Sinan care nu putea să vie asupră-ĭ, fiind ținut în frîŭ de falangele luĭ Mihaĭ, care ocupa tocmaĭ strîmtorile prin care sĕ făcea comunicația cu Transilvania maĭ lesniciósă, părăsi Sas-Șebeșul, și trecênd prin Cohalm, tăbărî în câmpia Bârsi din dreptul Brașovuluĭ numită de Ungurĭ Feketehalom unde sĕ hotărîse a sĕ aduna tóte oștile și ajutórele.

Odată cu el sosì și Sĕcuiĭ în numĕr de 24,000 între care 9200 era arquebusierĭ; sosiră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/pdrr

și nobilii Transilvaniei cu vasalii sau soldații lor în număr de 13,000 oșteni; sosi și 300 cazaci prusiani cu Ioan Waicher în frunte, 800 lăncieri și 1200 pedestrași din Oradia mare, sub comanda lui Stefan Barciai, pedestrimea întreținută de orașul Sibiiu învestmêntată în negru, a Brașovului îmbrăcată în civit, a Mediașului învestită în verde și a Bistriții uniformată în roșu, fie-care de câte o mie de oșteni; sosi și Răsvan Vodă, domnul Moldoveĭ, cu 2400 pedeștri, 800 călăreți și 22 tunuri, și adunându-sĕ laolaltă 32000 pedestrași, 20000 călăreți și 53 tunuri, sĕ îndreptară spre munți și trecură strîmtorile dintre Brad și Rucăr pe la Giuvala cu mare greutate, căcĭ furà nevoiți a trece artileria, muniținea, provisiunea și tot bagajul ce-ĭ însoția pe spinările cailor. In minutul când sĕ unea armata sa cu mâna de ómenĭ a Achiluluĭ României, sosirà și ceĭ 1600 Catafracți, trimiși de Impĕratul Rudolf, sub comanda silezianuluĭ Albert Raivicĭ și 75 cavalerĭ Florentinĭ trimiși de ducele Ferdinand I de Medicis, duce de Toscana, sub conducerea luĭ Silvio Piccolomini, spre a forma împreună cu óstea luĭ Mihaĭ un numĕr de 60000 oșteni și 75 tunuri.

In timpul în care Batori își aduna oștile ca să alerge în ajutorul aliatuluĭ sĕŭ și Mihaĭ hărțuia fără de curmare hórdele păgâne, Maria dĭŭa rĕtăcia prin munții și prin văile din préjma Stefănescilor, spuind stâncilor, și bradilor dorul ce o consuma, și nóptea sĕ uita óre întregĭ la stele și le repeta aceia ce spusese stâncilor până ce un somn greŭ și plin de năluciri chinuitóre, îi închidea ochiĭ și o transporta într'altă lume numaĭ puțin plină de visurĭ și năluciri dureróse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru inimióra sa. De îndată însă ce un corp de armată pleca în góna Turcilor, în o espediţiune plină de pericole, numaĭ decât sĕ într'arma şi ea şi plecà fără să asculte rugăciunile fratelui sĕŭ şi ordinele Domnului, şi sĕ espunea la miĭ de pericole ca să pótă ucide cu propria sa mână cât sĕ póte maĭ mulţĭ Turcĭ, sperând că va rĕuşi să stingă de pe faţa pământului urma astor răpitorĭ fără de milă, care a lipsit'o de tótă fericirea pe acest pământ şi a vĕrsat fără îndurare sângele iubitului sĕŭ Mîrza.

Intr'o ḑi, întorcêndu-sĕ dela o asemenea espediţiune ce avusese loc aprópe de frontiera Ardealului, încărcată cu trofee şi plină de bucurie c'a măcelărit un numĕr considerabil de inimicĭ, ḑărĭ la óre-care depărtare un om, care scobora sghiaburile munţilor prin nisce locurĭ neumblate, călcând cu mare băgare de sémă şi pitindu-sĕ la fie-ce sgomot cu mare ferélă ca cum ar fi vrut să sĕ ascunḑă. De-ocamdată nu-l cunoscù şi nu prea îĭ dete aşa mare atenţiune, dar după ce sĕ opropià de el, scóse un răcnet de leóică şi sĕ năpusti asupră-ĭ, îl trânti la pământ cu o putere superióră secsului sĕŭ, îl tîrî până într'o vălcea depărtată de calea principală şi cum ajunse acolo îĭ puse piciorul pe piept şi îĭ strigà cu o voce detunătóre:

— D-ḑeul rĕsplătirii te-a adus în calea mea, spurcatule, că să primescĭ pedépsa nelegiuirilor tale.

— Ţicalidi nu móre lovit de o mână de femee, rĕspunse Grecul, căcĭ el era, smucindu-sĕ de sub piciorul Mariĭ şi ridicându-sĕ repede în sus spre a o lua la fugă.

— Ba veĭ muri, rĕspunse juna amazónă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr
prinḑêndu-l din noŭ şi trântindu-l cu îndoită violenţă în locul de unde sĕ sculase.

— Escĭ drac, iar nu femee rĕspunse acesta comprimând ţipĕtul de durere ce-ĭ produsese astă sbuciumare.

— Ba sunt îngerul rĕsplătireĭ, rĕspunse Maria.

— Ce vreaĭ cu mine? întrebà Grecul.

— Voĭŭ să-ţĭ rĕsplătesc tot rĕul ce mĭ-aĭ făcut, tótă nenorocirea la care m'aĭ osândit.

— Să mĕ omorĭ! esclamà Fanariotul cu un ton plângeros, vĕd bine că poţĭ, fiind-că escĭ maĭ puternică ca mine, deşi escĭ femee, dar tu escĭ bună şi o să te gândescĭ că escĭ creştină şi sfânta nóstră religie osândesce pe ceĭ ce fac rĕŭ deaprópeluĭ.

— Tacĭ, păgâne, nu bîrfi, strigà Maria întrerupându-l, căcĭ în gura unuĭ nelegiuit ca tine aste cuvinte sémănă a blăsteme; tu mĕ povăţuescĭ să nu fac rĕŭ deaprópeluĭ, tu, care escĭ creştin, şi cu tóte astea viaţa ta este un şir de rĕutăţĭ. Nu te maĭ cerca înzadar, căcĭ cu asemenea cŭvinte nu te veĭ scăpa de mórte.

— Escĭ maĭ crudă ca Mihaĭ care mĭ-a dăruit viaţa şi s'a mulţămit numaĭ a mĕ trece graniţa însoţit de doĭ tălpaşĭ.

— Sunt maĭ prevĕḑĕtóre ca el, căcĭ acum, după ce ţi s'a dăruit viaţa, iată-te întors ca să uneltescĭ din noŭ rele împotriva mântuitoruluĭ tĕŭ.

— Ce-ţĭ va folosi mórtea mea?

— Va isbândi mórtea logodniculuĭ meŭ Mîrza care acum este în mormênt numaĭ din pricina nelegiuireĭ tale.

— Mórtea luĭ Mîrza! dar el nu este mort.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

— Nu este mort?!.... esclamă Maria tresăltând de bucurie și speranță, îĭ sci tu de urmă?

— Dacă-mĭ veĭ dărui viața, îțĭ voĭ spune unde este.

— Îțĭ voĭ dărui maĭ mult ca atâta, îțĭ voĭ da înțecit aur cât țĭ-a dat păgânul de Caraiman ca să mĕ daĭ în mânile luĭ; numaĭ spune-mĭ, spune-mĭ în grabă ce l'aĭ făcut?

— Îțĭ voĭ spune dacă te jurĭ că te veĭ ține de făgăduială.

— Mĕ jur, dar spune, spune odată unde este el acum?

— In un beciŭ tainic sub chioșcul din grădina palatuluĭ de vară al luĭ Ferat Mustafa Pașa din vecinătatea Rusciuculuĭ.

— Cine l'a închis acolo?

— Eŭ prin porunca rĕposatuluĭ Caraiman Pașa.

— Tu mĕ înșelĭ.

— Pe sfânta cruce mĕ jur că nu mint.

— Nu te jura că altminterĭ cred că vreaĭ să mĕ bagĭ într'o cursă nouă.

— Ca să te încredințezĭ că nu mint, du-mĕ în taberă, lasă-mĕ sub paza fratelui d-tale și a oștenilor luĭ, ia acest inel, arată-l păditoruluĭ palatuluĭ și dacă te veĭ încredința că am mințit atuncĭ dă-mĕ perdării.

— Dar dacă voiŭ peri p'acolo prin vicleșugul tĕŭ?

— Va rĕmânea fratele d-tale ca să mĕ pedepséscă îndată ce va vedea că întârdiezĭ prea mult.

— Bine, voĭ cerca; acum te las cu viață, te duc în taberă ca să te daŭ sub paza luĭ Radu și dacă mĕ veĭ fi mințit, vaĭ ție va fi!....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

După-ce pronunță astă amenințare, apucă de mână pe Grec, să întórse înapoĭ, întră în tabără, și după ce îl dete sub îngrijirea fratelui sĕŭ, îĭ esplică în puține cuvinte causa care o silea să-l ție sub pază, întră în cortul sĕŭ, să învestmênță cu costumul turcesc cu care scăpase din mâna Turcilor și îndată ce înserà, încălecà pe calul sĕŭ cel arabesc, eșì din tabĕră singură singurică, fără să vrea a primi oferirea ce-ĭ făcea fratele sĕŭ d'a o însoți, și să îndreptà spre lagărul turcesc, cu gândul d'a într'a și eșì din el fără a fi vĕdută.

Dorința Mariĭ d'a nu fi vĕdută de Turcĭ să realisà când fù vorba să între în tabĕră, căcĭ santinelele o lăsară să trécă fără supĕrare, credênd că este unul din mulțiĭ resbelnicĭ ce să întorceaŭ singurĭ după o lovitură nenorocósă din partea inimiculuĭ, dar când fù să iasă, nu să întêmplà astfel ci un ianicer ce păzea de santinelă o vĕdù, o chemà de treĭ orĭ și neprimind nicĭ un rĕspuns, îșĭ descărcà arma spre ea și ucise sub dênsa bravul sĕŭ cursier, care înfruntase cu ea atâtea pericole și care de astădată căzù jos neanimat. apucând în căderea sa sub sine delicatul picior al călărețuluĭ. Acest accident nu causà Mariĭ nicĭ un rĕŭ dar o făcù să cadă în mânile inimiculuĭ.

În deșert ianicerul și alțĭ cincĭ camarazĭ aĭ luĭ cariĭ alergase la auzul detunăturĭ puscĭĭ o întrebară unde să duce, căcĭ ea nu dete nicĭ un rĕspuns de frică s'o înțelégă după vorbă că nu era Turc. Soldațiĭ neprimind nicĭ un rĕspuns o duse înaintea oficeruluĭ lor, care să alese cu aceeașĭ tăcere și acesta, nefiind satisfăcut de astă mutenie, o duse la oficerul superior. Acesta făcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

parte din corpul răposatului Caraiman și cum o vĕdù strigà:

— Pe viul Alah! tu eștĭ Murad, întreit vêndĕtorul, care după ce aĭ tradat pe aĭ tĕĭ nepretinilor, după ce aĭ fugit dela fraţiĭ tĕĭ în taběra ghiaurilor și după ce aĭ întins mâna ca sĕ uciḑĭ pe binefăcĕtorul tĕŭ, acum viĭ ca să unelteștĭ noĭ nelegiuirĭ; fiĭ sigur însă, dreptatea ţi sĕ va face și veĭ primi fără întârdiere preţul nelegiuirilor tale.

— Du-mĕ înaintea luĭ Sinan Paşa, rĕspunse juna fată cu curaj; înaintea luĭ voĭ rĕspunde și dela el voĭ a primi pedépsa, dacă voĭ fi vrednic de ea.

— Te voĭ duce chiar în ăst minut, rĕspunse turcul înfuriat, ca să sĕ cureţe cu un minut maĭ curênd pământul de o fiinţă ca tine.

Turcul îșĭ ţinù cuvêntul, o luà cu sine și o duse înaintea luĭ Sinan Paşa. Acesta într'acel minut sta sus pe o movilă, și la lumina lunĭĭ privea spre mica taběră Românéscă, pe care n'avea putere cu mulţimea oștilor sale s'o scóţă din acel cuib de vultur inabordabil, nicĭ măcar s'o încunjure ca s'o facă să piară prin fóme; cincĭ șése căpeteniĭ de frunte sta împrejùrul luĭ și împărtăşa împreună cu el ciuda sa. Apropiindu-sĕ de Vizir, oficerul ce recunoscuse pe Murad, ḑise:

— Strălucite stăpâne, am prins un spion ghiaur.

— Poruncesce să-l spânḑure, rĕspunse Vizirul fără a-șĭ lua ochiĭ despre taběra Românilor.

— Astă pedépsă e prea mică și prea grabnică, căcĭ acest nelegiuit este întreit vinovat, rĕspunse Turcul. Acesta e nelegiuitul Murad,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care a fugit din taběra nóstră, a trecut la dușmanĭ și pe urmă a îndrăsnit să întindă o mână ucigașe spre binefăcětorul sĕŭ, spre Caraiman Pașa. Acum vine să ne afle și tainele.

— Să sĕ arză de viŭ, rĕspunse Pașa urmând a sĕ uita spre taběră.

— Nu eștĭ drept, Vizire, rĕspunse Maria cu curaj, căcĭ mânia te orbesce; eștĭ căpetenie de oștenĭ și nu sci ce mórte este vrednică de un oștén? Împușcați-mĕ; nu maĭ astă mórte puteți să-mĭ dați mie oșténuluĭ, dacă vreți să nu treceți drept sĕlbaticĭ.

Vizirul audind astă voce dulce, armoniósă și plină de curaj, să minună, îșĭ întórse capul și făcù un pas spre prisonier; vĕdêndu-l unul din camarazĭĭ Pașiĭ tresărì, sĕ apropià repede de dênsul și esclamà cuprins de mirare.

— Maria!....

— Vizirul care n'audì astă esclamare sĕ apropià de juna fată, o privì puțin și apoĭ dise întunecându-sĕ:

— Îmĭ aduc aminte, fața ta 'mĭ este cunoscută, tu eraĭ totdéuna pe lângă iubitul meŭ Caraiman; eștĭ fiul Pașiĭ din Damasc, acela pe care binefăcětorul tĕŭ te-a scăpat de sărăcie și singurătate ca tu maĭ pe urmă să fugĭ din taběra credincioșilor la ghiauriĭ, să te rĕsboescĭ lângă dênșiĭ cu frațiĭ tĕĭ și apoĭ să ridicĭ viața binefăcětoruluĭ tĕŭ. Te recunosc bine acum, căcĭ la Călugărenĭ de multe-orĭ te-am vĕdut în cele maĭ dintêĭŭ cete secerând capetele musulmanilor în tocmaĭ ca plugarul spicurile grîuluĭ. Aste fapte nu sunt ale unuĭ oștén, ci ale unuĭ vêndĕtor; n'aĭ dar dreptul să pretindĭ mórtea unuĭ oștén.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Măria Ta sĕ înșală, rĕspunse Maria fără să sĕ turbure, când ḑice că eŭ sunt fiul Pașiĭ din Damasc, că sunt musulman și că am ridicat viața binefăcĕtoruluĭ meŭ. Eŭ nu sunt fiul Pașiĭ, ci o fată din haremul luĭ Caraiman, pe care păgânul m'a răpit din casa părinților meĭ încă de când era în Bucurescĭ, m'a luat cu sine îmbrăcându-mĕ bărbătesce și ca să mĕ aibă neîncetat înaintea ochilor și m'a numit Murad ca să nu atragă bănuiala nimuruĭ. Am fugit fiindcă e în dreptul fie-căruia rob a fugi dela cel ce-l ține prins prin nedreptate, am mers în tabĕra Românilor fiind-că eĭ sunt frații meĭ, m'am luptat împreună cu eĭ pentru că sunt Româncă și fiind-că de mică copilă am fost deprinsă în meșteșugul armelor și dorința d'a muri ca orĭ-ce Român pentru țara mea. Dacă am voit să ucig pe Caraiman și l'aș fi ucis de nu-mĭ apuca înainte Domnul meŭ, am făcut'o fiind-că el este pricina tuturor nenorocirilor mele.

— Minte, minte, stăpâne, strigă comandantul de ianicerĭ care o adusese; vrea să ne înșele, căcĭ puterea sa e maĭ pe sus de puterea unuĭ femeĭ.

— Adevĕrul vorbesce, rĕspunse Turcul care o numise încet cu adevĕratul eĭ nume.

— Osman! strigă Maria recunoscêndu-l.

— Da, Osman, rĕspunse el cu întristare, acela care de dragostea ta îșĭ uitase datoriile, a fugit împreună cu tine din tabĕra credincioșilor, a fost în tabĕra confraților tĕĭ și, după ce îĭ s'a luminat în destul ochiĭ, a si[illegible]t acolo unde-l chiamă datoria ca să găsescă o mórte sigură dar vrednică de soldat prin care să scape

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Astfel îmĭ placĭ maĭ bine decât când te vedeam fugar dintre aĭ teĭ și gata d'a te face un călcător de lege, rĕspunse Maria fără a sĕ maĭ gândi la pericolul ce atêrna d'asupra capuluĭ sĕŭ.

— Ást oștén este femee! esclamà Vizirul privind pe Maria cu mirare și admirațiune! ăst oștén care s'a luptat maĭ bine ca cel maĭ fruntaș din oștenii meĭ, este femee?!.....

— Da, stăpâne, rĕspunse Osman; și după astă afirmațiune îĭ povestì cum a întêlnit'o în grădina haremuluĭ luĭ Caraiman.

— Nu-mĭ vine să cred murmurà Turcul încremenit.

— Încredințéză-te, rĕspunse Maria smulgêndu-și cu sânge recĕ cialmaoa din cap și lăsând să-ĭ cadă pe umerĭ și pe spate acea undă lucitóre de pĕr negru și mătăsos, care era cea maĭ frumósă podóbă a ființei sale.

— Acum înțeleg pentru ce noĭ, o ordie întrégă de sute de miĭ de oștenĭ, nu putem birui o mână de ómenĭ, murmurà Vizirul oftând; dacă o femee este astfel, ce póte fi un bărbat!!...

După un mic interpaos, bĕtrânul Sinan întrebà pe Maria:

— Ce căutaĭ în taběra nóstră?

— N'am venit s'o spionez, rĕspunse ea, ci voiam ca să trec prin ea.

— Unde aveaĭ să te ducĭ?

— Să merg în vale și să trec Dunărea.

— Pentru ce?

— Ca să scot din lanțurĭ pe logodnicul meŭ, care zace în pivnițele Saraiuluĭ luĭ Ferat Mustafa de lângă Rusciuc din porunca luĭ Caraiman.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvanja.ro/mdrr

— Singură.

— Nu-ţĭ era frică de vre-o primejdie?

— Mĕ încredusem în hainele ce purtam, în iuţala caluluĭ ce aveam sub mine şi în virtutea braţuluĭ meŭ.

— Prea mare curaj pentru o femee!

— Mĕ întărea bizuiala în dreptatea şi nevinovăţia mea.

— Ia spune-mĭ drept şi pe cinstea de oştean nu minţĭ?

— N'am nevoe pe câtă vreme sciŭ că de-aci n'am să maĭ es cu viaţă.

— Te înşelĭ, rĕspunse Vizirul mişcat, şi ca să-ţĭ dovedesc că vitejiĭ sunt iubiţĭ şi preţuiţĭ pretutindenĭ, iată că-ţĭ daŭ voe să te ducĭ acolo unde aĭ plecat; îtĭ daŭ o teşcherea, cu care să poţĭ trece nesupĕrată Dunărea, un cal care să înlocuiască pe cel mort şi un tovarăş şi povăţuitor ce'ţĭ veĭ alege, ca să-ţĭ povăţuéscă paşiĭ şi ţiĭ minte şi să recunoscĭ că bĕtrânul Sinan este oştén şi scie a sĕ purta cu oştén.

— Eŭ voĭ fi acel povăţuitor, strigă Osman cu bucurie, eŭ te voĭ însoţi pănă la Rusciuc ca să te vĕd încaĭ pe deplin fericită cu acela ce-ĭ pismuesc sórtea, dar nu-ĭ voesc nicĭ un rĕŭ, căcĭ trebue să fie vrednic de atâta dragoste şi statornicie. Primescĭ Mario? aĭ încredere în mine?

— Da, rĕspunse fata întinḑêndu-ĭ mâna dréptă cu bărbăţie.

— Îţĭ mulţămesc.

— Deşi braţul tĕŭ îmĭ este trebuincios, ḑise Vizirul, dar fie, du-te, plecaţĭ pănă nu sĕ face ḑiuă şi întórceţi-vĕ iute că în curênd ţările vóstre vor avea nevoe de voĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVIII

Salvatorii neașteptați.

Mîrza pe care l'am negligeat atâta timp, dar pe care nu l'am uitat, își mânca amarul vieții încătușat și ferecat în pivnițele castelului, în care îl aruncase viclenia lui Țicalidi, pe când în țara lui se petreceau așa mari evenimente fără ca dênsul se le împărtășéscă.

După cum scim dintr'un capitol precedent, el îndată ce fù prins și legat, fù aruncat într'o căruță și pornit spre o direcțiune necunoscută; astă pornire fù numai o manoperă care să'l înșele despre locul unde era să fie închis, căci după ce făcù mai multe ocoluri și cotituri pe câmpiile din jurul castelului cu ochii legați și aruncat în fundul căruții, fù oprit în dreptul porților din partea opusă ale aceleași case; și după ce traversà o grădină mare, fù condus într'un chioșc ascuns în întunecimea unui boschet stufos și scoborît printr'un mecanism secret care făcea să se scufunde parchetul într'o pivniță întunecósă săpată sub acel chioșc, în care nu rĕsbia nici o rază de lumină și nici măcar aer îndestulător pentru nisce plămâni robuști ca ai lui. O lampă atêrnată d'asupra capului sĕŭ abia împrăștia puțin negru întunerec din astă scorbură înfricoșată. După ce se ridică a loc parchetul printr'același mecanism și i-se smulse legătura dela ochi de o mână nevĕdută, auḍí viind de sus o voce care spuse că n'avea să móră, dar c'o să stea prisoner până la nouĕ ordine, și o să priméscă la fie-care treĭ ḍile nutrement printr'o deschizătură din plafond prin care rĕsbea puțin aer. Indată ce încetă vocea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nenorocitul prisoner să sculă în sus ca să-şĭ visiteze cuşca, dar nu dete de multă ostenélă, căcĭ nu era maĭ mare de doĭ stânjinĭ şi maĭ lată de unul şi jumĕtate. Astă visită îl întristă şi maĭ tare căcĭ îĭ tăĭe orĭ-ce raḑă de speranţă, încredinţându-l că parchetul eĭ era de lespeḑĭ de piatră, mobilemêntul de un strat gros de pae acoperit cu o pânză grósă şi pereţiĭ de steiurĭ de piatră ciopliţĭ şi neteziţĭ carĭ nu sĕ puteaŭ dărîma cu nicĭ un chip, maĭ ales în lipsă de orĭ-ce instrument.

După ce termină astă durerósă cercetare, nenorocitul tînĕr ântâiŭ fù cuprins de desperare, gândindu-sĕ la sórtea ce'l ascepta şi maĭ ales la Maria luĭ care era în mânile Turcilor; sĕ înfuriă, lovì cu pumniĭ în uşa de fer şî în gratiile ferestreĭ, lovì zidul cu picióre1e, strigă cât îĭ lua gura, nu mâncă ca să móră de fóme, sĕ cercă a'şĭ face séma singur; dar după ce vĕḑù că tóte sunt în zadar, că zidurile, uşa şi gratiile resistaŭ, că 'ĭ lipseaŭ mijlócele de sinucidere şi că natura nu vrea să 'l lase a murì de fóme, renunţă la tóte actele de violenţă şi căḑù într'o prostaţiune soră cu nesimţirea. Nevĕḑutul temnicer care 'ĭ arunca de sus la fie-care treĭ ḑile nutremênt, sĕ cercă de maĭ multe orĭ că prin strigătele sale să 'l deştepte din astă toropeală, şi vĕḑênd că nu rĕuşesce, îl lăsă în pace, şi nu 'i maĭ vorbì altă dată. Astfel trecù ḑile, trecù sĕptĕmânĭ, trecù chiar lunĭ întregĭ fără ca el să scóţă un sunet de glas din peptul sĕŭ şi fără să ia alt nutremênt ca să trăéscă decât câte-va sorbiturĭ de apă din vasul de lut ce era lângă el şi câţĭ-va dumicaţĭ din pânea ce i sĕ arunca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Câte o dată îşĭ aducea aminte de lume, de ţără, de rangul luĭ, de datorie, de amicĭĭ sĕĭ şi maĭ ales de Maria şi 'l apucă nisce furiĭ de nebunie, dar îndată sĕ potolea aducêndu-şĭ aminte că nu póte face nimic că să scape din astă subpământă, şi sĕ lăsa în voia sórteĭ, ca încaĭ mórtea să 'l smulgă din acea grósnică închisóre.

După ce trecù maĭ mult timp, pe care el nu'l putea mĕsura, din causă că la el nu era nicĭ ḑi, nicĭ nópte, auḑì de o dată şi pe neasceptate un sgomot de paşurĭ apropiindu-sĕ de temniţa sa.

Acest sgomot îl făcù sĕ iasă din obicinuita luĭ reverie şi să lipéscă urechea la uşă. Din ce în ce sgomotul sĕ apropia de el şi în fine auḑì chiar vocĭ de maĭ mulţĭ ómenĭ care vorbeaŭ între sine apropiindu-sĕ; ăst eveniment neasceptat îĭ produse şi bucurie şi témă. Îĭ produse bucurie, căcĭ începù să spere că 'ĭ vine vre-un ajutor din partea camaraḑilor sĕĭ, iar témă, căcĭ sĕ gândì că póte vin călăiĭ sĕĭ, ca să'ĭ curme prin mórte astă captivitate care de şi era teribilă, totuşĭ era viaţă.

În fine o parte din păretele din faţa culcuşuluĭ sĕŭ sĕ scufundă şi dete la iveală o uşe, prin care întrà în temniţa sa un val orbitor de lumină, care de odată îĭ orbì vĕḑul şi pe urmă îl făcù să vaḑă înainte-ĭ o ceată de câte-va fiinţe omenescĭ îmbrăcate în haine de ianicerĭ turcescĭ. Astă vedenie făcù pe Mîrza maĭ întâĭ să sĕ cutremure, dar pe urmă să sĕ resemneze şi să 'şĭ ascepte mórtea cu bărbăţie.

— Ce căutaţĭ? ce maĭ vreţĭ cu mine? strigă el cu un ton sĕlbatic, retrăgêndu-sĕ într'un colţ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pae pe jumĕtate putrede; nu v'aţĭ săturat cu chinurile ce 'mĭ aţĭ dat pân' acum, voiţĭ şi viaţa mea?

Unul din Turcĭ, un june frumos şi fără de mustăţĭ, cum îl audĭ sĕ uită un moment la el cu tinereţe şi pe urmă, recunoscênd în chipul luĭ, cu tótă slăbiciunea, cu tótă gălbenéla feţiĭ luĭ şi mărimea pĕruluĭ şi a bărbiĭ ce 'ĭ crescuse, trăsurile bravuluĭ căpitan, sĕ repedĭ asupră-ĭ ca să 'l îmbrăţişeze, Mîrza credĕnd că voesce să 'l sugrume începù să sĕ apere cu pumniĭ şi să strige:

— Nu mĕ veţĭ prinde decât numaĭ mort.

— Mîrzea, iubitul meŭ, nu mĕ recunoscĭ? strigă junele cu o voce plină de o nespusă dulceaţă, nu maĭ cunoscĭ tu pe Maria, pe logodnica ta? *)

Audĭnd aste cuvinte Mîrza încetà d'a sĕ maĭ apĕra, rotì uĭmit ochiĭ în juru-ĭ ca cum ar fi fost prada vr'uneĭ năluciriĭ, apoĭ sĕ uită lung în faţa junelui Turc şi dise:

— Óre nu mĕ înşelĭ? óre nu sunt jucăria vre-unuĭ vis? ... saŭ umbra sufletuluĭ tĕŭ! ...

— Nu iubitul meŭ, strigă junele Turc agăţêndu-sĕ de gîtul luĭ ca un nebun, nu e umbra sufletuluĭ meŭ, ci sunt eŭ, eŭ Maria ta, iubita ta logodnică pentru care aĭ pătimit aşa de mult; pipăe-mĕ şi încredinţĕdă-te că sunt viĭe.

— Ce fel şi tu escĭ prinsă? şi tu în astă temniţă?

— Liniscesce-te, nu sunt prinsă, sunt slobodă şi 'ţĭ aduc mântuirea.

— Înţeleg murmură el cu întristare, aĭ aflat dela răpitorul meŭ robirea mea şi de

*) Ilustraţiunea vedĭ pag. 177.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mila pentru mine aĭ dobêndit cine scie prin ce înjosirĭ scăparea mea. Nu voĭ să trăesc prin mijlóce înjositóre, du-te şi lasă-mĕ să mor aicĭ.

— Nu avea fricĭ, iubite prĭetene, nicĭ una din temerile tale nu sunt întemeiate; tot sunt vrednicĭ de tine, tot pot să ţiŭ înainte-ţĭ fruntea în sus cu sumeţie, căcĭ prin ajutorul luĭ D-ḑeŭ am scăpat din mânele Turcilor neatinsă şi d'aprópe douĕ lunĭ m'am întors în ţara mea şi m'am luptat împotriva lor în locul tĕŭ, alăturĭ cu aĭ meĭ, iar acum viŭ dintre eĭ, că să te scap şi pe tine.

— Mario, nu mĕ înşelĭ tu óre? strigă captivul palpitând de emoţiune.

— Iaŭ martor pe D-ḑeŭ cel de sus, rĕspunse fata întinḑênd cu solemnitate mâna spre cer, că adevĕr grăesce gura mea.

— O! D-ḑeule sfinte! îţĭ mulţumesc, strigă bietul june căḑênd în genunche şi ridicându-şĭ ochiĭ spre boltele temniţeĭ, îţĭ mulţumesc că după aşa marĭ şi neasemĕnate suferinţe mĕ învrednicescĭ să gust o fericire aşa de neasceptată. Ce fac fraţiĭ meĭ? ce face ţara mea? adăogă el îndată ce termină astă piósă mulţămire.

— Este în rĕsboiŭ cu Turciĭ şi are mare nevoe de braţul tĕŭ.

— Să sburăm cu un minut maĭ curênd, strigă bravul căpitan îndreptându-sĕ spre uşă, căcĭ mult 'mĭ-e dor de scumpiĭ meĭ tovarăşĭ.

Osman care fusese un privitor mut, dar nu nesimţitor la astă scenă ce am schiţat'o cu iuţală şi nelămurire, îşĭ sterse pe sub ascuns de maĭ multe orĭ ochiĭ de lacrămĭ, şi îşĭ apăsă de maĭ multe orĭ sbuciumările ininiĕĭ şi nisce avênturĭ sĕlbatice d'a curma cu o isbitură morşi punênd înainte-ĭ drept baricadă mormanul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tală turmentele ce 'ĭ causa astă supremă fericire, pe care dênsul nu maĭ spera s'o guste vre-o dată. Raţiunea însă învinse instinctul, omul domolì fiara, şi după ce sĕ maĭ alinară primele furiĭ, arĕtă temnicerilor inelul greculuĭ şi le umplù mânile cu daruri scumpe. Cum vĕdù inelul temnicieriĭ nu maĭ cârtiră şi lăsară pe captiv să iasă din temniţă împreună cu iubita sa. Junele Turc plecà şi el în urma fericiţilor iubiţĭ, trecù împreună cu eĭ prin Rusciuc, trecù împreună cu eĭ Dunărea pe podul ce stabilise pe vase Sinan Paşa, călĕtorì împreună cu eĭ dela Giurgiŭ pănă în sus de Tîrgovişte, şi după ce ajunse din colo de tabĕra turcéscă aprópe de cea Românéscă, sĕ oprì şi le dise:

— Mergeţĭ sănătoşĭ, păreche fericită, luptaţi-vĕ cu bărbăţie pentru ţara vóstră, şi după pace trăiţĭ în linisce aducêndu-vĕ aminte câte odată de nenorocitul Osman. În furia rĕsboiuluĭ, însă feriţi-vĕ d'a vĕ întâlnì cu mine, căcĭ 'mĭ ar părea fórte rĕŭ ca să mor de mânile vóstre saŭ să mĕ abat încă odată dela datoria mea.

Maria şi Mîrza ar fi voit să'şĭ arate prin vorbe duióse blândeţea lor cătră ăst nefericit june, dar nu putură, căcĭ el perì dinnaintea lor maĭ 'nainte d'a putea deschide eĭ gura să vorbéscă.

Întrarea în tabĕra română a asteĭ părechĭ aşa de puţin asceptată aduse bucurie nedescrisă tuturor Românilor; toţĭ luară pe Mîrza drept un înviat din morţĭ şi pe Maria drept un noŭ înger mântuitor. Astă bucurie fù întreruptă de subita întrare a oştilor aliate, care produse o nouĕ bucurie speranţeĭ în mântuirea patrieĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIX.

Bătălia dela Tîrgoviște și Giurgiŭ.

Nu sĕ dete resbelul general îndată ce sosi oștile aliate, ci sĕ continuà hărțuelele conduse așa de avantagios de cătră Mihaĭ, ca să sĕ deprindă cu Turcii acele cete creștine compuse din adunăturĭ neobicĭnuite cu figurile sĕlbatice ale musulmanilor și cu tipurile asiatice și africane și să sĕ convingă prin ele însă-le, că faima de vitejie ce aŭ dobêndit armiile păgîne era esagerată. Astă convingere sĕ dobêndi curênd, fiind-că tabĕrile inimice eraŭ vecine și încăerările repețite cu neprecurmare, eraŭ în totd'auna avantagióse creștinilor. După maĭ multe dile de hărțuélă, oștile creștine care tremurase la audul numeluĭ de Turc, începură să céră în gura mare lupta generală ca să termine cu un minut maĭ curênd cu ăștĭ barbarĭ, iar Turcii descurajațĭ de bătălia dela Călugărenĭ pe de o parte, iar pe de alta de nenumĕratele înfrângerĭ ce le împuținа numĕrul într'un mod simțitor, începură sĕ slăbéscă și sĕ céră a sĕ retrage din țară.

Sinan Pașa vĕdênd că nu maĭ póte impune disciplina, sĕ vĕdù nevoit a sĕ retrage spre Tîrgoviște. Oștile aliate îndată ce aflară despre astă mișcare, porniră după Turcĭ, sĕ aședară pe o câmpie bine apĕrată din fața orașuluĭ și asceptară momentul cel maĭ priincios pentru atac. Sinan cum sĕ informà că oștile aliate aŭ tăbĕrît în fața armiiĭ sale, sĕ suì pe un deal înalt ce domina cetatea, și vĕdênd armata inimică numĕrósă, bine armată și bine rênduită,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aflând iarăşĭ că sĕ mai ascepta şi sosirea Archiducelŭĭ Maximilian cu oştĭ şi maĭ numĕróse, compusă din italienĭ ispitiţĭ şi iscusiţĭ în arta resbeluluĭ, suspină din suflet, şi sub pretecst că voesce să facă un paş strategic, lăsà în Tîrgovişte o garnisónă de 4000 rĕsboinicĭ, artilerie şi muniţiunĭ îndestulătóre, dete comanda garnisóneĭ luĭ Ali Paşa şi luĭ Mehmed Beĭ locotenentul sĕŭ, şi sĕ retrase într'o nópte spre Bucurescĭ cu tótă armata sa.

A doua ḑi, Batori cum sĕ sculà de diminéţă, rênduì oştile în linie de bătae generală, pornì spre Turcĭ în regulă şi rĕmase uimit de mirare aflând taběra pustie. După ce luà tóte precauţiunile ca să nu fie surprins, trămise iscóde ca să afle de mersul Turcilor şi aflând că eĭ fugeaŭ într'un suflet spre Bucurescĭ, încunjurà Tîrgovişteа prinse şi măcelărì 4000 de iscóde duşmane trimise de cu ḑiua după provizii, pe când sĕ întorcéŭ încărcate cu prăḑĭ, şi la 15 Octomvre 1595, atacà cetatea din maĭ multe părţĭ de odată.

Bine sĕ luptară creştinii, marĭ talente de bravură desvoltà Răsvan noul Domn al Moldoveĭ, strălucite esemple de curaj şi bărbăţie dete bravilor sĕĭ marele Mihaĭ, cu multă inimoşie sĕ luptà Mîrza, care sĕ întorsese de curênd din Turcia setos de lupte, iubita luĭ amazónă nu sĕ lăsà să rĕmâe maĭ pe jos; nobiliĭ Săcuĭ şi cavalerii Florentinĭ sub conducerea iscusituluĭ Silvio Picolomini sĕ întrecură în fapte de vitejie cu faimósa pleiadă a căpitanilor Românĭ, care dobêndise coróna nemuririĭ în atâtea lupte de semiḑeĭ, dar şi Turcii din cetate sĕ apĕrară bine. Zidurile sĕ sfărîmaŭ, turnurile căḑeaŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sdrumicându-sĕ, şanţurile sĕ umpleaŭ cu buşteniĭ aprinşĭ, scările sĕ aşedaŭ pe crestele zidurilor, şi focul ce consuma tot fără a sĕ stinge, curgea ca plóia désă peste cetatea osêndită la nimicire, şi cu tóte astea Osmanliiĭ, aducêndu-şĭ aminte că sunt strănepoţĭ de marĭ eroĭ, sĕ luptară cu atâta vitejie în cât nu numaĭ sĕ arătară demnĭ de eĭ dar şi 'ĭ întrecură. De maĭ multe orĭ sĕ aşedară scările pe creste, de maĭ multe orĭ creştiniĭ isbutiră a sĕ suĭ până la vêrfurile lor, de maĭ multe orĭ năvăliră prin spărturile facute de oţelul distrugĕtor şi maşinele sfărimătóre, însă de atâtea orĭ fură respinşĭ, de atâtea orĭ întărirele fură cruţate de năvălitorĭ!... Era o priveliste démnă de vĕdut; geniul rĕsboiuluĭ ţinea cumpĕna dréptă privind cu mândrie şi plăcere la astă luptă de titanĭ.

În fine crucea învinse, focul inventat de Săcuĭ aprinse zidul de lemn ce încunjura cetatea, Turciĭ sĕ vĕdură încunjuraţĭ de foc şi inimicĭ, sĕ luptară încă, voiră să scape fugind printr'o portiţă dosnică, dar fură vĕduţĭ, respinşĭ înapoĭ şi măcelăriţĭ fără de milă. Comandantul cetăţiĭ şi adjutantul luĭ cădură în mâna creştinilor viĭ nevătămaţĭ şi ca să scape de mórte, sĕ coborîră după gloriosul piedistal ce le procurase eroica lor luptă, şi sĕ înjosiră a-şĭ cerşi graţia şi a descoperĭ duşmanilor planul luĭ Sinan, care după credinţa lor a sĕvîrşit cătră eĭ un' act de vêndare.

Batorĭ le înţelese înjositul scop şi, după ce le refusă libertatea pentru o scumpă despăgubire, îĭ trimise spre Cluj, iar el ocupă cu totul Tîrgovişteа, o curăţî de Turcĭ şi pe urmă porni

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

urmat de victoriósa sa oștire spre Bucurescĭ în góna luĭ Sinan.

Acesta îndată ce aflà că Tîrgovișteа a căḑut așa curênd în mânile Românilor, sĕ sperià fórte, și fără să maĭ lase timp ca să i sĕ odihnéscă oștile, dete foc Bucurescilor și întăriturilor sale de lemn, dărîmà și minà cetățuia Radu Vodă ca s'o arunce în aer prin fitiluri suterane îndată ce vor ocupa-o oștile creștine, și pornì spre Giurgiŭ în cea maĭ mare grabă părăsind pe drum o mare mulțime de tunurĭ, bagaj și cămile. Ajungênd pe malul Dunărieĭ avù nenorocirea d'a 'șĭ vedea oșteniĭ că sĕ omóră unĭĭ pe alțiĭ, năpădind care maĭ de care să trécă maĭ întâiŭ peste poduri și să între în șeicĭ, și să vaḑă ómenĭ în tótă firea fugind speriațĭ spre Dunăre fără să fie de cine-va urmăriți și aruncându-sĕ de bună voe în apă ca să sĕ înece, așa de mult îĭ băgase în gróză numele creștinilor și maĭ ales al luĭ Mihaĭ.

Creștiniĭ aflând că Turciĭ fugeaŭ spre Giurgiŭ, nu întrară în Bucurescĭ, ci porniră după eĭ pe altă cale, ca să pótă a le eși înainte și să nu sĕ împedice de pârjolurile și pustiirele ce lăsaŭ în urmă-le păgâniĭ; întâlnind în cale o sémă de Turcĭ ce mânaŭ înainte-le turme de vite, îĭ lovì, îĭ ucise, le luà vitele și porniră înainte.

Mihaĭ, căpitaniĭ și roșiorii luĭ formând antegarda armateĭ, apucară înaintea armateĭ și ajunseră ceĭ d'âmtâiŭ în fața Giurgiuluĭ; o parte din Turcĭ trecuse deja Dunărea, altă parte era în ostrovul Sf. George și ceĭ maĭ mulțĭ, împreună cu care, vite și zacherele, eraŭ încă pe pod, înaintând cu mare greutate din causa îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bulzeleĭ și a percepereĭ uneĭ taxe ce sĕ strîngea de un vameș Turc pentru capetele de vite luate ca pradă. Mihaĭ vĕdênd învălmășala în care eraŭ Turciĭ, nu maĭ așteptà ca să soséscă și armia cea mare, ci cu mâna luĭ de viteji căd̨ù ca un trăsnet în mîjlocul fugarilor.

Imĭ este cu anevoie a descrie spaima, gróza și încurcătura ce produse astă lovire neașteptată; Turciĭ vĕdêndu-sĕ isbiț̨ĭ pe la spate nu sĕ maĭ gândiră la strîngerea taxelor ci să năpustiră cu toț̨iĭ înainte ca să scape de teribila sabie a luĭ Mihaĭ, și voind să scape de un dușman, dete de altul maĭ mare, sĕ încurcară între care și vite și produse o neorênduială așa de mare încât artileria luĭ Mihaĭ, care îĭ împroșca într'una cu plumb și fer, isbea numaĭ în pereț̨ĭ groș̨ĭ de carne vie.

Astă măcelărire sângerósă care costă viața a maĭ multe miĭ de Turcĭ, ar fi durat încă mult timp dacă n'ar fi sosit întunerecul nopț̨ĭ spre a-ĭ pune capĕt. In timpul aceleĭ nopț̨ĭ Sinan isbuti a trece dincolo de Dunăre împreună cu o parte din armata sa aprópe sfărîmată și a întări capetele podurilor, care eraŭ legate între ele cu lanț̨uri gróse. A doua d̨i sosi și Batori cu armia cea mare, și cum ajunse rupse întăririle dela capĕtul poduluĭ despre Giurgiŭ și începù să isbéscă restul fugarilor prin șarje de cavalerie. Turciĭ ca să scape maĭ curênd, aruncară tunurĭ și bagaje în Dunăre, sĕ năpustiră spre pod și ceĭ maĭ mulț̨ĭ săriră în apă ca s'o trécă în not, dar Mihaĭ prin artileria sa puse un capĕt tragic și astor desperate sforț̨uri și isbuti a rupe prin repetate loviturĭ de obusurĭ, podul dintre sf. George și Giurgiŭ și al des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

părți în două tocmaĭ când era înțesat de lume. Rîul luà luntrele în curentul cursuluĭ sĕŭ, greutatea după el îl făcù să sĕ scufunde și lacoma undă începù să înghiță cu repedițiune o mulțime nenumĕrată de victime, ómenĭ și dobitóce.

Dunărea într'o clipă sĕ umplù de cadavre de diverse forme, de sfărîmăturĭ de felurite soiurĭ, de turbane ce pluteaŭ pe suprafața apeĭ și de șiróie negre de sânge ce curgea din nenumĕrate rane, încât într'o clipă apele canaluluĭ sĕ roșiră și nu maĭ putură curge înainte fiind împedecate de mulțimea cadavrelor ce căduse în el. Mult timp locuitoriĭ din partea loculuĭ nu putură scóte apă fără a scóte și un cadavru de om saŭ dobitoc.

Treĭ dile ținù teribilul măcel din fața Giurgiuluĭ, în care muriră 15,000 de Turcĭ, maĭ mulțĭ decât perise în tóte resbelele ce avusese eĭ în decurs de dece anĭ; treĭ dile apele Dunărĭĭ curse amestecate cu sânge, cu cadavre plutinde și cu corpurĭ viĭ, treĭ dile Românĭĭ întrecură în vitejie și sprintenie pe toțĭ aliațiĭ lor, și sĕ espuse la miĭ de pericole fără a sĕ înfrânge o singură dată. In aprinderea lupteĭ, căcĭ Turcĭĭ, vĕdêndu-sĕ între două primejdiĭ sĕ luptaŭ cu desperare, Românĭĭ cutezară a întra pe podul cel pe jumĕtate rupt și a împroșca grósnic pe ceĭ după malul opus, pe când aceia tăia cu sĕcurile otgónele ca să ía luntrele apa și să-ĭ scape de dușmanĭ. Mîrza și Maria era în numĕrul lor, totdéuna în fruntea pericoluluĭ și totdéuna alăturĭ unul de altul.

La 25 Octombre aliațiĭ vĕdêndu că n'aŭ de ce sĕ maĭ teme despre Dunăre, sĕ năpustiră asupra cetățuiĭ Giurgiuluĭ, o bătură treĭ dile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

d'arêndul, și după multă vĕrsare de sânge din ambele părți, o luară cu asalt împreună cu o corabie încărcată cu felurite scumpeturĭ, trecură garnisóna sub sabie, după obiceiul timpuluĭ, lăsând scăpat numaĭ un singur om ca să ducă confraților sĕĭ vestea nimicireĭ lor, desființară podul aruncat peste canalul sf. George, și după ce dărîmară zidurile cetățiĭ până la pământ ca să nu maĭ serve de adăpost Turcilor, porniră spre Carpați ca nisce triumfătorĭ ducênd după sine șépteḑecĭ de tunurĭ luate cu sabia, o mulțime de carĕ încărcate cu felurite arme, prăḑĭ și proviḑiĭ și maĭ multe miĭ de prisonierĭ.

Pe când marele Sinan, triumfătorul Asieĭ, Africeĭ și Egiptuluĭ, înfrângĕtorul Grecilor și gloria Musulmanilor, sĕ întorcea spre Constantinopole cuprins de mare jale și plângênd de ciudă, Mihaĭ, după ce mulțămi din inimă aliaților sĕĭ, sĕ despărți de eĭ, lăsà pe Batori să sĕ întórcă la scaunul sĕŭ din Belgrad, pe Răsvan Vodă să sĕ ducă cu ajutorul Săcuilor ca să-și reia tronul usurpat de Irimia Movilă, și el întrà în Tîrgoviște încărcat de glorie. Indată ce sĕ vĕḑù reîntrat după așa lungă lipsă în capitala sa, sĕ puse a repara stricăciunile causate de Turcĭ, reconstruì zidurile cetățuĭ și sĕrbători gloriosul sĕŭ triumf printr'o nuntă mare și frumósă, făcută cu ocazia cununieĭ luĭ Mîrza cu Maria Putoeanca, acea părechе legendară de iubiți, care suferise unul pentru altul așa de mult și sĕ întrecuse care maĭ de care să dea maĭ strălucite probe de bravură și bărbăție, demnă de contimporaniĭ luĭ Omer.

Intr'o ḑi noiĭ căsătoriți, pe când sĕ plimba pe sub zidurile cetățiĭ ce sĕ preînoia cu mare grabă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

găsi într'un şanţ un cadavru de turc bine conservat şi recunoscură numaĭ decât trăsurile luĭ Osman. Nefericitul june îşĭ împlinise promisiunea! O lacrămă generósă, eşită din pleópele iubiţilor fericiţĭ, căd̨ù pe fruntea luĭ ca o rouă menită d'a răcori sdrobitul luĭ suflet.

XX.

Incheiere.

După bătălia dela Călugăreniĭ şi Giurgiŭ mândria turcéscă sĕ maĭ domoli, căcĭ stéua lor începuse să păléscă; Sultanul maĭ trimise oştĭ, maĭ dete rĕsboiŭ cu Achilul Românieĭ, dar după ce vĕd̨ù că armatele sale eraŭ mereŭ învinse: la Vidin, la Nicopole, la Silistra şi pe tot litoralul Dunărĭĭ pe unde lucea sabia luĭ Mihaĭ, îşĭ înfrânse cerbicia şi trimise la Tîrgovişte ambasadorĭ cu daruri scumpe şi condiţiunĭ fórte avantagióse, făcute ca putere cu putere, iar nu ca suzeran cu vasal, spre a obţine o pace onorabilă. Mihaĭ primi propunerea şi promise că sĕ va purta astfel cum sĕ vor purta şi Turcĭĭ şi încetà ostilităţile şi repeţitele atacurĭ peste Dunăre, fără însă a-şĭ licenţia armata şi fără a sĕ încrede mult în cuvêntul Turculuĭ.

Sinan Paşa după ruşinósa învingere dela Giurgiŭ nu sĕ maĭ întórse în capitală, ci să retrase într'o insuliţă din Archipelag unde nu rĕmase mult timp în viaţă; maĭ întêiŭ îşĭ vârsà focul pe Alexandru Vodă, care sĕ afla în taběra turcéscă, îl acusà de spion al Românilor, puse de-l îmbrăçà cu tóte podóbele domnescĭ şi pe urmă ordonà să-l spând̨ure într'o pădure din vecinătatea Rusciuculuĭ. Mihnea Vodă, care urmase taběra păgânilor cu aceleaşĭ scopurĭ, deşi sĕ lup-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tase bărbătesce alături cu inimicii țării și religiunei sale, deși sĕ turcise și sĕ lăpădase de religiunea și naționalitatea sa, deși primise dela Sultanul propria sa cabaniță și propriul sĕŭ hanger și rangul de pașe al Halepului, totuși nu scăpă nici el cu bine, ci fŭ esilat într'una din insulele Archipelagului unde muri în curênd timp.

Astfel aŭ perit acești doi fii nedemni ai patriei ce i-a născut pentru ca să tradeze tóte sentimentele de ómeni și tóte datoriile de Români în interesul nesățióseĭ lor poftiri de putere. Așa aŭ perit și așa vor peri toți cari fără temere și rușine sacrifică saŭ vor sacrifica scârbosului lor interes, esistența patriei lor.

Nici Dan Vistierul, nici Miroslav logofĕtul, nici boerii, cari în taină conspiraŭ contra luĭ Mihaĭ, nici măcar spionul și trădătorul lor Țicalidi, care a făcut în viața luĭ atâtea nelegiuiri, n'avură o sórtă bună; ceĭ dîntêiŭ fură prinși într'o conspirație urdită prin îndemnul luĭ Sigismund Batori și Ieremia Movilă, Domnul Moldoveĭ, ca să detroneze și să piardă pe Mihaĭ, și judecați și pedepsiți după cuviință. Țicalidi, după terminarea rĕsboiului rĕmase liber, primi dela Maria recompensa promisă și nesăturându-sĕ cu banii ce adunase prin atâtea fapte rele, intrige și trădări, voi să maĭ câștige și alți bani, dar își câștigă perire capului, fiind-că împreună cu Dan fŭ prins și el ca spion și mesager secret, între Belgrad și Tîrgoviște și fŭ spânzurat alături cu Vistierul.

Pe când degetul luĭ D-dĕŭ sĕ punea pe fruntea acestor făcĕtori de rele și esistența lor sĕ topia și perea cu sunet; ceĭ ce făcuse bine, ceĭ ce-și îndeplinise datoria cătră țara lor, tră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

iaŭ în linisce şi pacea sufletuluĭ. Mihaĭ îşĭ continuà misiunea ce-ĭ prescrise Provedinţa d'a da ţărĭĭ sale un renume şi o glorie neperitóre pe câmpul luptelor, schimbând numaĭ operaţiunile dela Dunăre la Carpaţĭ şi începênd a sĕ bate cu Ungurĭĭ, inimicĭĭ naţionalităţĭĭ ţărĭĭ luĭ, după ce încetà d'a sĕ bate cu Turcĭĭ, inimicĭĭ independenţĭĭ patrieĭ sale. Astă noŭă şi gloriósă episodă va face obiectul uneĭ nouĭ descrierĭ.

Căpitanĭĭ sĕĭ îl secundară cu demnitate în astă nouă Iliadă şi-l făcù să sbóre din victorie în victorie, iar Mîrza şi cu iubita luĭ, obţinurà fără de voia lor dela Domn autorisarea d'a trăi în linisce şi pace la moşia lor. Eĭ făcură astfel ca să împace şi datoria lor cătră ţară şi promisiunea Domnéscă; o parte din an o petrecù împreună în tabĕră şi o parte la moşióra luĭ Mîrza din vecinătatea Tîrgovişteĭ.

Cerul le dăruiră tóte fericirile casnice, între care şi binecuvêntarea d'a muri în adêncĭ bĕtrâneţe, încunjuraţĭ de copiĭ şi nepoţĭ, toţĭ voinicĭ, toţĭ bravĭ, toţĭ demnĭ de părinţĭĭ şi moşiĭ lor. Radu, frâtele Mariĭ nu sĕ căsători nicĭ odată, ci muri ca un brav pe câmpul lupteĭ, în bătălia dela Gorosleŭ în Transilvania, unde sĕ înfrânse cu totul cerbicia şi orgoliul al luĭ Sigismund Batori.